פרשת **אחרי-קדושים** תשפ"ג לפ"ק | גליון תתתצ"ה שנה כ"ו

קול התאחדותינו

יו"ל ע"י התאחדות האברכים דחסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק פרן רבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק יצ"ו

ולא תקיא הארץ אתכם

משרתים הדורים מלובשים בטוב טעם המתובבו בין שולחנות ערוכים כדי להכין סעודות גדולות מלאים מכל מיני מעדנים ומטעמים שונים לכל האורחים שהוזמנו ע"י עשיר העיירה, ובסדר נפלא הושיבו איש על מחנהו ואיש על דגלו העשיר לפי עשרו והעני בין חבריו העניים.

העשיר הנ"ל הצטיין במצות הכנסת אורחים וביתו הי' פתוח לרווחה לכל עובר ושב וקיבל בסבר פנים יפות את כל באי ביתו הן העניים שאכלו מלחמו מדי יום ביומו, והן העשירים שנקלעו לכאן לרגל עסקיהם.

אכן, היות שהעשיר הי' בקי בטוב הרגלי אכילה, לכן סידר גם סדר המאכלים לעניים בנפרד ולעשירים בנפרד, לעניים נתן לחם וירקות כמו שהם רגילים בביתם, ולעשירים נתן מאכלים מעודנים יותר כפי הרגילם.

יום אחד נכנס אורח הדור בלבושו, וכפי מראהו הושיבוהו בין העשירים, וציוה למשרתיו שיביאו לו לאכול, וכראות האורח שעל שולחנו עדיין לא הביאו את האוכל, גחן האורח אל עבר שולחנם של העניים ולקח מלחמם הדל וחטפו ואכלו.

בראות העשיר שאורח הלז אינו מכיר ואינו מוקיר ערכו אמר לו: מדוע הנך טורח ליטול מאכלים משולחן אחר, מוטב שתעבור לשם והמאכלים יהיו מזומנים לך שם בקירוב מקום.

עפ"י משל זה מבאר המגיד מדובנא מאמה"כ (חבקוק ג' ו') "עמד וימודד ארץ" ואמרו חז"ל שהקב"ה מדד לכל אומה כפי מידתה וצרכיה, בגלעד שכיחים רוצחים, בבבל לב רגז, במצרים מצויים כשפים, ועוד, אך לעומת זאת, ארץ ישראל היא המקום להשגה רוחניות, ארץ אשר ה' אלוקיך דורש אותה מראשית השנה ועד אחרית שנה.

אולם כאשר ישראל חוטאים ומתנהגים כחוקות הגוים, אומר להם הקב"ה מדוע תשבו בארץ ישראל ותושיטו יד לחוץ לארץ, אם בהרתם בתאוות הגויים, אני מגלה אתכם לשם ומוציא אתכם מארץ ישראל, וזשה"כ ולא תקיא הארץ אתכם בטמאכם אותה, כאשר קאה את הגוי אשר לפניכם, דמכיון שאתם מתנהגים כמו הגוים אין כאן מקומכם.

והוא הדבר אשר צריך להיות נר לרגלינו דיירי ארץ הקודש דמפני חטאינו שהתדמו ישראל לחוקות הגויים ועשו כמעשיהם לכן גלינו מארצינו, ועל אחת כמה וכמה חובה כפולה ומכופלת מוטל עלינו בזמן זה כאשר אנו נמצאים בגלות חייבים אנו לשמור בכל כוחינו על ההבדל והמרחק שבין ישראל לעמים, ולהיפוך ממה שהכריזו הציונים "ככל הגויים בית ישראל" אלא כאמה"כ (ויקרא כ כו) "ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי".

תוכן העניינים

לקח טוב ..... א
דבש תמרים - לקיטת תמרים ..... ב
קדו"ש יאמ"ר כי ..... ג
בשפתי צדיקים - לשון חכמים ..... ד
פרפראות לחכמה - דורש טוב ..... ה
לשכת סתרים ..... ו
חוקים להורותם ..... ז
שעשועי תורה ..... ח
לוח ההילולא ..... ט
דבר בעתו ..... י
נועם שבתי ..... יא
למען ציון לא אחשה ..... יג
פשוטלעך מלכים ..... יג
דברי הקודש ..... יד

אגב תפרק ג'

לשמרך בכל עת

מינה לא תזיע

צו יעדע צייט א ישועה

להכנסת מודעות, מזל טוב, הנצחת שם, לע"נ, אפשר לפנות:
להר"ר **אלטער אשר אנטשיל אילאוויטש** הי"ו
052-7648437

כל הזכויות שמורות ©

בזאת יבוא אל הקודש, בהכנעה וענוה

וידבר ה' אל משה אחרי מות שני בני אהרן וגו'. ויאמר ה' אל משה דבר אל אהרן אחיך וגו'. בזאת יבוא אהרן אל הקודש וגו' דקדקו המפרשים בטעם שנכפל דיבור ואמירה בראש פרשה זו כו', י"ל כי הנה ידוע, **"עיקר העבודה היא להיות דבוק תמיד בקדושה עליונה, ועצה נכונה לזה [היא] הכנעה ושפלות, דאז הקב"ה שוכן אתו כדכתיב** (ישעי' נז, טו. ועי' סוטה ה.) **'אני את דכא ואשכון'** כו'. והנה משה רבינו ע"ה, אף שהעידה התורה עליו (במדבר יב, ג) **'והאיש** משה ענו מאד מכל האדם', עם כל זה ע"י מיתת שני בני אהרן נתוסף לו הכנעה יתירה, כנראה מדברי הנחמה לאהרן, כמו שכתב רש"י עה"פ **'בקרובי אקדש'** (לעיל י, ג) "יודע הייתי שיתקדש הבית במיודעיו של מקום והייתי סבור או בי או בך עכשיו רואה אני שהם גדולים ממני וממך". וזהו פירוש הפסוק: **"וידבר ה' אל משה אחרי מות שני בני אהרן"**, ר"ל אחר ההכנעה ושבירת הלב הנ"ל **"וידבר ה' אל משה"** זכה להשראת השכינה, **"ויאמר ה' אל משה דבר אל אהרן אחיך, בזאת"** ר"ל, בהכנעה ושבירת הלב **"יבוא אל הקודש", כי בזאת נעשה כסא להשראת השכינה ולדבק בקדושה עליונה.**

תפארת שמואל

כמה יותר שמנתק עצמו מהטומאה, יתעלה בקדושה

ואת חלב החטאת יקטיר המזבחה. איתא בגמרא (זבחים ו.) שעולה מכפרת על חייבי עשה וחטאת על לא תעשה. והנה, לכאורה איפכא איבעי למיעבד, כי העולה שהיא כולה כליל היתה צריכה לכפר על ל"ת, וחטאת שיש בה גם כן הנאה לכהנים הו"ל לכפר על עשה. אמנם, מבואר בספר "ברית מנוחה" פירש עה"פ (שמות כג, ל) **"מעט מעט אגרשנו מפניך"**, שאדם שנתפס ברשת היצה"ר ורוצה לשוב ולתקן עצמו, צריך התיקון להיות מעט מעט, כי אם היה הרע נדחה ממנו תיכף, בפעם אחת, לא היה נשאר בו חיות כלל. עכ"ד, עיי"ש. **ובזה יבואר,** דהנה אדם שעבר על מצות ל"ת ויצא מגדר הקדושה, צריך שיהא תיקונו מעט מעט, כאמור, ולפיכך צריך להביא לכפרה חטאת, שיש בו ג"כ הנאה לכהנים, ומי שלא עבר כי אם על מ"ע תיקונו קרבן עולה, שהיא כולה כליל, מפני שיכול לתקן הכל מיד.

ולעומת זה רמז הפסוק: **"ואת חלב החטאת יקטיר המזבחה", דהנה אדם שהוא נעזב מהיצר הרע ונשמט ממנו מעט מעט, כן לחיפך, מאידך מתחיל הוא לעלות על במתי הקדושה מעט מעט.** וזהו: **"ואת חלב החטאת" 'חלב'** רומז ליצה"ר, **ו'חטאת'** הוא לשון חסרון (מ"א א, כא: " חטאים". וברש"י: חסרים) **כלומר, מה שהיצר הרע נחסר ממנו, "יקטיר" מלשון קטירא, קשר "המזבחה" כך באותה מדה נקשר הוא אל צד הקדושה.**

אור לשמים

קדושתי למעלה, מקדושתכם למטה

קדושים תהיו כו'. במדרש: **יכול כמוני ת"ל כי קדוש אני ה', קדושתי למעלה מקדושתכם.** הנראה לי בזה וכבר האריכו הקדמונים בענין הזה, דהיינו **במה שיכול האדם לגשת אל עבודת הקודש איזה עבודה שהוא כלב חיי אומר זה תפלה, דהיינו במה שנותן נגד עיניו גדולת הבורא ב"ה, אומר מה אני לבקש ולזעוק לפני המלך הגדול ממ"ה הקב"ה הלא אני עפר רמה ותולעה מלא ערוות ופשעים, ואח"כ חושב בעצמו מהיום והלאה אני מקבל עלי עול מלכות שמים באמת ובלב שלם, וכן בכל יום ויום ילך ממדריגה למדריגה וישמע חכם ויוסיף לקח** כו'.

וזה כוונת המדרש: **'קדושים תהיו'**, יכול כמוני, ת"ל **'כי** קדוש **אני** ה' **קדושתי למעלה מקדושתכם'**, דהיינו מהמת רוב קדושתכם אזי נתקדש שמי ביותר, וזהו: **'קדושתי למעלה'** דהיינו שנתקדש שמי מהמת **'קדושתכם'**, והנה מה טוב ומה נעים לכל איש הישראלי להתדבק במדת ענוה, וכמאמר הכתוב **"עקב ענוה יראת ה'", ואז יגרום שיתקדש שמו הגדול בזה ע"י אנשים אשר הם בוודאי חשובים ועושים מצות ומעש"ט ואעפ"כ הם בעיניהם כאין נגד הבורא, וזהו שנתגדל שמו ברבים, כן יתן לנו השי"ת מדת ענוה ושאר מדת ישרות, אמן.**

קדושת לוי

הרי בהכרח שתשובו לקדושתי, א"כ התקדשו מעתה

דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אליהם קדושים תהיו כי קדוש אני וגו'. **קדושים תהי"ו** לשון עתיד, כלומר, סוף כל סוף תהיו קדושים, מחמת שהרי **"כי קדוש אני ה' אלקיכם"**, ונשמות ישראל הן חלק אלקי ממעל, והחלק מוכרח להדבק לשורשו, בל ידח ממנו נדח, ואם כן ממילא תצטרכו לכיבום וליבון מעונותיכם, **ולמה לכם כל הכיבוסים והליבונים, כל זמן שאתם בעולם התקדשו עצמיכם לבל תצטרכו לבוא לשום כיבוס וזיכוך.**

אמרות טהורות

להרה"ק רבי משה מקאברין זללה"ה

תורה ותפילה

זהרורי אורה למספרים הקדושים, בפרשה יפה נדרשים

לאפץ ידים בכוחות אלהינו בתורה ותפילה עמודי עולמים, הצריכים חיזוק כל היום

תורה

התוה"ק היא עצם חיות איש ישראל, ושורש קדושת ישראל ודביקותו בחי החיים בהוב"ש

קדושים תהיו כי קדוש אני ה', ובזה"ק אי' על פסוק זה "**זכאין אינון צדיקייא דמשתדלי באורייתא כו', ומקדשי גרמייהו בקדושה דמלכא, ואשתכחו קדישין בכלא**" כו', אמר קודשא בריך הוא, מכל שאר עמין לא רעיתי לאדבקא בי אלא ישראל, דכתיב "**ואתם הדבקים בה',** אתון ולא שאר עמין (חיים כולכם היום), בגין כך "**קדושים תהיו**" דייקא "**כי קדוש אני ה'.** עכ"ל הזה"ק (ועיי"ש אריכות הענין). **שידוע שעיקר החיות הפנימי של האדם הוא מצד בחינת החכמה, ואומר "החכמה תחיה בעליה" שהיא התורה, ולכן חכם נקרא "איש חי"** (שמואל ב', כג, כ) **לחיות שהתורה היא חיות הפנימית, וכל עוד שהאדם עוסק בתורה הוא חי בעצם, וכלתי תורה אין לו חיים,** כי בעסק התורה הוא גורם יסוד אבא וכו', (עיי"ש, והיינו דבדביקותינו בתוה"ק והקדושה המושגת מזה, אנו זוכים לבחי' חיים כולכם היום).

מקדש מלך על הזה"ק

(הו"ד בתפארת שלמה שבועות, ועיי"ש מה שפי' בזה)

בהתעוררות הענפים מתעוררים ומתנענעים השרשים

קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלקיכם. כל אחד מישראל שרשו באותיות התורה שנבראו בהם כל העולמות ועל כן כל אדם באומרו בדחילו ורחימו דברי תורה או תפילה הוא מעורר ומרעיש עולמות.

אור הגנוז

ע"י שיקדיש עתותיו להשפיע מחכמתו, זוכה שיתגדל תורתו ויאדיר, ותתיישב דעתו בתורתו ויכוין יותר לאמת

מפני שיבה תקום והדרת פני זקן. ענין מפני שיבה תקום, כי חכז"ל אמרו 'צדיק כתמר יפרח' שעושה פירות כתמר, ענינו אם מרביץ תורה לתלמידים הם נקראים פירותיו, שלא תאמר בהיות נותן כח יניקת מקור החכמה לאחרים היא מניעה להתגדל ולהגביה למעלה כעין תמר שאינו גבוה כארז שגבוה מן האילנות שעושין פירות שארז אינו עושה פירות ומחזיק יניקתו לעצמו, **אבל בת"ח אינו כן שיש להם שתי המעלות שמפריח ומוציא פירות כתמר ומגביה למעלה כארז, וזו יגדיל תורה ויאדיר שיותר שהוא מגדיל תורה לאחרים נעשה הוא אדיר בתורתו.** וע"ז אמר 'עוד ינובון בשיבה' וגו', כידוע כי עוד הוא לשון תוספת כו', **והוא מ"ש חכמים שנתוספ"ח בהם חכמה שנאמר בישישים חכמה והם יותר מיוסדים ומכוונים על האמתות, וז"ש דשנים ורעננים יהיו.**

פנים יפות

תפלה

הרמת הקול הוא כלל גדול בתפילה ובתורה, לעורר הכוונה והשמחה, ודרך הנכון בזה שיהיה בלא גסות רוח

חוכה תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא. דאיתא בחולין (דף פט.), א"ר יצחק מאי דכתיב "**האמנם אלם צדק תדברון משרים תשפטו בני אדם',** מה אומנתו של אדם בעולם הזה, ישים עצמו כאלם. **יכול אף לדברי תורה, ת"ל צדק תדברון. יכול יגים דעתו, ת"ל משרים תשפטו בני אדם** כו'. כי עשר בחינות יש בתפלה והוא נגד עשר לשונות של תפלה, **ו'צעקה' אחת מהן וחיא גדולה מכולם.** כדאי' במדרש, וגם **שהוא בוקע כל אויירים שהם מלא מקליפות שחיא המחיצה של ברזל שבינינו לבין אבינו שבשמים** מיום שחרב ביהמ"ק, וגם ראיתי בספר אחד טעם לצעקה בשבת יעו"ש. **וא"כ מחמת שהדעת בגלות שהוא בוש להרים קולו או מצד מצות אנשים מלומדה ומתפלל ולומד בחשאי והדיבור בגלות,** אף ליחידי סגולה שאין דעת שלו בגלות ורוצה להרים קולו וא"א ביחידי בכמה טעמים מסוג זה. ומאחר שאין קול לעורר הכוונה והשמחה אז עמלק שהוא יצה"ר חותך מילת זכריו שנוטל מהם התענוג מאנשים שנקראו זכרים כו', **ולכך נאמר בפסח כל ערל לא יאכל בו. כי מילת זכריו מעכבת וכו'** כי רבים מהמוני עם אשר מצד אבותם הוא אצלם מצות אנשים מלומדה ופיו ידבר ולבו בל עמו מאחר שאינו רוצה להרים קול לעורר הכוונה וכו'. וברבים טוב יותר להרים קול בין בתפילה, בין בתורה, אבל בלחש שוכח וכו', "**שהוא כלל גדול בתורה ובעבודת ה' לעורר הכוונה והשמחה ע"י הקול**" וכו'. וזה כוונת הפיוט "**הגאוה והגדולה לחי עולמים, הדעה והדבור לחי עולמים**' ר"ל מעתה אין 'הדעה והדיבור' בגלות, רק 'לחי עולמים' ידבר גם בהכרזה וק"ל כו'.

יכול יגים דעתו (בהרחבת קולו כנ"ל) **ת"ל מישרים תשפטו** כו'. כונתו **שאני נותן לך כלל, אם תחזיק לכל אדם יותר טוב ממך שהוא מדריגות 'מישרים תשפטו בני אדם' אז אין בך גסות רוח.** שאז תוכל לדון כל אדם לכף זכות היפך הקנאה, שהוא שנאה מחמת קנאה על חבירו עבור שהוא גדול ממנו, שהוא אחד מג' דברים המוציאין את האדם מן העולם (אבות ד, כא), ר"ל שאין לו התחברות עם העולם ומוציא את עצמו מכללות העולם, ועל זה התפלל דוד "**וראה אם דרך עוצב בי' ונחני בדרך עול"ם.**

תולדות יעקב יוסף

קדושים תהיו כי קדוש אני וכו'. ובמדרש יכול כמוני ת"ל כי קדוש אני קדושתי למעלה מקדושתכם, ויובן בהקדם דברי האוה"ח הקי לפרש הכתוב ואתם הדבקים בהי אלוקיכם, עפימ"ש הרמב"ם הנטפל לשם לפניו מותר למוחקו, מלאחריו כגון כ"ם של אלקיכ"ם אסור למוחקו והי"ה כשאר אותיות של שם שהשם מקדש, וי"ש ואתם הדבקים בהי וללא בבחי נטפל מלפניו כמו להי בהי שאין בו קדושה, כי"א בבחי אלקיכם, ר"ל כי"ם מאלקיכם שאינו נמחק שהשם מקדשם, עכ"ד. וי"ש קדושים תהיו יכול כמוני בבחי הוי"ה, ת"ל כי קדוש אני הוי"ה שאין אות נטפל לו להתקדש לא מלפניו ולא מלאחריו, כי לשם זה אין שום אות נדבקת ונסמכת לו מלאחריו ומלפניו אין השם מקדשו, ואתם הדבקים וקדושים רק בבחי אלקיכם שאותיות כי"ם נטפלים לאחריו, וזה קדושתי בבחי הוי"ה הוא למעלה מקדושתכ"ם מקדושת אותיות כ"ם.

(ויטב לב)

☆

קדושים תהיו כי קדוש אני ה'. ובמדרש קדושים תהיו יכול כמוני ת"ל כי קדוש אני קדושתי למעלה מקדושתכם, ויתבאר עפימ"ש באוהב ישראל לפרש נוסח התפלה לדור ודור נגיד גדלך ולנצח נצחים קדושתך נקדיש ושבחך אלקינו מפינו לא ימוש לעולם ועד, דהנה אמרו חז"ל עתידין הצדיקים שיאמרו לפניהן קדוש כדרך שאומרים לפני הקב"ה, כי השתא נקרא הקב"ה קדוש ולעתיד יהיו נקראים כל הצדיקים בשם קדוש, ומקשה בגמרא האיך יהיה נקרא הקב"ה לעתיד, ומשני שם שהקב"ה יהיה נקרא לעתיד קדוש לעולם ועד, וזה שאמר לדור ודור נגיד גדלך, היינו בזמן הזה, אבל ולנצח נצחים היינו לעתיד, קדושתך נקדיש, מה שאתה נקרא קדוש בזמן הזה, ולעתיד נהיה אנחנו נקראים בשם קדוש, ושלא תקשה באיזה שם יהיה נקרא הקב"ה לעתיד, על זה מסיים ושבחך אלקינו מפינו לא ימוש לעולם ועד, ר"ל שהקב"ה יהיה נקרא לעתיד בשם קדוש לעולם ועד ע"כ, ובזה יובן קדושים תהיו לעתיד כדברי הגמי עתידים צדיקים שיקראו בשמו בשם קדוש אני ואתם תקראו בשמי, והוקשה לו להמדרש קושיא הנ"ל האיך יהא נקרא הקב"ה לעתיד, וז"ש יכול כמוני היינו כשיהיי נקראים בשם קדוש כמוני האיך אהיי נקרא, ויהי כמשיב כי קדוש אני קדושתי למעלה מקדושתכם, שקדושתו הוא קדושת עולמים לעולמי עד, וזה אני הוי"ה, ויהיי לעולמים וקדשתי למעלה מקדושתכם.

(קדושת יו"ט)

☆

במדרש איתא בשעה שנכנסו שני פולמוסין דנורא לתוך חוטמיהון של נדב ואביהוא ענו שרפי הקודש ואמרו השיבנו ה' אליך ונשובה חדש ימינו כקדם, והוא פלאי. ואפ"ל עפ"י מש"כ באגרא דכלה דידוע דטבע וסגולת המצוות להשפיע טובה וברכה לכל העולמות וסגולת העבירה בטבעה להשפיע להיפך, אך לפעמים מצטרכים ישראל להשפיע רעות לשונאיהם והאיך יהיי זה אפשרי, אם מפאת המצוות הלא בטבעה

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבות"ה "ק עצי התמרים

"חדש אסור מן התורה" אף "בקרבתם לפני ה', רק לאחוז ולהתאמץ בדרכי העבודה המסורה לנו מאבותינו

וידבר ה' אל משה אחרי מות שני בני אהרן בקרבתם לפני ה' וימתו. כשנחלש רביה"ק בעד"י זללה"ה ולא נסע להישיבה בסאנז סט. להשמיע להבחורים דברי פתיחה, ולכן באו התלמידים לקרית יואל לשמוע דברי אלקים חיים מפ"ק של רבינו ז"ל. רבינו דרש לפני תלמידי הישיבה בביהמ"ד הגדול בקרית יואל ביום ד' אחרי, **ואמר אז בתוך דברי הפתיחה, על הפסוק אחרי מות שני בני אהרן בקרבתם לפני ה' וימותו, דיש ללמוד מכאן יסוד גדול דאף שהם רצו להתקרב ולעבוד את הבורא בזה, ואכן כן הי' כמו שהעיד עליהם הכתוב בקרבתם לפני ה', מ"מ כיון שלא קבלוהו ממשה רבינו ע"ה והיה דרך חדש אשר לא צוה ה', נענשו על זה, וכמו כן בכל דבר חדש אפילו מכוונים לשם שמים, אפילו הכי אסור משום שהוא דבר חדש.** רבינו כפל ושילש דבר זה בכל כוחותיו בהתאמצות יתירה, ואח"כ הכריז הרה"ג ר' נתן יוסף מייזעלס שליט"א הר"מ את תקנות הישיבה אשר רבינו חתם בכתי"ק, והוסיף עוד כמה תקנות לפי פקודת כ"ק רבינו ז"ל, ורבינו ישב כל הזמן דבוק ברעיונותיו הקדושים והסתכל על התלמידים וברכם בקול ואמר להם: **"תתנהגו בדרך המקובל, ואז יעזור השי"ת שתצליחו בתורה ויראת שמים ותתקיימו לקיום נצחי".** וזה היה דעתו ושיטתו של רבינו ז"ל שעמד והזהיר בכל עת שאסור לנו לילך ולחפש חדשות, והעיקר שלא לשנות מדרך המקובל לנו, ואף בדרכי עבודת ה' כל דבר חדש אסור, ואנו חייבים רק לחזק את הישנות.

רצון צדיק (דף רפד)

כל טוב, ואם מפאת העברות הלא באיסורייהו קיימי, ואחשבה לדעת שהוא בעשות האדם תשובה מאהבה על העבירות ואז זדונות נעשית כזכיות, אמנם כיון שהרע גרמה עשיית זאת יושפע גם רעות על ידי אותן העבירות, אלא שיהיי פעולתן לטובת ישראל ויחולו על ראש שונאיהם, עכ"ד. ובספר בני יששכר הוסיף עוד עצה אחרת עפ"י מאמרם (נזיר כ"ג:) גדולה עבירה לשמה ממצוה שלא לשמה, ובכן בעשות האדם עבירה לשמה אף שהעבירה תעורר דינים וגבורות, אמנם כיון שהעבירה נעשית לשמה הנה הדינים והגבורות הנפעלים על ידיה יחולו על ראש שונאי ישראל, עכ"ד, אמנם עצה זו של עבירה לשמה לא על הכלל כולו יצא ואינו מסור ביד כל אדם לעשותו וכמו שכתב בספר תולדות יעקב יוסף שאין לעשות עבירה לשמה אלא במקום הכרח גדול ובלב בר וזך מכל הנאה עצמית ואם לאו אל יעשנה. והנה נדב ואביהוא בהקריבם אש זרה אשר לא צווה ה' אותם עשו מעשיהם בכוונה רצויה לשם שמים, וכמו שכתב באבן עזרא בביאור הכתוב וימותו לפני ה' כי חשבו שיעשו דבר רצוי לפניו, א"כ הי' בזה בענין עבירה לשמה שהפעולה רעה אך המעשה טובה, ועי"ז דרש המדרש בשעה שנכנסו שני פולמסין דנורא לתוך חוטמיהן דנדב ואביהוא ענו שרפי הקודש השיבנו ה' אליך ונשובה חדש ימינו כקדם ונתכוונו בזה ללמוד את בנ"י דרך טובה וישרה שענין עבירה לשמה אין ראוי לעשותו ובאם רצונם להשפיע דינים על שונאי ישראל אז העצה השיבנו ה' אליך ונשובה לעשות תשובה מאהבה ובזה יושפע הרע על אויב ה'.

(ברך משה)

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבות יה"ק עצי התמרים

לעיני הרואה נדמה כי ירדו ממעלת אהבה, אך באמת נתעלו למדריגה נעלה יותר של יראה ובושה לפני ה'

דהנה שמעתי מפי הרב הצדיק מאוהעל זללה"ה על הא דאמרו במדרש (ויקרא רבה כ, ז) וכבר היו משה ואהרן מהלכים, ונדב ואביהו מהלכים אחריהם, ואומרים מתי ימותו שני זקנים הללו ואנו ננהיג את הדור, והשי"ת השיב להם, כמה חמורים טעונות מעורות של סייחין. **דהנה יש כמה מדרגות בעניני עבדות ד'**. יש שיש להם יראת חטא מצד יראת העונש, רק שאחר כך באים לאהבת ד' שמחבבין לעשות מצות ומעשים טובים. אמנם יש יראה גדולה מזה, דאף המצוה שעושה יש לו בזה יראה ופחד לגשת אל הקודש, כמו אדם ההולך אל האדם החשוב ממנו הוא ירא לילך אצלו, אף כי הוא משתוקק מאוד לבוא לפניו, ויודע כי לא יעשה לו שום רעה ח"ו, ומכל מקום הוא ירא מגשת אליו. והנה ממילא יראה הזאת הוא מכסות את האהבה וההתלהבות שיש לו.

והנה נדב ואביהו בודאי היה להם יראת העונש וגם כן אהבת הבורא יתברך, **והשתוקקו מאוד לעשות עבודתו יתברך**, כמו שנאמר עליהם (שמות כד- יא) ואל אצילי בני ישראל וגו' ויחזו את האלקים וגו', ואמרו חז"ל (תנדב"א רמז פרק י) כל המתעצל מן העבירה זוכה ורואה פני השכינה. והנה ראו שאצל משה רבינו ע"ה ואהרן לא היה כל כך התלהבות למצוה, **וחשבו שזה הוא מחמת זקנתם, ופסקו מהם אהבת השי"ת שאין לכם בוער כל כך. אמנם באמת משה ואהרן כבר היו במדריגה היותר גדולה מזה, שהיה להם יראה מחמת בושה.** וזה שאמרו במדרש וכבר היו משה ואהרן מהלכים, ונדב ואביהו מהלכים אחריהם, דהיינו שלמשה ואהרן כבר היה להם מדריגה הזאת, אבל עכשיו באו למדריגה הגדולה מזה, ולכן נאמר להם כמה חמורים טעונים מעורות של סייחין, דהיינו שיפה כוחם של משה ואהרן בזה, עד כאן דבריו דברי פי חכם חן.

אך פרי תבואה (פרשת שמיני)

קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלהיכם, במדרש איתא ההי"ד ישלח עזרך מקודש, מקידוש מעשים שיש בידך, וצ"ב. ואפ"ל על פי מה דאיתא בגמרא בגמרא יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ואלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו. וא"ז זללה"ה בייטב פנים האריך בענין זה כי מלחמת היצר נדמה למשא הרובץ על כתפו של האדם, והקב"ה העוזר לו מקיים בזה פריקה וטעינה, עי"ש.

אולם בייטב לב כתב דעל פי חוקי התורה במצות פריקה וטעינה כתיב עזוב תעזוב עמו, ופירשיי עם בעליו, אבל אם הלך וישב לו מנגד ואמר לו אם רצונך לטעון או לפרוק טען או פרוק פטור. והקב"ה שומר חוקי התורה, ואם כן אם האדם טוען או פורק אז כביכול מחויב לצאת עמו לטעון עול מלכות עלינו, ולפרוק מעלינו ומעליו עול הגלות והשעבוד, מה שאין כן אם האדם אינו טוען עליו עול מלכותו יתברך, אז כביכול הוא יושב לו מנגד, עכדה"ק.

ולזה כאשר הזהיר הכתוב קדושים תהיו, לקיים מצות פרישות שהוא דבר קשה עד מאוד, הסמיך המדרש את הכתוב ישלח עזרך מקודש, מקידוש מעשים שיש בידי"ך, כי רק אם האדם בעצמו ישתדל לקיים דת התוה"ק, ויהיה בידו קידוש מעשים, אז ישלח עזרך מקודש וכביכול יהיה בעזרו, ומזה יתחזק האדם בכל עת ובכל זמן לאזור חיל לעסוק בתוה"ק בחשק והתלהבות, ואף שלפעמים נראה לעינו כי לא יזכה להבין ולהשכיל את דברי התורה, מכל מקום אם יתיגע ויישם ראשו ורובו בתורה, אז הקב"ה יסייע בידו ויאיר עיניו, בבחינת עזוב תעזוב עמו.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

פנינים מאוצרותיו של מרן רבי"ק מגלה"ד יואל זי"ע
מספר "קדושת יואל" אשר על מכבש הדפוס

נמסר לנו בתשו"ח ע"י מערכת "ליקוטי אורה"

וידבר ה' אל משה אחרי מות שני בני אהרן בקרבתם לפני ה' וימותו (טז א). נתקשו המפרשים (כלי יקר ומוה"מ הק') על התלמת הכתוב וידבר ה' אל משה, כי לא פירש כלל מה נאמר לו בדיבור זה, רק בפסוק שלאחריו כתב שוב, ויאמר ה' אל משה דבר אל אהרן אחיך וגו'.

ואפשר לפרש כי מדרכי היצר הרע כשרוצה לפתות את האדם לעשות מדרך הסלולה לו מאבותיו ורבותיו, הוא גם בטענה כי הזמנ הוא לאדם שמים, כי על ידי שיזכה מדרך המקובל יוכל להתעלות במעלות גבוהות ולהתקרב אל ה' ביתר שאת, אבל באמת מי לנו גדול מנדב ואביהוא שני בני אהרן שהם רצו גם כן להתקרב אל ה' ולעובדו על ידי הקרבת אש זרה, ולבסוף נענשו על כך, נשניל שלא קבלו דרך זה ממשה רבינו, והיה דרך אדם אשר לא זוה ה'. לזה הקדים הכתוב באומרו וידבר ה' אל משה, היינו שאמר הקב"ה למשה דבר זה עצמו שנדב ואביהוא ממו בקרבתם לפני ה', כדי להשמיענו כי אף שעשו כן מפני שבדעתם היה להתקרב על ידי זה אל ה', וכמו שהעיד עליהם הכתוב בקרבתם לפני ה', מכל מקום נענשו.

ומעתה עליגו לדעת כי כמו כן הוא בכל דבר אדם אשר לא יעשה מאומתו, כי אף כשמוצים שעושים זה לשם שמים שעל ידי זה יתקרבו אל ה', מכל מקום אסור לעשותו, רק להתנהג בכל דבר על דרך המקובל גגו מאבותיגו ורבותיגו הקדושים.

וכן יעשה לאהל מועד השוכן אתם בתוך טומאתם (טז טז). יש מי שרוצה להבין דאיה מכאן, כי אף כשאין מתנהגים כשורה בעניעות ובקדושה, מכל מקום איכא הצרחת השכיגה, ולכן בית המדרש שאין לו מחיצה מעולה בין מגשים לעשים על דרך המקובל גגו מדור דור, יש שם גם כן הצרחת השכיגה.

אבל בחמת תלילה לאמור כן, דהא בפורש כתוב (דברים כג טו) ולא ירצה בך ערות דבר ושב מאחריך. תלא כוותא הכתוב הוא כמו שאמרו במדרש (ויק"ר פכ"ד ס"ט) קדושים תהיו (ויקרא יט ג), יכול כמוני, תלמוד לומר (שם) כי קדוש אני, קדושתי למעלה מקדושתכם. וכך הוא פירושו, קדושים תהיו, אתם מתנהגו בקדושה, יכול כמוני, פירוש שתהיו כמוני ממש, כי כמו שאני יכול לשכון אתם בתוך טומאתם, כן תאמרו על עצמיכם שאתם יכולים לשכון בתוך הטומאה, תלמוד לומר כי קדוש אני, קדושתי למעלה מקדושתכם, כי רק אני שקדושתי למעלה מקדושתכם יכול לשכון בתוך טומאתם, אבל אתם לא.

זכר צדיק לברכה אות א' תתקי

[רבינו אמר פירוש זה בעת שהשתתף אצל אסיפת הרבנים שהיה באיזה בית המדרש, ובאמצע האסיפה ראה כי המחיצה בין האנשים להנשים אינו כחוגן כדרך וכמנהג אבותינו ורבותינו, ולכן תיכף עמד ממקומו והתחיל לצאת, ואמר: במקום שאין מחיצה כדבעי כדת והלכה, אין שם השראת השכינה, שנאמר בה ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך, ובמקום כזה איני רוצה להיות. והיה שם אחד מן הרבנים שהתחיל לרוץ אחר רבינו, ושאל לו: הרי כתיב השוכן אתם בתוך טומאתם, ואם כן אף במקום שאין המקום והמחיצה כראוי וכדין בודאי יש כאן השראת השכינה, ואין לו לרבינו לצאת באמצע האסיפה. על זה השיב לו רבינו - באמצע מרוצתו - פירוש הנ"ל].

דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אליהם קדושים תהיו (יט ג). פירש"י הוו פרושים מן העריות ומן העבירה, שכל מקום שאתה מוצא גדר ערוה אתה מוצא קדושה. ויש להבין שייכות מזהרה זו לכאן, דיותר היה לו להעמידה לעיל בפרשת אחרי בסוף פרשת עריות.

ויש לומר על דרך שאמרו ז"ל (קדושין פא.) שקבע דשמא ריגלא, ופירש"י ריעוע של ימות השנה ליימוד ולעבירה הוא בימות הגשם, לפי שאז בתים קבועות תגשים ונשים לשמוע הדרשה, ומתגין עין זה על זה, וזה גורם

דרשת פתיחת הזמן ד' אחרי תשל"ח, בבית המדרש הגדול בקרית יואל יצ"ו

[ועי' מה שכתב בספר רצון צדיק (עמוד רפה) בזה"ל: כשנחלש רבינו ז"ל ולא נסע להישיבה בסאגו סט. להשמיע להבחורים דברי פתיחה, ולכן באו התלמידים חוץ לעיר בקרית יואל לשמוע דברי אלקים חיים מפ"ק של רבינו ז"ל. רבינו דרש לפני תלמידי הישיבה בבית המדרש הגדול בקרית יואל ביום ד' אדר, ואמר אז בתוך דברי הפתיחה על הפסוק אחרי מות שני בני אהרן בקרבתם לפני ה' וימותו, דיש ללמוד מכאן יסוד גדול, דאף שהם רצו להתקרב ולעבוד את הבורא בזה וכו', וכמו כן בכל דבר חדש וכו'. רבינו כפל ושילש דבר זה בכל כוחותיו בהתאמצות יתירה, ואחר כך הכריז הרה"ג ר' נתן יוסף מייזעלס שליט"א הר"מ את תקנות הישיבה אשר רבינו חתם בכתי"ק, והוסיף עוד כמה תקנות לפי פקודת כ"ק רבינו ז"ל, ורבינו ישב כל הזמן דבוק ברעיונותיו הקדושים והסתכל על התלמידים וברכם בקול, ואמר להם: 'תתנהגו בדרך המקובל, ואז יעזור הש"ת שתצליחו בתורה ויראת שמים ותתקיימו לקיום נצחי'].

להרהורים רעים. וכתבו התוס' לכך נהגו להתענות לאחר פסח ולאחר סוכות. וכן הובא בבית יוסף ובב"ח (או"ח סימן תצ"ג) אמנם טעם המנהג שמתענים בה"ב לאחר פסח וסוכות. ומעתה הלא פרשה זו אל כל ישראל נאמרה, וכמו שפירש"י שפרשה זו בהקהל נאמרה, וכיון שנתקבצו שמה שעים רבוא מישראל מנשים וטף, ובוודאי לזה נצטרפו עמם גם הערב רב, שהרי לא היו מונעים את המורה מהם, על כן היה מצד גדול שלא יבואו על ידי זה לידי ייאוש ולידי עצירה חלילה, לפיכך הוצרך הכתוב להזהיר במיוחד על זאת שעה שיהיו פרושים מן העריות ומן העבירה.

ס"ג קדושים תשכ"ב

דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אליהם קדושים תהיו (יט ב). פירש"י מלמד שנאמרה פרשה זו בהקהל, מפני שרוב גופי תורה תלוין בה. ובקדקו המפרשים מה נכל עת כשלימד משה עם ישראל הקהילם תחלה כמבואר בגמרא (עירובין נד:). אם כן למה הוצרך להודיענו זאת בפרשה זו דוקא.

ונראה כי יש בני אדם המקיימין המצות בריש גלי, ויש בני אדם שמקיימין אותן בצינעא, והנה המקיימין ברבים יש להם עדיפות לפי שעל ידי זה מתקדש שמו יתברך, וגם למנשים אחרים למדין מהם לעשות כמותן, והמקיימין בצינעא יש להם עדיפות לפי שאין להם פניות בעשייתן, וכאשר האריך בזה כ"ק מרן אדמו"ר זללה"ה בקדושת יום טוב (ר"פ אמור) בשם ק"ז היטמא משה זללה"ה, עיי"ש. אך כבר כתב בנועם מגדים (ר"פ האזינו) כי הרואה לזכות בעמל לעבוד הבורא גם ברבים כראוי וכיאות, אז הקב"ה ברוב רחמיו מושיעו שיהיה בעיניו כאילו הוא באחד אין רואה, וזהו (ישעיה סד ג) עין לא ראתה זולתך אלהים גם כשהוא ברבים, עכ"ד.

וזהו דבר אל כל עדת בני ישראל, כי אף בהיותם בין בני ישראל ברבים, קדושים תהיו, תהיו בצינעה פרושים (עי' רש"י), והיינו שתהיו פרושים מהשפעת הציבור, רק תתנהגו כמו שאתם נוהגים כשאתם בסתר, וכמו שכתב הרה"ק רבי משה ליב מסאסוב זללה"ה בשזכרומיו (סו"ס ליקוטי רמ"ל פוש טו) כי טוב הפרישות עם הציבור, ועז תזכו לעבודה הנעלה ביותר.

ס"ג קדושים תשכ"ה

אל תפנו אל האלילים ואלהי מסיכה לא תעשו לכם (יט ד). פירש"י תחלתן לאלילים הם, ואם אתה פונה אחריהם, סופך שאתה עושה אותם אלוהות. ולריך ביאור שהרי אם הוא פונה לאלילים, הלא הוא לסיבה שהם בעיניו גם מתחלה לאלהות ולא לאלילים.

ויש לומר דלפעמים יש אדם הרוצה להמשיך אליו אנשים בלתי מהוגנים בכדי להשפיע אליהם שיתנהגו על דרך התורה והמסורה, ולכן עולה בדעתו להתרשל קצת מדרך ה', ולעשות פשר לפתח עם אנשים ודבר אחר עמו, וכמובן שהוא עושה כן רק לפניהם, בכדי שירצו אותן האנשים שהוא כמעשיהם, ועל ידי זה ימצא מסילה בלבבם שיחפצו לקבל ממנו. לזה הזהיר הכתוב אל תפנו אל האלילים, כי אף אם מתחלתן אלילים הם, והיינו שאינו פונה אליהם רק בשביל לקרב אנשים לדרך התורה, אבל מקום שאתה עושה אותם אלוהות, והיינו בשבופו של דבר יתהפך הדבר, כי המה לא ישפעו ממך, אלא מדרבה אתה ממשך אחריהם לעבודה זרה.

ס"ג קדושים תשי"ד

ואל בני ישראל תאמר איש איש מבני ישראל וגו' אשר יתן מזרעו למולך מות יומת וגו' (כ ב). פירש הרמב"ן (להלן פסוק ה) לשון מולך הוא מלשון מלכות, והוא שם הכולל לכל נעבד, כל שממליכהו ומקבלו עליך כאלוה, עיי"ש. אך לכאורה קשה וכי לא שייך עניין מלוכה אלא בעבודה זרה, הלא גם לבני ישראל היה מלך, כמו שכתוב (דברים יז טו) שום תשים עליך מלך.

ואפשר לפרש על פי דרכו, דלכן קרא הכתוב עבודה זרה בלשון מלוכה, כי בא לרמז בזה שיש סוג עבודה זרה של מלוכה, דהא ליכא מידי הלא רמיזא בתורה, והוא מה שהעלימו המינים והאפיקורסים להקים מלוכה בארץ הקודש, מלוכה שהיא בנגד כל התורה כולה, וזהו מין קליפה ומין סטרא אחרא, וכמו שאנו רואים בזמנם בעוה"ר איך שהוא עבודה זרה הגרוע ביותר, שכל מיני מיעוט וכל מיני כפירה ועבודה זרות ישנו בתוכו, ובעוה"ר עוד ישנם יהודים שנהנים מזה, וכמו שהיה בזמן בית המקדש שנתפשט עם רב מישראל בעון עבודה זרה, ולא נשארו רק ימידי סגולה אשר לא כרעו לבעל (מלכים-ג יט יח, יומא ט:), והשי"ת ירחם על עמו ישראל וישרש טומאה הטמיה של עבודת המול"ך מלבות ישראל.

ס"ג קדושים תשכ"ב ותשכ"ז

בצדק תשפט עמיתך, לא תלך רכיל בעמיך לא תעמד על דם רעך.

וי"ל בקישור ג' המצות, עפי"ד הק' מקאמארנא בנוצר חסד על המשנה (אבות פ"ד מ"ח) אל תהי דן יחידי, וז"ל, כשאתה רואה איזה דבר בחבירך ונראה לך שהוא פועל מגונה, אל תהי דן אותו לחוב, כי עושה רושם גדול למעלה. כמו שאירע בימי מרן [הבעש"ט] בראש השנה, שהי' מתפלל תלמיד אחד, ונפל ממנו הכלי עם הטאביק, והרכין [עצמו] והגביה והריח בטאביק. וראה חבירו [מעשהו] והקפיד במחשבתו, היאך עושה כזה באמצע תפלה. וגרם קטרוג גדול למעלה, ונפסק שימות באותו השנה. ומרן הריב"ש זצ"ל ראה זה, והלך בעליות נשמתו לפני הב"ד של מעלה, וטען, היאך פוסקין מיתה בעבור דבר קל כזה, ולא הועיל לו שום טענה. והי' לו צער גדול, עד שבליל הושענא רבא פעל בתפלתו ובכחו, שאם זה הדן ומקטרג יחזור וידין אותו לזכות, יתקרע הגזר דין. ומרן על ידי כמה פעולת, שנטל המוחין ממנו ולא היה לו מוח ללמוד, גרם שנפל במחשבתו עניינים למה מריחין בדורות אלו עשב זה, ותירץ שהם נשמות דקות ואינם יכולים לעלות אלא ביחודים עם הריח, ובזה נפל לו זכות על חבירו, שהריח באמצע תפלה, כי מי יודע איזה תיקן עשה. ומרן ביום הושענא רבא הי' בדיחא דעתו מאד, והי' משיב לכל שואל כחפצו. ובתוך הבאים נכנס גם אותו התלמיד, ושאל למה מריחין בדורות הללו עשב זה. אמר לו אמור אתה, והשיב כנ"ל. ואמר לו מרן, אמור יתר הדברים שהיה במחשבתך, ונזכר וסיפר ענין הנ"ל, והלמוד זכות שלימד על חבירו, ונתבטל הגזר דין. והוכיחו מרן הרבה על זה, עכ"ד.

והנה רש"י כאן עה"פ בצדק תשפוט עמיתך כתב, הוי דן את חבירך לכף זכות, ע"כ. ועוד נקדים דברי רש"י עה"פ לא תלך רכיל, שמבאר דברי התרגום לא תיכול קורצין, שמיירי בלשה"ר שאינו מוציאו בפיו, שכן דרך כל הולכי רכיל לקרוץ בעיניהם ולרמוז דברי רכילותן שלא יבינו שאר השומעים, ע"כ. ולפי"ז אולי י"ל שמרומז גם על לשה"ר במחשבה, שאינו מוציאו בפיו, ובכ"ז גורם רעה לחבירו, כמו זה שרק קורץ בעיניו.

וזה המשך הג' מאמרים, בצדק תשפט עמיתך, לא תלך רכיל בעמיך, עד כאן מזהירה התורה בעשה ובלאו, לדון את חבירו לכף זכות, וח"ו לא לחשוב עליו דברים רעים, ועל ידי לא תעמד על דם רעך, כי אם יחשוב רעה על חבירו יכול לגרום מיתה בידי שמים, אבל כשתקיים בצדק תשפוט, אז תציל חבירו מכל קטרוג. **(אבני חפץ)**

לא תגנובו

המגיד מקעלם אמר, תמיד הי' הדבר מוקשה בעיני, מפני מה נאמרה בלשון רבים, עד שראיתי מעשה: מבית אשה אחת נגנבה תרנגולת, לא סיפרה האשה על כך לאיש אלא קמה והלכה אל חצר הסמוכה ונטלה לעצמה תרנגולת מן התרנגולות שהיו שם, משראתה בעלת חצר זו שנגנבה תרנגולת ממנה, קמה והלכה אף היא לחצר אחרת ונטלה לעצמה תרנגולת, וכך נמשכה השלשלת, עד שבאה אשת איכר מקצה העיר וצעקה שנגנבה תרנגולת ממנה, ואז הוחוור לי שכך הוא בכל העולם, שבשעה שראובן גונב משמעון, קם שמעון וגונב מלוי, ולוי מיהודה, ועי"ז גניבה אחת גורמת להרבה גניבות ולכך נאמר לא תגנובו, בלשון רבים. **(גן יוסף)**

לשון חכמים

לשון חכמים צדקו ישרים, בדרך צחות ומליצה נאמרים

איש אמו ואביו תיראו. בשם הרה"ק ר' נח מלעכעוויטש זי"ע, על דרך צחות, שתראו ותפחדו פארין 'מותר' און פארין 'פטור' (לשון נופל על לשון 'פאטער און מוטער'). [היינו ע"ד שפי באוהה"ק עה"פ לשמרון משפחת השמרוני (במדבר כו), ירמוז לתוספת השמירה, כו' ואמרו ז"ל כי חסידים הראשונים היו שומרים חמשים שערי היתר לבל יכשלו בשער האיסור, והוא אומרו לשמרון משפחת השמרוני].

כתבי רמ"מ, תצ

והיתה לכם לחוקת עולם בחודש השביעי בעשור לחודש תענו את נפשותיכם וכל מלאכה לא תעשו האזרח והגר הגר בתוככם, כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו. אמרתי על דרך הלצה, דהנה דבר גדול וכבד לעשותו יקרא בלשון בני אדם 'מלאכה', ואמרו חז"ל ביומא (סב) עוברה שהריחה לוחשין לה יום הכיפורים היום, ונראה מזה אשר הידיעה והזכרון מקדושת עיצומו של יום הקדוש גורם להקל את התענית, וכן הוא באמת בבני עלייה ולא דוקא בני עלייה, אבל הנסיון מעיד כי כל איש אשר יחוש ויבין קצת גדולת היום הזה שכוח ישכח ולא יעלה על לבו כלל צרכיו הגשמיים, **וזה שאמרה תורה 'בעשור לחודש תענו את נפשותיכם וכל מלאכה לא תעשו', העינוי הזה לא יהיה בעיניכם מלאכה ועבודה כלל, 'כי ביום הזה יכפר עליכם כו' לפני ה' תטהרו', יום הכיפורים היום ולא תעלה על לבכם ענין אכילה ושתיה.**

חי' הג"ר יוסף נחמיה ז"ל אב"ד קראקא

פרפראות לחכמה

מאמרים נחמדים, ע"ד דרוש מיוסדים, כפתור ופרח משוקדים

איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמרו. וי"ל דהנה אמרו חז"ל (שבת ק"ח) הרי שאמו ספרה איזה דבר שלא ה' צורך לה ואמר לה רשב"י שבת היום ושתקה, ונראה שמרומז בפסוק זה דהנה ידוע בשם האריז"ל שבתותי היינו שבתות של הקב"ה ומאיזה דבר שבת הקב"ה מהדיבור כמו שנאמר בדבר ה' שמים נעשו ומזה שבת ביום השבת ולפי"ז יובן סמיכת הפסוק אעפ"י שהזהרתיך איש אמו ואביו תיראו אעפי"כ ואת שבתותי תשמרו להזהר מדיבור של חול שאם ישמע מאבותיו דיבור של חול בשבת מותר להזכירם ולומר שבת היום.

(משמרת אלעזר)

☆

ואת שבתותי תשמרו. איתא בילקוט (שמות ל"א ש"צ) את שבתותי תשמורו למה נאמר לפי שהוא אומר לא תעשה כל מאלכה אין לי אלא דברים שהן משום מלאכה דברים שהן משום שבות מנין תלמוד לומר אך את שבתותי תשמורו להביא דברים שהן משום שבות, וי"ל ע"פ המדרש (ב"ר י' ט) בשר ודם שאינו יודע לא עתיו ולא רגעיו ולא שעותיו הוא מוסיף מחול על הקודש אבל הקב"ה שהוא יודע רגעיו ועתיו ושעותיו נכנס בו כחוט השערה, נמצא שבשביתתו של הקב"ה אין תוספת מחול על הקודש כדאיתא י' דברים שנבראו ע"ש בין השמשות, לכן היה קשה לילקוט אמר קרא "את שבתותי תשמורו" היינו השבתות של הקב"ה הלא הקב"ה לא שבת בין השמשות ואילו אנחנו מצווים על שביתה בביה"ש על כן אמר המדרש שהכתוב בא לרמז על דברים שהן משום שבות וכל דבר שהוא משום שבות לא גזרו בין השמשות וז"ש "את שבתותי תשמורו" היינו שבות דרבנן לשביתת הקב"ה הואיל ואינו מצוות בשמירתו של השבות אלא באותו זמן ששבת בו הקב"ה ולא בבין השמשות.

(נחלת יעקב)

☆

לא תעשוק את רעך ולא תגזל לא תלין פעולת שכיר, לא תקלל חרש ולפני עור לא תתן מכשול. ונראה שכל הלאוין יש להם שייכות שזה גורם לזה היינו "לא תעשוק את רעך" לשעה כמו שאיתא (ספרא קדושים) לא תעשוק את רעך זה הכובש שכר שכיר, כי לבסוף תבא לידי "לא תגזול" הא כיצד "לא תלין פעולת שכיר אתך עד בקר" כדאיתא (ב"מ קי"ב:) כי בעה"ב טרוד עם פועליו ובזמנו הוא זכור אבל אם תלין תבוא לידי שכחה ואז תעבור על "לא תגזול" והשכיר ואשתו יחשבו שהוא מתכוין לגזול השכר ויקללו חרש ויעברו על הלאו "לא תקלל חרש" ויעבור הבעה"ב על הלאו "לפני עור לא תתן מכשול".

(תפארת יונתן)

☆

ובקצרכם את קציר ארצכם לא תכלה פאת שדך לקצור. ובקשה מה שהתחיל בל' רבים "ובקצרכם" ומסיים בלשון יחיד "פאת שדך", וי"ל איתא (פאה ב' ח') קצר חציה ומכר חציה הלוקח נותן פאה לכל, ומבואר דאם יש שני קוצרים וקצר הראשון החצי והשני גמר הקצירה השני מניח פאה על הכל, לכן התחיל בלשון רבים "ובקצרכם" שהיו שני קוצרים ומסיים "לא תכלה פאת שדך" בלשון שהלוקח חייב בפאה על הכל.

(קנאת פנחס)

דורש טוב

איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו, דרשו חז"ל (יבמות ה' ע"ב) סמך שבת למורא אב ואם, לומר אעפ"י שהזהרתיך על מורא אב ואם, אם יאמר לך חלל שבת אל תשמע לו ע"כ.

נשאלתי הלא דרשו חכז"ל בהמשך הפסוק 'אני ה'' שהוא לנתינת טעם אני ה' ואתה ואביך חייבים בכבודי, **אם כן מטעם הזה כן הוא בכל המצות שלא ישמע לאביו לעבור על שום מצוה,** וכן פסקו באמת בכל התורה ואפילו איסור קל דרבנן לא ישמע אליו, **אם כן לפי זה קשה למה פרטה התורה שבת דייקא שהוא מן החמורות כריתות ומיתות בית דין.** (כלומר דאם היה נדרש באיזה מצות עשה שאין עליה עונש אז היה נלמד מזה בק"ו לכל התורה, משא"כ בכה"ג אין אמאי נרמז הדבר דייקא גבי שבת שהוא מהחמורות)

ונ"ל על דרך הפשט דהנה הטור [יו"ד] סימן ר"מ פסק **דאם אביו רשע פטור מכיבוד** וכן כתב הסמ"ג [ואין כן דעת הרמב"ם], **והנה קשה לדעת הטור והסמ"ג אם כן למה איצטריך קרא אם אביו אומר לו חלל שבת אל ישמע לו,** הרי בלא זה כיון דמצווהו לחלל שבת רשע הוא, וממילא פטור הבן ממוראו וכיבודו, **ותירץ הרב הגדול המפורסם חיד"א זלה"ה** דאיצטריך היכא דהבן קיבל עליו תוספת שבת מבעוד היום גדול והאב עדיין לא קיבל ומצווהו לעשות מלאכה נמצא שאין האב רשע בזה, אעפי"כ אל ישמע לו, עכ"ד.

ולפי זה יומתק הדבר מה שפרטה התורה שבת דייקא, שבתוספת שבת הוא היכי תמצי דיהיה מעשה אחד אשר גבי האב אינו כלל חשש איסור, וגבי הבן הוא איסור, **ולכן הו"א דיצטרך לשמוע בקול אביו, ולהכי הכא דוקא בעי קרא להשמיעני דאין עשה דכיבוד אב דוחה תוס' שבת שקיבל עליו.** [ולפי זה יש מזה קצת ראיה לשיטת הטור והסמ"ג, דאילו לשיטת הרמב"ם הקושיא במקומה עומדת למה פרטה התורה שבת דוקא]:

בני יששכר (מאמרי שבת מאמר ב' אות ח')

פּינת יקרת
מאמר מקיף וסודי להרחיב הידיעות בענינא דיומא ופרשת השבוע

נגע צרעת כי תהי' באדם והובא אל הכהן
(ויקרא יג, ט)

מצות נגע צרעת טומאתה וטהרתה בזמן הזה (ב)

מאת: הרב שלמה שבתי קעסטנבוים, חבר המערכת

הנה בשתי פרשיות השבוע ההעל"ט, תזריע ומצורע, למדים אנו את מצות הצרעת, טומאתה וטהרתה. וראוי לעיין במצות המצורע, טומאתו וטהרתו אם נוהגת בזמן הזה או שמא אין מצוות אלה נוהגות אלא בזמן שבית המקדש קיים. וגם אם יש במציאות נגעים בזמן הזה, ומהו ההנהגה למעשה בזה, וכבר האריכו האחרונים בזה, ובפרט בספרים הנפלאים 'משנת הדעת' על הל' נגעים, וספר 'כרם אליעזר' ועוד, ואנחנו נלך בדרכיהם לאחוז בקצה המזלג בענין זה בס"ד.

גם בשו"ת 'שאילת יעב"ץ' (ח"א קלו) נו"נ בענין, וזל"ק: "צל"ע אם אירע בזמן הזה שאנו בגלות בעו"ה, מצורע שבו סימני טומאה והיה שם כהן בקי במראות נגעים והחליטו לטומאה, אם יש לו להטהר בשני צפרים ובתגלחת ראשונה ושניה גם עתה, ותעלה לו להתירו באשתו, שהרי היא מצוה הנוהגת בכל זמן ואינה תלויה בארץ, שאע"פ שאינו יכול להביא קרבנותיו, הרי יכול שיטהר מטומאת צרעתו [וטהרתו תלויה בתגלחתו] כי אין בצפרים משום שחוטי חוץ, ונראה שיוכל לעשותה בכל מקום, וכן ראיתי שוב בפי' להר"מ בחיבורו שכתב, שנוהג בין בפני הבית בין שלא בפני הבית בין בארץ"י בין בחו"ל, אמנם י"ל שאין זה אמור אלא כשיש מי חטאת בארץ"י, כמו שהיה עדיין בימי חכמי התלמוד כמ"ש חגיגה (כה.) חברייא מדכן בגלילא, וכן מ"ש הר"מ שנוהג בחו"ל היינו קודם שגזרו טומאה על ארץ העמים דווקא, אבל לאחר שבטלו מי חטאות וגזרו טומאה על ארץ העמים מה צורך בטהרה זו". ועי"ש דדן דלכאורה בזה"ז אין שום חובה לטהר את המצורע, משום שכל חיוב טהרת המצורע הוא כדי שיוכל לבוא אל תוך המחנה, ובזה"ז כיון שאינו נוהג שילוח מחנות אין לו חיוב להטהר וכו', עי"ש.

וב'חידושי רבינו שלמה בן היתום' מגדולי איטליא בימי תחילת תקופת ראשונים (מו"ק יד:) כתב משום זה סובר דליכא שום ענין לטמא מצורע וכמש"כ בא"ד: "ונוהג צרעתו בזמן שבית המקדש קיים וטומאה וטהרה היתה בישראל ולא יבוא אל תוך המחנה, אבל השתא איתקיים בנו ונהי כטמא כולנו וכו', וא"כ המצורע כאחד ממנו" וכו', עי"ש, דהיינו דליכא שום ענין לנהוג טומאת צרעת דהא ממילא טמאים אנחנו. אולם כבר תמהו אחרוני זמנינו דהא עדיין נפק"מ לשאר דינים לטעון פריעה ופרימה ועוטה על שפם ואסור לכבס וכו' ושאר דינים ואכ"מ להאריך בזה, וע"ע להלן מש"כ בשם שו"ת בית דוד.

וע"ע בשו"ת רשב"ש [מכת"י סימן א', ומביאו הב"י אה"ע סימן ל"ט] שדן בשאלה בא' שכנס אשה ומצא בו מומים, ובא"ד כתב, וז"ל: "ומה שטוענן שמום זה הוא צרעת וטמאה היא ואין לו לישב עמה, מי הגיד לו או מי הסגירה או מי החליטה עד שתהיה טמאה, וגם אם היה אמת שהיא טמאה מאי אכפת לן והלא כלנו טמאי מתים, ואף בזמן הטהרה תלה הכתוב טומאה וטהרה בדיבור הכהן" וכו', עי"ש, ומבואר מזה דמצורע בזמן הזה אין מום בכלל דליכא מי שמטמאה אותה, וגם דכלנו טמאי מתים.

אולם בשו"ת 'שאילת יעב"ץ' (שם) מצינו שסובר דבדאיכא סימנים מובהקים אינו צריך כהן וממילא טמא הוא, עי"ש. וכ"כ בסימן קל"ח ומסיק, וז"ל: "ונפ"מ נמי ממאי דכתיבנא שאם כך הוא האמת כמ"ש שבצרעת גמורה וברורה א"צ כהן ומעצמו הוא טמא כנזכר, לפ"ז אם אירע כך בזמן גלותינו צריך שינהוג כדין הצרעת שהוא חובת הגוף, ונוהג בכל מקום וככל זמן, ואע"פ שלא דיברו בו מוני המצות משום שאין בקיאין בכך, אולם בבהרת עזה כשלג מסתברא דאיכא בקיאין" וכו', עי"ש. אולם רוב אחרונים חלקו על דבריו בכמה ראיות דאינו כן, דבכל אופן בעינן כהן לטמאו ולטהרו.

גם בשו"ת 'יד חנוך' [מהרה"ק מקערעצקי ז"ל חותנו בזו"ר של מרן הברך משה ז"ל] (סימן מ"ט) האריך בענין זה ובא"ד כתב: "תמן אמרינן (פסיקתא זוטרתא שמות) אמר ר' יוחנן משחרב בית המקדש אין טומאה ממצורע לפי שאין טומאה לנגע אלא על פי כהן, עכ"ל. והנה המאמר הזה לא נמצא אצלינו לא בתלמוד בבלי ולא בתלמוד ירושלמי ונעלם מאתנו מקורו, אבל נאמן עלינו רבינו טוביה ז"ל מסדר הפסיקתא בימי הגאונים שמצא כן בספרי חז"ל שנאבדו מאתנו, כי כמו כן מצינו הרבה מאמרים בתשובות הגאונים ז"ל שלא נמצאו בספרים שיש בידינו

מחז"ל, כגון המאמר שבספר המקצועות לרבינו חננאל ז"ל: "אמר רבי יודן אסור לכהן לישא את כפיו ואשה נדה בביתו", וכן המאמר שבשימושא רבא לרב שלום גאון ז"ל "אמר רבא תפילין צריכין להיות אצבעים על אצבעים" שלא ידענו מקורם, וכן עוד מאמרים כהנה שהביאו הקדמונים בשם האמוראים ואין זכר למו בש"ס ובמדרשים שבידינו, **אלא היו כתובין בספרי חז"ל שנאבדו מאתנו באורך ובטלטול הגליות והנה המאמר הזה של הפסיקתא זוטרתא הנ"ל הוא כאחד מהם.**

ואומר אני שזה המאמר היה לנגד עיני מאור הגולה הרמב"ם ז"ל אשר כל רז לא אניס ליה, וכל יקר ראתה עינו, שכתב בפרק ז' מהלכות תרומות (הלכה ט) "אין המצורע טמא עד שיטמאנו **כהן מיוחס**" עכ"ל, ולא נודע מקור מקומו איה, דבשלמא זה שצריך כהן דבר זה מבואר במשנה (נגעים פ"ג) שהטומאה והטהרה תלה בכהן, ותניא בתורת כהנים אפילו חכם גדול שבישראל ובקי בהלכות נגעים אומר לו טמא אתה אינו טמא עד שהכהן אומר בפיו טמא אתה, אבל זה שכתב הרמב"ם ז"ל שצריך לזה דוקא **כהן מיוחס** ולא סגי בכהני חזקה לא ידענו מאין יצא לו זאת, הרי אדרבה קי"ל סוקלין ושורפין על החזקות א"כ מכח החזקה הוה ודאי כהן, אלא על כרחך שמקורו מן זה המאמר של רבי יוחנן שהביא בפסיקתא הנ"ל, שאומר שעכשיו בטלה טומאת מצורע לפי שאין כהן, ואי הוה סבירא לן כהני חזקה הלא יש לנו כהנים, כמו שכתב הרמב"ם ז"ל בפרק העשרים מהלכות איסורי ביאה (הלכה י"ו) וזה לשונו "כהנים שבזמן הזה המה כהני חזקה אבל אינם כהני יחוס" עכ"ל, וא"כ אי היה די לראיית הנגע כהני חזקה מדוע לא יהיה טומאת מצורע נוהגת בזמן הזה, ועל כרחך שצריך לזה כהני יחוס" עי"ש כל האריכות בזה.

ועוד תמצא שם כשתעיין דבשו"ת 'פרי השדה' (ח"ג, קמ"א) רצה לחלק שרק בחוץ לארץ ליכא כהנים מיוחסים אבל בארן ישראל נמצאים גם עתה כהנים מיוחסים, עי"ש, ואומר אני שכד ניים ושכיב העלה דברים כאלה עלי גליון..., דפשוט דאין חילוק בזמן הזה בין ארץ ישראל לחוץ לארץ בדבר זה, שהרי ענין כהני יחוס מבואר במשנה (מדות פרק ה) לשכת הגזית שם היתה סנהדרי' גדולה יושבת ודנה את הכהונה, וכתב הרמב"ם ז"ל (פ"ו מהלכות ביאת מקדש) וזה לשונו: "בית דין הגדול היו יושבין בלשכת הגזית ועיקר מעשיהם תדיר שהיו דנין את הכהנים ובודקים את יחוסיהם", עכ"ל. והנה אותם כהנים שהיה להם כתב מאושר ומקויים בחתימת סנהדרין הגדולה שבלשכת הגזית על אמיתת יחס כהונתם, הן המה היו נקראים כהנים מיוחסים ודבר זה אינו במציאות בימינו אלה הן בארץ והן בחוץ לארץ, וכן יש גם שלא בפני הבית כהנים מיוחסים, כגון שהוגבה עדות על אבותיו דור אחר דור עד מי ששימש במזבח, כמו שכתב הרמב"ם ז"ל (פרק עשרים מהל' איסורי ביאה שם) וגם זאת אי אפשר שיהא בזמן הזה, אך בדורות שחיו תיכף לאחר החורבן שהיו סמוכים לדור הסנהדרין, והיו יודעין עוד מי שאבותיו שימשו במזבח בימים ההם, עוד היו נמצאים כהני יחס, ואז היה במציאות טומאת המצורע אפילו שלא בפני הבית ואפילו בחוץ לארץ", עי"ש כל הענין.

וכ"כ בספר 'דרכי הוראה' למהר"ץ חיות (ח"ב סימן ב) וז"ל: "אלא ודאי דעיקר הטעם שנתבטלו מצוות אלו בזמן הזה, מפני שאין אצלנו כהן מיוחס אשר נדע בבירור מחצבתו כי הוא מזרע אהרן ולא נתערב במשך הזמן במשפחתו חללים ופסולי כהונה, וכיון שטהרת מצורע ומעשר בהמה תלוי רק בכהן לבד, ומיד אחר החורבן בעוד שלא ארכו להם הימים בגלות והיה יודעים בטוב משפחתם וסדר יחוסיהם, ור' טרפון היה עדיין מזמן המקדש והיה זוכר כשהיה קטן הלך אחר אחי אמו לדוכן (קידושין עא.), נהג בטהרת מצורע שהיה יודע יחוסו, ולכל הכהנים באותו הדור היה ידוע יחוסיהם, אבל עתה אשר ארכו הימים בחו"ל והגלינו ה' לכל אפסי ארץ, מי יוכל היום להעיד על השלשלת שלהם כי נשמר בקדושה וטהרה שלא נתערב בהם שום פסול, ואולי באו זרים ויפרצו פרץ, ובהעדר כהן מיוחס שוב נפלו מ"ע דטהרת מצורע ומעשר בהמה ומפני זה נתבטלו בזמן הזה וזה נכון", עי"ש.

וכדברים הללו מצינו גם בחומש 'תורה תמימה' [פ' מצורע] וז"ל: "ודבר פלא הוא שלא שמענו מעולם שדיני טהרת מצורע יתנהגו בזה"ז אף כי דרשה גמורה היא כאן, וכ"מ לקמן בתו"כ שר' טרפון טיהר שלשה מצורעים אף כי ר"ט היה לאחר החורבן וכו', וצ"ל הטעם עפ"י המבואר לפנינו בפרשת תזריע ר"פ נגעים, והובא אל אהרן או אל אחד מבניו הכהנים, דלטהרת מצורע צריך כהן מיוחס, וכ"פ הרמב"ם פ"ז ה"ט מתרומות, ובזה"ז אין לנו כהנים מיוחסים כמש"כ הרמב"ם בפ"כ מאיסורי ביאה ולכן נשתקע הדין" עכ"ל.

ועי' בשו"ת 'בית דוד' (סימן ס"ד) שהאריך בזה וציין לדברי הראב"ד בפירושו על ספרא (מצורע פ"ח) בשם ירושלמי [חגיגה פרק אין דורשין] אין אדם רשאי לומר דבר בנגע צרעת אא"כ ראה או שימש עי"ש, ולא נמצא דבר זה בירושלמי שלפנינו אבל בודאי הי' גירסא זו לפני הראב"ד, ומזה אנו רואין דמה"ט אין נוהגין דיני צרעת בזה"ז מפני שאין לנו כהן בקי בדיני ומראות מצורע מפני שלא ראה ולא שימש", עי"ש. והרי לנו טעם חדש דליכא דיני מצורע בזה"ז כיון דצריך "שימוש" לזה.

וציין שם ל'תשובת הגאונים' (שערי תשובה שבסו"ס נהרות דמשק סי' קע"ז) וזל"ק: "דבזה"ז אם ח"ו יהא תלמיד או חכם מצורע, אין דוחין אותו לא מביה"כ ולא מביהמ"ד דליכא השתא והי' מחניך קדוש", עי"ש. ובספר 'אוצר נחמד' [על הכוזרי] כתב (מאמר ג, מט) בתו"ד על מה שאין אנו רואים שינהוג דין מצורע וטהרתו בזמן הזה, וז"ל: "ואולם זה אין להקשות מאחר שאין בזמנינו דיני טומאה מה מצוה שייך בטומאה וטהרה שלו בחו"ל, דא"ל לענין שמשלחין אותו חוץ לחומה, הלא אין צריך שילוח רק מעיירת המוקפות חומה שבא"י בלבד כנז' במשנה פ"ק דכלאים וכ"פ הרמב"ם (פ"י מהל' צרעת משנה ז'), וא"כ בחו"ל מה תועלת בטהרתו" וכו', עי"ש. ועכ"פ בודאי לא ראה תשובה זו דיש שילוח נמי מביהמ"ד רק עכשיו אינו צריך דליכא השתא והיה מחניך קדוש וכו'. ועכ"פ מבואר דעכשיו גם איכא מציאות שיהי' מצורע, רק אין שולחין אותו מביהמ"ד, עי"ש שהאריך בזה.

ונמשיך מאמרינו בשבוע הבא בעז"ה

קהל יטב לב
ד'סאטמאר

Cong. Yetev Lev
D'Satmar

Cental Office: 58 Lee Ave. Brooklyn NY 11211
Tel. 718-302-6720 / Fax. 718-486-2473

בעזהשי"ת

קול רנה וישועה באהלי צדיקים

הזמנה של שמחה

בשיר וקול תודה ובתהלה להשי"ת שהגיענו לזמן הזה
כל עצי התמרים ימחאו כף לשוש בקול גילת ורנן
בשמחת בית צדיקים בהמשכת שלשלת הקודש

מזמינים אנחנו את כל קהל עדתינו אנשי שלומינו היקרים
להתעלס באהבים ולשוש בהמון במקהלות עם קודש אצל

שמחת חגיגת

בר מצוה

ביום הכנסו לקבל נועם עול תורה ומצוות של הבחור החשוב בנן של קדושים
הרב **יקותיאל יהודה הכהן** שליט"א
בן הרב הגאון המפו' שלהיו"ח
הרב יואל הכהן גלאנץ שליט"א
מורה צדק בקהלתינו הקדושה

חתן כבוד הגאון הצדיק
אבד"ק ור"מ שליט"א

שתתקיים בעז"ה

ליל שישי פרשת אמור

ברוב פאר והדר לרגל האי יומא דקגרים

סעודת פסח שני

בהיכל בית מדרשינו הגדול

14 הופפער סטריט ברוקלין ניו יארק יצ"ו

בשעה 7:45 בערב

לְמַעַן תִּהְיֶה תּוֹרַת ה' בְּפִיךָ:

בקרב קהל קדושים נזכה לקבל פני הקודש של ראש בית אב

כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ולשמוע לקח מפיו בעת שמחת לבו הטהור בהמשכת שלשלת הקודש לאורך ימים

כל הקהל הקודש מזומנים לסעודת מצוה

ויהי רצון שמשמחה זו יושפע שפע רב לנו ולכל בית ישראל, ועוד רבות בשנים נזכה להסתופף
בצל צדיק כתמר בעת גיל יגיל אבי צדיק, וזכות רבותינו הק' מגנדי מרומים יגן
בעד כל המשתתפים להתברך בשפע קודש וכט"ס.

המחכים לקבל פניכם מתוך אהבה ושמחה

הנהלת הקהלה

וּמִשְׁפַּע מִצְוֹת תִּפְלִין
יִתְמַשֵּׁךְ עָלַי

יוצנחנו בקו"ל

מכתבים הערות והארות שנתקבלו על שולחן המערכת

בעזהשי"ת, יום שלישי לסדר אחרי קדושים י"ט למטמונים
ד' אייר תשפ"ג לפ"ק, פה מאנסי יצ"ו.

חיים ברכה ושלום וכל טוב יעלה ויבא ויגיע אל מע"כ האהובים והידידים העוסקים במלאכת שמים בגליון 'קול התאחדותינו', ובפרט במדור 'משולחן מלכים', אשר זה כמה שנים כולן שוין לטובה ישבעו ויתענגו בו כל ישרי לב, ובפרט אנשי שלומינו די בכל אתר ואתר החוסים בצל תומר, יברכו עליו ברכת הנהנין מדי שבת בשבתו ומועד במועדו.

הנה בגליון חג הפסח העל"ט נדפס שיחת קודש מכ"ק מרן רבינו שליט"א עם הרה"ג רבי שלמה שבתי קעסטנבוים שליט"א מחשובי מורי הוראה ומרביצי תורה בקהילתינו הקדושה, ובו דנו על כמה מנהגי קודש מרבותינו הקדושים לבית סיגעט סאטמאר שנתבררו ונתבהרו ב'זמירות ברך משה' שזכיתי לערוך ולסדר אשתקד, ובתוך הדברים היה נידון אודות כיסוי החלות בצפרא דשבתא שנחלקו בזה אבות העולם גדולי החסידות בדורות הקודמים. בהמשך לזה נדפס בגליון פרשת תזריע מצורע העל"ט מכתב תורה מאת הרב הגאון רבי יחיאל מיכל פריעדמאן שליט"א דומ"ץ קהילתינו הקדושה בבני ברק, שהפליא לכתוב בירור דברים מיוסד על שיחת קודש הנ"ל, ובהיות שנפל בזה איזה עירבוב דברים במנהג רבינו הברך משה זצ"ל, על כן נכנסתי אל הקודש פנימה לכ"ק מרן רבינו שליט"א ביום ראשון העל"ט לברר הדברים, והנני בזה לברר ולסדר הדברים דבר דבור על אפניו.

בראש וראשונה כאשר מדברים ממנהגי רבותינו הקדושים לבית סיגעט סאטמאר, צריך להקדים ולומר כי אצל רבוה"ק לא היו מושג של מנהגים וקפידות כמו שהיה אצל כמה צדיקים אחרים. אדרבה רבותינו הקדושים היו משננים תמיד שאין לקבוע הלכות קבועות ממה שראו אצל הצדיקים בפרט בדברים שאינם מפורשים בשלחן ערוך, ולא עוד אלא אפילו רבותינו בעצמם לא נהגו בכל הענינים במנהגים קבועים, וישנם הליכות והנהגות שנשתנו מדור לדור, וישנם ענינים שנשתנו אצל צדיק אחד במשך השנים.

ונהירנא פעם אחת כאשר ביקר רבינו הברך משה זצ"ל בעירינו מאנסי יצ"ו, ועלה לביתו של האדמו"ר מוויזניץ-מאנסי זלל"ה ודיברו ביניהם מעניני מנהגי אבותיהם, ושאל האדמו"ר מוויזניץ את רבינו מדוע לא לקח דודו מרן הדברי יואל י"ב חלות בשבת קודש כמנהג אביו מרן הקדושת יו"ט, השיב לו רבינו בנועם שיחו: "בכלל איז געווען אין סיגעט אז מען דארף נישט נאכמאכן דעם טאטן, עס איז נישט געווען קיין דוקא. אזוי אויך חנוכה ליכט צינדן, דער זיידע ייטב לב פלעגט צינדן אין א שטריימל, דער זיידע קדושת יו"ט האט נישט געוואלט אנטוהן דעם שטריימל", עכ"ל.

ובכן כאשר נגשנו אל המלאכה לחרוט עלי גליון 'הליכות והנהגות' מאת רבינו הברך משה זצ"ל, הן בהגדה של פסח, והן בזמירות לשבת קודש, ידענו גם ידענו דלא הוה ניחא ליה לרבינו שיסתכלו אחר מנהגיו ותהלוכותיו, וכל שכן שלא להעלותם עלי גליון. זאת ועוד, הדבר ידוע לכל באי ביתו של רבינו

זצ"ל, כי בהיות שרבינו ז"ל היה נחבא אל הכלים ולא היה אצלו מושג של ענינים וקפידות וכדומה, על כן כדי לעמוד בבירור על מנהגיו ותהלוכותיו היה צריך להסתופף בצל קדשו רבות בשנים, ומה גם להיות מקורב אל הוד קדושתו כדי להוציא מפיו דבר מתוך דבר על עניני המנהגים.

ואמנם מפני כן ערכנו צורת הספר 'בצל תומר' באופן שהוא ליקוט מעשה אבות וקבצנו כעמיר גורנה מפי ספרים וסופרים הליכות והנהגות מכל רבותינו הקדושים עצי התמרים זי"ע, כאשר ידוע כמה היה יקר בעיני רבינו כל מימרא וכל הנהגה מאבותיו הקדושים אשר האירו פני תבל בצדקתם וקדושתם. ובנוגע מנהגיו של רבינו בעצמו, הנה רוב תהלוכותיו הרי היה במנהגי אבותיו הקדושים, חוץ ממנהגים אחדים אשר הוסיף מבית צאנו ובעלזא, ולקטנו ואספנו בזה מזכרונות ורשימות בני ונכדי רבינו, וגם מהרבה תלמידים וחסידים אשר הסתופפו בצל קדשו והתבוננו בכל פרט ופרט מהליכות מלכי בקודש, ובכל דבר שנסתפקנו בו שאלנו את פי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א ועל פיו יושק כל דבר.

תהלה לאל אשר הדברים מצאו חן ושכל טוב בעיני כל רואיהם, ונתקבל באהבה ובחיבה אצל כל שוחרי תורה וחסידות, ובפרט אנשי שלומינו התלמידים והחסידים שזכו להסתופף בצל הקודש שמחו אלי גיל לראות הליכות מלכי בקודש מיוסדים על אדני פז מעשיהם ותהלוכותיהם של אבותיו הקדושים מוסדי דור ודור, ובקונטרס 'בצל תומר' הן בהגדה של פסח והן בזמירות לשבת קודש, נתרומם קרנם של רבותינו הקדושים, הישמח משה, הייטב לב, הקדושת יו"ט, העצי חיים, עד רבינו הדברי יואל ורבינו הברך משה, ונתבררו ונתלבנו הרבה ענינים ומנהגי קודש שהיו בלתי ידועים עד עתה, ומכנף הארץ זמירו"ת שמענו רבים אומרים מי יראנו טוב להמשיך בעבודת הקודש גם על שאר מועדים וזמנים.

ועל של עתה באתי אודות הפולמוס שהיה בשבועות האחרונות בענין מנהג רבותינו הקדושים בכיסוי החלות בסעודתא דצפרא דשבתא, ואחזור ואשנה שורש הדברים בקצרה בס"ד.

בענין כיסוי המפה על גבי החלות בשבת קודש, יש ג' טעמים בטור (סימן רע"א): א) דתיתי סעודתא ביקרא דשבתא, דכשמסיר המפה אחר קידוש ניכר שבא הפת לכבוד שבת, ב) שלא יראה הפת בושתו, שמקדימים עליו ברכת היין, ג) זכר למן שהיה מונח בקופסא טל למעלה וטל למטה. (ועיין עוד טעמים על דרך החסידות באשל אברהם בוטשאטש ריש סימן רע"א, ובערך ש"י או"ח סימן רע"א ס"ט).

והנה לגבי סעודת שחרית כתב הטור (או"ח סימן רפ"ט) ויהיה שלחנו ערוך ומטה מוצעת יפה ומפה פרוסה על הפת כמו בסעודת הלילה. אבל המחבר בשלחן ערוך כתב: יהיה שלחנו ערוך ומטה מוצעת ומפה פרוסה כמו בסעודת הלילה, ולא העתיק התיבות 'על הפת', וכבר העיר בנימוקי אורח חיים (סימן רע"א) שיש משמעות בדברי המחבר שמזכיר רק מפה הפרוסה על השלחן ולא המפה הפרוסה על הפת. ואכן האריכו האחרונים בזה אם שייך כל ג' טעמים שנאמרו בטעם כיסוי החלות גם בשחרית יום השבת,

טעם הא' שיהא ניכר שבא הפת לכבוד שבת, כתב באליה רבה (סימן רע"א אות ט"ז) בשם המרדכי, דלא שייך רק בלילה בהכנסת שבת ולא בסעודת שחרית, דהא ביום הכל מוכן רק לכבוד שבת.

טעם הב' שלא יראה הפת בושתו, שייך שפיר אף בצפרא דשבתא שעושים קידוש על היין, אך כתב המגן אברהם (סימן רע"א סק"כ) דלטעם שלא יראה הפת בושתו מיד אחר שבירך בורא פרי הגפן רשאי לגלותו, ואינו צריך להיות מכוסה בשעת ברכת המוציא.

וטעם הג' שהוא זכר למן, בפשטות שייך בכל שלש סעודות שבת, אבל כתב ביד יוסף (סימן רמ"ב רביד הזהב סק"ב) אהא דכתב שם הרמ"א, שנהגו לעשות פשטידא בליל שבת זכר למן, והקשה בתוספת שבת

מה ראו על ככה והלא לא ירד המן בשבת, ותו מה מקום לעשות זכר למן דוקא בליל שבת ולא ביום שבת בבוקר, ומבאר דעיקר הנס היה במה שירד ביום השישי לחם יומים, מה שאין כן מה שלא ירד בשבת הוא רק העדר, ולכן עושין זכר למן דוקא בליל שבת דהוכר הנס במציאות דאחר שכבר אכלו בערב שבת חק אכלם עדיין היה להם די סיפוקם על יום השבת, הלכך קבעו לעשות זכר למן דוקא בכניסת השבת, עיי"ש ביתר אריכות. הרי דיש מקום לומר דלא שייך טעם 'זכר למן' בשחרית יום השבת, (ובזה מיושב מנהג העולם שאין מכסין כלל בסעודה שלישית). והנה אם נניח דשייך טעם זכר למן גם ביום שבת, אנו באים לחקירה אחרת אם לטעם זה צריך להיות הפת מכוסה גם בשעת ברכת המוציא, ונחלקו בזה האחרונים, ובפרי מגדים כתב (סימן רע"א משב"ז סק"ב) דגם לטעם זה סגי עד אחר קידוש, ורשאי לגלות אחר ברכת בורא פרי הגפן, עיי"ש.

וידוע כי בדבר הזה נחלקו אבות העולם גדולי ומאורי החסידות, כמו שהביא הרה"ק ממונקאטש בנמוקי אורח חיים (סימן רע"א סק"ב) בסעודת שבת בשחרית לאחר שכבר כיסו החלות בשעת הקידוש, ובפרט כשיצאו כבר הקידוש בפת הבאה בכיסנין במקום סעודה ויושבין אחר כך בשהיית זמן מה לסעודת שחרית, ידענו ושמענו בקבלה ברורה מפי הרה"ק משינאווא שהיה פלוגתא בין קדושי עליון אם לכסות בשעת ברכת המוציא, דעת הרה"ק החוזה מלובלין לכסות, ודעת הרה"ק הרמ"מ מרימנוב שלא לכסות, [ולהעיר כי בשיחות חיים להרה"ק ממאגלינצא (עמוד מב) הביא להיפך שהרבי מלובלין אמר שלא לכסות, והרמ"מ מרימנוב אמר לכסות], ומסיק שם שכל הענין הוא על פי סוד ה' ליראיו, עיי"ש.

וחזינן מכותלי דבריו שכל המחלוקת בין הצדיקים היה רק בשעת ברכת המוציא, אבל בשעת קידוש לכולי עלמא צריך לכסות, ומה שהעתיקו בספרים שונים כאילו המחלוקת היה בשעת קידוש יום השבת הוא טעות, כי עיקר המחלוקה היה רק בשעת ברכת המוציא. והדברים מובנים לפי דברינו האמורים למעלה, שיש מקום לומר שאין צריך לכסות החלות ביום שבת בשעת ברכת המוציא, דהא טעם הא' לא שייכא כלל ביום שבת, וטעם הב' סגי עד אחר הקידוש כדברי המגן אברהם, ולטעם הג' סגי נמי עד אחר הקידוש כדברי הפרי מגדים (הגם כי בליל שבת נהגו להשאירו מכוסה עד אחר ברכת המוציא).

אלא שבדרכי חיים (מנהגים אות סט) כתב: שאצל הרה"ק מצאנז לא היו החלות מכוסים ביום בשעת 'קידוש', ורבים טרחו ליישב מנהגו. (ואולי י"ל דעיקר בושת הפת הוא מן הברכה על היין דוקא, כלשון הטור שהפת מוקדם בפסוק חטה קודם לגפן, משא"כ הרה"ק מצאנז עשה קידוש על י"ש ולא על היין, ואכמ"ל).

והשתא נבא למנהג רבותינו הקדושים, חבל שאין אנו יודעים מה היה מנהג בזה אצל רבותינו הקדושים הייטב לב הקדושת יו"ט והעצי חיים זכר צדיקים לברכה, אבל מנהג רבינו הדברי יואל היה לכסות החלות ביום השבת כמו בליל שבת עד אחר ברכת המוציא, והוא כדעת החוזה מלובלין שצריך לכסות גם ביום השבת, והטעם משום דסבירא להו דזכר למן שייך גם ביום שבת, וצריך לכסות עד אחר ברכת המוציא כדעת שאר אחרונים ודלא כדברי הפרי מגדים.

ומנהג רבינו הברך משה שמענו מפי בנו הרה"צ רבי שלום אליעזר שליט"א ומפי כמה מן המשמשים בקודש, ועל יסוד דבריהם כתבנו בקונטרס בצל תומר (פרק כ' סעיף ה') בזה הלשון: בענין כיסוי הפת במפה ביום השבת, נהג רבינו כדלהלן, בזמנים שעשה קידושא רבא על מזונות לא היו החלות על השלחן בשעת קידוש (והמזונות היו מכוסים), ולאחר מכן כאשר הביאו את החלות אל השלחן לסעודת שבת לא היו מכוסים, אבל בשנים שלאחריהם כשנטל ידיו לסעודה תיכף אחר קידוש, היו החלות ערוכות על השלחן ומכוסות במפה עד אחר ברכת המוציא. והערנו שם במדור אעלה בתמר (אות ד) דמנהג רבינו

היה כדעת הרה"ק מרימנוב שאין מכסין רק בשעת קידוש ולא בשעת ברכת המוציא, ומכל מקום כשנטל ידיו תיכף אחר קידוש השאיר המפה על החלות ולא עמד והסירו בקום ועשה.

ובאמת מצאנו כך אצל כמה צדיקים שעשו כעין פשרה במחלוקת הלזו, בדרכי חיים ושלום כתוב מנהג הרה"ק ממונקאטש זצ"ל ואבותיו הקדושים, שהיו החלות מקצתן מגולות ומקצתן מכוסות ולא מכוסות לגמרי. בספר הליכות קודש כתוב מנהג הרה"ק בעל אור מלא מקאסאן זצ"ל שהיו החלות מגולות, אבל כשאירע פעם שהיה משמש חדש שלא ידע מענין זה ולא הסיר המפה מעל החלות לא רצה להסיר המפה בעצמו, ופעם יצא לחוץ וצוה להסיר המפה מעל החלות ואחר כך חזר ונכנס אל השלחן.

והכי נמי יש להבין מנהג רבינו הברך משה שהיה מעין פשר דבר, שלא הסירו המפה מן החלות בידים, ואם נטל ידיו תיכף אחר קידוש הניח המפה על החלות עד אחר ברכת המוציא, אבל בזמן שכבר יצא קידוש במקום סעודה בפת הבא בכיסנין, והיה הפסק זמן עד שנטל ידיו לסעודת היום, בכגון דא לא נהג לכסות החלות כמנהג צאנז שלא היו מכסין החלות ביום השבת בבוקר.

והנה במדור 'שלחן מלכים' שנדפס בגליון חג הפסח, שאל הרה"ג רבי שלמה שבתי קעסטנבוים שליט"א את רבינו שליט"א בענין כיסוי החלות ביום השבת, והשיב לו רבינו שהיה המנהג לכסות החלות וגם המזונות. ומתוך המשך השיחה היה משמע שרבינו שליט"א דיבר על מנהג אביו רבינו הברך משה זצ"ל. ובשעתו בערבי פסחים פנו אליי בזה חברי המערכת, שיש בזה סתירה על מה שנדפס בזמירות ברך משה, והשבתי להם: אין בודקין מן המזבח ולמעלה ואם רבינו אומר שהמנהג היה כן בודאי נתקן הדברים במהדורא הבאה. ונדפס תשובתי באותה שיחה בהערה למטה. ועל סמך זה כתב הרה"ג רבי יחיאל מיכל פריעדמאן שליט"א בשבוע העעל"ט בירור דברים שצריך לכסות החלות גם ביום השבת.

עתה אספרה כמו, כי ביום ראשון פ' אחרי קדושים בערב שמתי פעמי לקרית יואל, ונכנסתי אל הקודש פנימה לכ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א, ונדברנו על כמה מנהגי קודש מאבותיו הקדושים למעלה בקודש, ובתוך הדברים סיפרתי לו אודות הפולמוס בענין מנהג רבותינו בכיסוי החלות ביום שבת, והשיב לי רבינו דברים ברורים: ..."דו"ז (רבינו הדברי יואל) היה מכסה ביום השבת הן המזונות והן החלות, אבל אאמו"ר (רבינו הברך משה) לא היה מכסה החלות ביום השבת (כשקידש מקודם על מזונות), ומה שהשבתי לרבי שלמה שבתי היה על מנהג דו"ז ולא על מנהג אבא מארי", עכל"ק. ובזה נתיישרו ההדורים ונתלבנו הדברים על מכונם והיכלם, דמה שנדפס בזמירות ברך משה נכתב בדייקנות, והבירור הנפלא שכתב הרה"ג רבי יחיאל מיכל שליט"א סובב הולך על מנהג רבינו הדברי יואל שהיה נוהג לכסות החלות גם ביום השבת.

ומכאן הקריאה יוצאה לכל אנשי שלומינו, אם יש לכם איזה הערה או הארה על הדברים הנדפסים במנהגי רבותינו הקדושים, ומה גם אם יש באמתחתכם שאר הוראות ומנהגי קודש לכל ימות השנה, אנא אל תמנעו טוב מבעליו ותואילו לשלחם אלינו, ויהא חלקכם בין מזכי הרבים ובין המבררים מקחן של צדיקים.

הכ"ד ידידכם הדורש שלומכם וטובתכם כל הימים

ומברככם בברכה והצלחה להגדיל תורה ולהאדירה

הק' יעקב וויס

יהוד"ה אתה יודוך אחיך

ברגשי ידידות ובאותות הערכה, נשגר כוס של ברכה, אל מעלת ככוד ידידינו וידיד מוסדותינו, הרבני היקר החשוב והנעלה, מופלג בכל מידה ומעלה, האדם היקר באנשים, תומך נלהב למען החזקת מוסדותינו הקדושים, מרבה צדקה וחסד לכל דורשים ומבקשים, ארי שבחבורה, כל פה אליו יודה בשבח ותפארה, בנש"ק

הרבני הנגיד הנכבד רודצו"ח

מוה"ר יהודה וויס הי"ו

מנכבדי קהילתינו הק' בקרית יואל יע"א

לדגל אידוסי בנו למזל טוב ובשעה טובה ומוצלחת

החתן החשוב והנעלה, תודה יד"ש וחסידות אצלו כלולה

כמר יהזקאל ני"ו

עב"ג הכלה הח' והמהוללה שתחי'

והברכה אחת למע"כ חותנו ידידינו האי גברא רבא ויקידא, עומד לימינינו ברוח מסורה, שמו הטוב נודע בשערים, דולה ומשקה מתודת רבו לאחרים, נאה דורש ונאה מקיים, כהרכצת תורה וירא שמים, מלא וגדוש בתודה וחסידות, בנש"ק

הרה"ג רבי בערל גלאנץ שליט"א

מבארדיוב

יה"ר שיזכה לרב תענוג ונחת, מתוך אושר ועושר והרחבת הדעת, וימשיך לעמוד לימין מוסדותינו הקדושה, ובשכר זאת יתברך בברכאן דנפישא.

המברכים ברגשי הוקרה והערכה, אסירי התודה והברכה

יחצקאל האטטער - יקותיאל יצחק ברעוק

בשם הנהלת מוסדות סאטמאר
בני ברק יצ"ו

נתינת מאכל לאדם שאינו שומר תומ"צ

בפרשתן (קדושים יט, יד) **"לפני עור לא תתן מכשול"**, ונבאר כאן כללי דיני "לפני עור", ומסייע לידי עבירה:

- **הנותן דבר איסור לאדם שהוא יודע שהוא יעבור איסור בזה - אם המקבל אינו יכול לעבור על האיסור בלא עזרת הנותן, אז הנותן עובר באיסור דאורייתא 'לפני עור לא תתן מכשול', ואם המקבל יכול לעבור על האיסור אפי' בלא עזרתו של הנותן, אז הנותן אינו עובר באיסור דאורייתא, אולם יש בזה איסור דרבנן של "מסייע לידי עוברי עבירה"** (שו"ע או"ח סי' קס"ג סעי' ב' ברמ"א, סי' קס"ט סעי' א' ב', סי' שמ"ז, יו"ד סי' קנ"א סעי' א', ובאחרונים שם, ובשד"ח מערכת ו' כלל כ"ו מובא הרבה ענינים בזה באריכות).
- **אם המקבל הוא מומר לדבר עבירה, והוא יכול לעבור על האיסור בלא עזרת הנותן - נחלקו הפוסקים אי יש בזה איסור מסייע** (דדעת הש"ך ביו"ד שם, דבמומר ליכא איסור דמסייע, ובדגול מרבבה הוסיף דה"ה באינו מומר גמור אלא כל ישראל שעובר במזיד על איסור, דאין בזה מסייע, דהרי טעם האיסור דמסייע בישראל הוא כדכתב הרא"ש ריש שבת משום שהרי ממילא חייבים להפרישו מאיסור, א"כ על כרחיך דאסור לסייע בידו, ובשעה"צ סי' שמ"ז סק"ח כתב דכשיכול למנעו מאיסור אז יש בזה אפי' איסור דאו' מחמת מצות תוכחה, אבל במומר שאינו חייב להפרישו, א"כ אין בזה איסור מסייע, אולם בברכי יוסף חולק ודעתו דאף במומר איכא איסור מסייע, ומובא במשנ"ב סי' שמ"ז סק"ז ובתוספת דעת הגר"א דחולק, ועי' בשד"ח שם שהאריך בזה).
- **ליתן לישראל "איסור דרבנן" כשהוא יכול ליטלו מעצמו - נחלקו האחרונים אי יש בזה איסור מסייע** (דדעת הפמ"ג במ"א סי' קס"ג ב' דבאיסור דרבנן לא אסרו משום מסייע ובשד"ח (שם) הביא דכן כתב הרב בית יהודה יו"ד סי' י"ז, אולם בשועה"ר (שם סעי' ב') ובמשנ"ב (שם סקי"ב) מבואר דמחמירים בכל ענין).

נתינת מאכל או משקה לאדם שאינו שומר תומ"צ

אסור ליתן דבר מאכל או משקה לאדם שאינו שומר תורה ומצוות ואינו מקפיד לברך לפני האכילה.

(שו"ע סי' קס"ט סעיף ב', והטעם כיון דמכשילו באיסור אכילה בלא ברכה, נמצא דהנותן עובר בלאו דלפני עור לא תתן מכשול, בענין שבלא נתינת המאכל לא היה לו מאכל אחר לקחת בעצמו, אבל אם יש לו מאכל בעצמו וממילא היה אוכל אזי ליכא לפני עור, ויש בזה רק איסור דרבנן משום מסייע לידי עוברי עבירה.

וכשמאכיל אותו בענין שעובר בלאו דלפני עור, אי עובר בלאו דלפני עור דאורייתא, הרי זה תלוי בחקירה (מובא במנח"ח מצוה רל"ב, ובשו"ת פני' חו"מ סי' י"ב) אי המכשיל את חבירו באיסור דרבנן אי עובר אלפני עור דאורייתא, דהרי בנידון דידן אינו אלא איסור דרבנן, דאכילה בלא ברכה איסור דרבנן הוא, ואף ברכת המזון אינו אלא שב ואל תעשה, ובפמ"ג במשב"ז כתב דעובר מדרבנן, ובנימוקי או"ח כתב דעובר אדאורייתא).

והיא הדין דאסור להאכיל פת למי שלא נטל ידיו.

(רמ"א סי קס"ג ס"ב וטעמו כנ"ל, ובשועה"ר ובמשנ"ב דבנותן לו לחם ששייך להמאכיל עובר בלפני עור, ובנותן לו מלחם ששייך להאוכל ויכול לקחת בעצמו אין בזה לפני עור, אך אסור משום מסייע לידי עוברי עבירה)

עצה טובה

ולכן המארח אדם כזה בביתו וברצונו לכבדו באכילה ושתיה,

צריך לבקש ממנו לברך על האכילה והשתיה בין לפניו ובין לאחריו, וכשנותן לו פת יצוהו ליטול ידיו, וכך יוכל לכבדו, ואם בכל זאת הוא אינו מברך לא איכפת לן דבזה שאומרים לו לברך כבר אין בנתינה משום לפני עור.

(בטו"ז סק"ג משמע דאם מזהירו מתחילה ליטול ידיו מהני, וכן כתבו להדיא הרבה פוסקים, וכן מובא בס' מעשה איש שכן נהג החזו"א כשהיה צריך לאדם שאינו שומר תומ"צ, ואמר שע"י שאני יאמר לו שהוא חייב לברך יצאתי ידי חובה, וכ"כ בשו"ת שבה"ל ח"א בהג"ה לס' ר"ה).

ולכתחלה כדאי להתנות עמו שיעשה הברכה בכיסוי ראש, אבל אינו מעכב מעיקר הדין. (שו"ת שבה"ל ח"ח סי' מ"ז, תשוה"נ ח"ב קל"ח).

אולם מסתבר דבאדם שרגיל אצלו, והוא מכירו ויודע דאף שאומר לו לברך, לדאבונינו הוא אינו שומע לו, אזי לא מהני מה שאומר לו לברך (כיון שהוא אינו שומע לו, ונמצא דבעצם נתינתו יש משום לפנ"ע או מסייע).

ומצינו בפוסקים שהקילו בזה לצורך כשא"א לבקשו לברך

- **אם לא יתן לו ילך למקום אחר ויאכל מאכלות אסורות.**

(שו"ת שבה"ל ח"ד סי' י"ז, והקיל בזה מכמה צירופים: א) דהנותן עובר איסור קל בכדי למנוע מהמקבל לעבור איסור חמיר, אולם טעם זה אינו ברור אי יש לסמוך עיי"ש, ב) בצירוף הפמ"ג דליכא מסייע באיסור דרבנן, ג) בצירוף דעת הש"ך דבמומר ליכא איסור מסייע, ד) ובצירוף דעת הכת"ס בתשו' (יו"ד סי' פ"ג) דמחדש דמסייע שייך רק כשמסייע בשעת האיסור ממש, ולא כשמסייע לפני שעת האיסור, והשאלה הוא שם באורח תומך תורה שאינו שומר תומ"צ, אולם בתשבותו כנראה שמקיל בכל ענין).

- **מובא עצה שיכול לברך ברכת הנהנין בקול רם, לפני האכילה, וכולם ישמעו הברכה, ובזה יפטרם בברכה** (מובא בס' קריינא דאיגרתא, ח"א מכתב קמ"א).

- **כשיש ספק אם הוא יברך - מותר ליתן לצורך מצוה כגון ליתן לעני בתורת צדקה.** (רמ"א סי' קס"ט סעי' ב'), **או ליתן לו בכדי לקרבו ולהחזירו בתשובה** (תשובות והנהגות ח"א סי' תפ"ג), **או מפני דרכי שלום** (תשוה"נ ח"ב סי' קל"ח, ושם מבואר דמיקל בזה אף כשבודאי לא יברך).

- **בסעודה של מצוה כגון חתונה וכדו' מי שיש לו אורחים שאינם מברכים - אם אינו מוכרח להזמינם עדיף טפי, ואם הוא מוכרח להזמינם נוהגים להקל.**

(וכמה צירופים בזה, א) אפשר שיברכו, ואף אם יודע ודאי שלא יברכו, הרי זה רק מסייע דרבנן, דהא הם יכולים בביתם או במקום אחר, ויש לסמוך על מה שהבאנו מבעל שבה"ל).

מכירת מאכלים לאדם שאינו שומר תומ"צ

חנויות, בתי מלון וכדו' המוכרים מאכלים ומשקים לכל הבא לקנות או להתארח אצלם, ולפעמים באים אנשים שאינם שומרים תומ"צ, ואינם מברכים על המאכלים, ואינם נוטלים ידיהם על הפת, דנו הפוסקים אי מותר למכור להם - ודעת הרבה פוסקים דמותר למכור להם היכא דאפשר להם במילא לקנות במקום אחר.

(בשו"ת בית יצחק או"ח סי' כ"ט האריך בזה, ועיקר יסודו לחלק בין נתינה למתנה, דדוקא במתנה שהוא נותן להם משלו ואינו יכול ליטול מעצמו אזי עובר אלפני עור משא"כ במכירה דכיון דאפשר לו לקנות במקום אחר איסורו רק מדרבנן משום מסייע, ובזה יש לסמוך על הפמ"ג הסובר דליכא משום מסייע באיסור דרבנן, וכיון דנטילת ידים וברכות חיובם מדרבנן לכן יש להקל למכור להם.

ואף דברכת המזון דאורייתא הוא מ"מ בזה לא שייך מסייע דדוקא כשחבירו עושה האיסור בשעה שהחפץ עדיין בעולם כגון שנותן למי שאינו מברך, משא"כ בברהמ"ז דבשעה שהוא אוכל אינו עושה איסור והאיסור הוא רק לאחר שאכל עכתו"ד.

ובשו"ת מהרש"ם (ח"ו סי' י"א) הביא בשם תשובת הרא"ם מרגליות (סי' נ"ג) סברא לחלק בין נתינה דשייך בהו מסייע למכירה, דבמכירה לא מיקרי מסייע שהרי הוא קיבל דמים ומוכרו לגמרי וברשותו דלוקח קאי, משא"כ בנתינה נחשב כמי שמסייעו בגופו או בממונו ע"כ, וכן פסקו להיתר בשו"ת מהר"י אסאד (סי' ו') ובשו"ת תורת חסד (סי' ה').

ויש מחמירים שלא למכור להם (נימוקי או"ח בשם זקינו בתשו' שם שלמה, וחולק על המתירים הסוברים דכיון דיכול לקנות במקום אחר אינו עובר אלפני עיור, וסובר דהוא עובר אף דיכול לקנות במקום אחר דהא כיון דאילו היה מוכר האחר בזול או מאכל ומשקה טוב יותר היה הולך אצלו, וכיון שהולך לקנות מידו מן הסתם הוטב לו כאן יותר מפני המחיר הזול או מחמת טיב המאכלים או שנותן לו בהקפה וכדו').

ומובא בשם החזו"א דנשאל האם מותר לפתוח חנות כשיודעים שיבואו לשם אנשים כאלו האוכלים ושותים בלא ברכה, והשיב שיתלו שם מודעה ועליו ברכת שהכל ואז אין לימנע מלמכור להם (מובא בס' מעשה איש).

כשלוקח המאכלים למקום אחר

כשהקונים לוקחים איתם המאכלים ואוכלים במקום אחר - מותר ליתן ולמכור להם כשאינו יודע להדיא שלא יברכו.

(בביאוה"ל (סי' קס"ג ד"ה ואסור) כתב דמדברי הרמ"א שכתב ואסור להאכיל למי שלא נטל ידיו, משמע דדוקא בנותן לו כדי לאכול מיד אסור ליתן לו, אבל בלוקח לביתו מותר ליתן לו דמי יודע שיאכל שם בלא נטילת ידים, וכ"פ בשו"ת שבה"ל ח"ח סי' קס"ה).

הלכות מזוזה (ז)

סימן רפו – מקומות החייבים במזוזה, ובו כ"ג סעיפים

ד. בֵּית הַכִּסֵּא וּבֵית הַמֶּרְחָץ וּבֵית הַבָּרְסְקִי וּבֵית הַטְּבִילָה, פְּטוּרִים, לְפִי שֶׁאֵינָם עֲשׂוּיִים לְדִירַת כָּבוֹד.

מקומות שאינם דירת כבוד

בית הכסא

בית הכסא[1] פטור מן המזוזה לפי שאינם עשויים לדירת כבוד[2]. ואפילו אם המקום נקי[3]. ואסור לקבוע בו מזוזה אף אם אין המזוזה נראית במקום הגנאי, כגון שהמזוזה מכוסה, או שהדלת מפסיקה בין החדר למזוזה[4]. [ולא אמרינן שיתחייב במזוזה משום שדרכו נכנסים לבית, ויניח מזוזה מימין כניסה לבית, משום שדווקא כשסיבת הפטור הוא משום שאין בו ד' על ד' אמות, אז שייך לחייבו מחמת שדרכו נכנסים לבית. משא"כ בחדר בית הכסא, ששימושה נחשב דירה, אלא שאינה של כבוד בוודאי שפתח בית הכסא מתייחס אליו ולא לבית][5].

---

1 וכן מקום שנפנים בו בעמידה. חובת הדר (פרק ב ס"ק לה).

2 שו"ע שם. ומקורו בגמרא (יומא יא:) "יכול שאני מרבה אף בית הכסא, ובית הבורסקי, ובית המרחץ, ובית הטבילה, תלמוד לומר 'בית', מה בית העשוי לכבוד, אף כל העשוי לכבוד, יצאו אלו שאין עשויין לכבוד".

3 כתב בחובת הדר שם "ועיין בדעת קדשים שכתב שאם מכסים הצואה בעפר יתן מזוזה בלא ברכה, ע"כ. ולפי זה ה"ה בית הכסא שהצואה נשטפת. אלא שבמקדש מעט תמה על זה. והדברים אמנם תמוהים, דמלשון הפוסקים משמע דהפטור אינו משום הצואה הנמצאת שם, אלא מפני שמיוחד לתשמיש שאינו של כבוד וכו'".

4 כתב הש"ך (שם ס"ק יא) פטורים לפי שאינם עשויים לדירת כבוד. "פירוש אף אם מכסה המזוזה דלא יהיה משום בזיון כתבי הקדש, מכל מקום כיון דאינם עשויים לדירת כבוד פטורים מהמזוזה, ואין לעשות שם מזוזה". וביאר בערוך השלחן (סימן רפו ס"ה) כוונת הש"ך דלאו דוקא פטור רק הוא הדין שאסור לעשות מזוזה באלו המקומות שמבזה כבוד שמים

5 חזון איש יו"ד סימן קסט ס"ק ב. וז"ל הגרע"א (יו"ד סימן רפו ס"ג) כתב דחדר פנימי שאין בו ד' על ד' דפטור מן המזוזה, צריך לקבוע מזוזה בימין הכניסה מחדר לבית החיצון, דכיון דחדר הפנימי אין בו ד' על ד' מתייחס הפתח לבית החיצון שיש בו דע"ד. ויש לשאול לפי"ז אם יש חדר בית הכסא פנימי יהא הפתח חייב במזוזה בימין הכניסה מביה"כ לבית. ומשום נקיון אפשר לכסות, וכש"כ בזמן שהדלת לפנים של ביה"כ, דאפשר לקבוע מזוזה בחוץ. ואמנם לפמש"כ לעיל סימן קסח מוכח דאין זה כללא דבזמן שהחדר הפנימי פטור שדינן את הפתח לחדר החייב, שהרי בבית שער הפתוח לגינה ולקיטונית איכא מאן דפטר את פתח הפתוח לגינה, ולא אמרינן כיון דגינה פטורה נשדיה להאי פתח לבית השער. אלא אנן קיי"ל כיון דדירת בית חשיבא טפי שדינן להאי פתחא לבית שער. וכמו כן יש לקיים דינו של הגרע"א ולומר דבית שיש בו דע"ד חשיב טפי ושדינקלה להאי פתחא בתר חדר החיצון החשוב. אבל בחדר ביה"כ אין הדין כן שהרי שימוש ביה"כ חשיב דירה כדמוכח יומא יא : דב"ש ממעט משום שאינו דירה, וביה"כ ממעט מפני שאינו עשוי לכבוד, אבל דירה הוא. וכיון דדירתו חשובה הפתח מתיחס אליו ולא אל בית החיצון ולא דמי לגינה, וגם אין מפסיד מה שאין בו דע"ד כיון דראוי לתשמישו. והלכך לעולם פתח היה"כ פטור ממזוזה".

מיועד לבית הכסא

חדר שנבנה עבור בית הכסא, אף אם עדיין לא השתמשו בו, פטור ממזוזה[6]. אפילו אם כעת מאחסן שם דברים, או שיושן שם[7].

לשנות בית הכסא לחדר

חדר ששימש לבית הכסא, ורוצה לשנותו ליעוד אחר, עדיין פטור ממזוזה, עד שיעשה מעשה בגוף החדר כדי לשנותו לדירת כבוד, כגון שעקר את מושב בית הכסא וכדומה, ואז חייב במזוזה[8].

פרוזדור לבית הכסא

פרוזדור המוליך לבית הכסא [ויש צורת הפתח] פטור ממזוזה[9]. ואף אם יש שם כיור לנטילת ידים לפי שהיא טפילה לשימוש הגנאי[10]. אמנם אם הפרוזדור מוליך גם למקום החייב במזוזה, חייב במזוזה. מדין בית שער למקום חיוב.

חדר של נטילת ידים

במקומות של ציבור כגון בתי כנסת אולמות וכדומה, שיש בהם חדר מיוחד לצורך נטילת ידים, ומדרך חדר זה נכנסים לבית הכסא, אבל משמש גם לנטילת ידים לתפילה, או לסעודה, חייב במזוזה בפתח החדר.

בית מרחץ – מקוה

בית מרחץ – הן החדר המיועדים לרחיצה, והן החדר המיועד להחלפת הבגדים, ועומדים שם ערומים, פטורים ממזוזה[11]. וכן החדר שיש שם בורות המקוה פטור[12].

ובשו״ת שבט הלוי (ח״ז סימן קעא) הביא דברי החזון איש הנ״ל וכתב ״אבל כתבתי שעדיין לא מתיישב אל לבי דסוף סוף הא איתמעט ביהכ״ס משום שאינו דירת כבוד, וא״כ התינח אם עומד בפני עצמו כאשר היה בזמנם ולא היה תוך דירת כבוד ממש, אבל אם הוא תוך דירת כבוד כבוד וטפל אלי׳ בית שאינו של כבוד בטל לבית של כבוד, ועדיין יש לומר שהפתח מתיחס לבית הדירה לא לבית הכסא. וכתבתי לחזק הפסק של בחזון איש ולא מטעמיה, דכיון דקיי״ל דגם מחיצות בית הכסא אסור לקרות קריאת שמע כנגדם כמבואר באו״ח סימן פג מחיצות בית הכסא עצמו, וממילא גם הדלת. חזינן דכל מבנה של בית הכסא מתיחס לביה״כ כולל הפתח והדלת לא לבית. ועוד כיון דהפתח והמזוזות עצמם נדונים כגרף של רעי וצואה ממש איך נקבע מזוזה על מקום שלהלכה נידון כצואה, ועיי״ש שכתבתי שכל זה שייך גם בזמן הזה״.

6 ריטב״א (יומא יא.) בשם מורו. ועיין בהערה הבאה.

7 כתב המקדש מעט (רפו ס״ק יט) ״כתב בחידושי הריטב״א (יומא יא.) בשם מורו דגם שלא נשתמשו בביהכ״ס ומרחץ מעולם פטורין כיון שאין עשוין לדירת כבוד. וצריך לומר דרצה לומר שלא נשתמשובהם לביה״כ ומרחץ מעולם, אלא תשמיש דירה, דאי לא נשתמשו בהם כלום תיפוק ליה דפטור לדידיה כבית שאינו דר בו וכו׳״.

8 כתב בפתחי תשובה (סק״ו) ״עיין בתשובת אדוני אבי זקיני פנים מאירות חלק א סימן פז שאם עשוי שינוי מעשה בגופו של מרחץ ועקרו התנור וכיוצא ועשו באותו בית מותר לדור בו ולברך ולהניח בפתחו מזוזה״. משנה ברורה (סימן פד ס״ק ג) וז״ל [לענין מרחץ] ״אך אם עשו שינוי מעשה בגופו כגון שעקרו שם תנורו וכיו״ב ועשוהו דירה, מותר להניח בפתחו מזוזה ולברך עליה ולקרות ולהתפלל שם. וכן הדין לענין בית הכסא״.

9 שו״ת שבט הלוי ח״ז סימן קעא.

10 שו״ת אז נדברו (ח״ה סימן מט).

11 שו״ע (שם). וכ״כ במשנה ברורה (סימן פד ס״ק ז) ״מזוזה במרחץ בבית הפנימי ובאמצעי פטור. והוא הדין מרחץ שיש לפניה חצר ובחצר עומדים שם מקצתן ערומים פטור גם כן״.

חדר החיצון – ששם כולם לבושים, יש פוטרים ממזוזה[13]. אמנם דעת הרבה פוסקים שיש לקבוע מזוזה [עכ"פ] בלא ברכה[14]. ובפרט אם יש שם עוד השתמשיות כגון מקום להחזיק התפילין וכדומה, או שיושב שם הבלן לקחת הכסף וכדומה.

חדר האמבטיה

חדר האמבטי' פטור ממזוזה[15].

בריכת שחיה [סווימי"ג פו"ל בלע"ז]

בריכת שחיה מצאנו נידון באחרונים האם חייב במזוזה. יש המחייבים בלא ברכה, משום שאין עומדים שם ערומים, אלא בכיסוי ערוה, וכן אין שם זוהמא, ואף אם אינה מקורה חייבת, משום שדרכה בכך. והיינו דווקא בבריכה פרטית[16]. [ואם משתמשים בבריכה גם לצורך מקוה, פטור ממזוזה, כמו שכתבנו לעיל]. אמנם יש הפוטרים כיון שאינו דירת כבוד[17].

---

12 שו"ע שם.

13 בשו"ת מנחת יצחק (ח"ד סימן צ אות ז) כתב "כאשר הגיעני ספר טהרת יו"ט, נהניתי לראות שידידי הרב הגאון מוהרא"ד הורוויץ שליט"א [זצ"ל] אב"ד דעדת ישראל בשטראסבורג יצ"ו וכו', דגם בלא ברכה אסור לקבוע מזוזה אפילו בשער הגדול. ומעולם לא ראינו כזאת. ובכה"ג לא ראינו ראיה". אך למעשה דעת המנחת יצחק שם שיש לקבוע בלא ברכה. בחובת הדר (פ"ב ס"ק לז) וז"ל ואע"פ שכולם עומדים שם לבושים, נראה שאין העכבה שם נקרא תשמיש דירה וכו'.

14 שו"ת מנחת יצחק (ח"ד סימן פט וסימן צ) וז"ל "הנה אף דאין לפקפק על הקובע מזוזה בבית שער המקוה, אבל בודאי שאין לברך, דאף דאין שייך כאן, משום הוא דאין לקבוע מזוזה בבית המרחץ או בית הטבילה, משום בזיון כתבי הקודש, דזה שייך רק בחדר הפנימי דעומדים שם ערומים, וכו', אבל בכעין נידו"ד, דהוי בבית שער רחוק הרבה מחדר הפנימי, לא מיבעיא דלא הוי בזיון, אלא אולי יש ג"כ גדר חיוב לחומרא, אבל בודאי לא בברכה וכו'".

כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ב סימן קנז על סעיף ד) וז"ל ובית הטבילה פטורים, ובבית החיצון של המקואות טהרה שהוא עשוי לכבוד ומותר שם בתפילין וקריי"ש כמבואר או"ח (סימן מה ופד), הה"ד דחייב במזוזה כמוש"כ במקום אחר, ושוב ראיתי בדע"ק כאן שהעיר בזה, וכיו"ב חדר ההמתנה במקואות שעושים היום היא דירה של כבוד. ולפענ"ד דבמקואות של היום שבונים בכל מיני שכלולים ועושים במכוון חדר ואולם המתנה יפה שיש לו לכה"פ דין בית החיצון וכו', ע"כ נראה דיש לקבוע עכ"פ בלי ברכה, וכן עשיתי מעשה פה זכרון מאיר".

15 חובת הדר (שם).

16 אגור באהליך (פרק לב סעיף לד), שו"ת ויברך דוד (ח"א סימן קטז), וז"ל צ"ע פתח של מקום הרחצה [סווימי"ג פו"ל בלע"ז] השכיח בזמנינו. בין אותם שהם בחוץ בין אותם שהן בתוך הבית, אם יש להפתח שני מזוזות ומשקוף, אי חייב במזוזה, דאע"ג דבשו"ע יו"ד (סימן רפו ס"ד) קיי"ל דבית המרחץ פטור ממזוזה, משום שאינו עשוי לדירת כבוד, משמע שם מש"ך (סק"ט) דהטעם משום שעומדים ערומים כנגד המזחה, וזה לא שייך בסווימינ"ג פו"ל בזמנינו שהכל מלובשים בו במכנסיים של שחי', וגס משום זוהמא אין בו, כיון שהמים צוננים ואינם מעלים זיעה. ומקום עיון בזה הוא מה הכוונה שכתב המחבר משום שאינן עשויים לדירת כבוד, אי הכוונה מפני הזוהמא, ומפני שהולכים שם מרומים, או דילמא עצם ענין הרחיצה לא חשיב דירת כבוד, ובאמת בגמ מס' יומא (דף י"א.) מפורש הטעם דבית המרחץ פטור ממזוזה משום דנפיש זוהמא, אלא שהרמב"ם (בפ"ו מהל מזוזה ה"ט) כתב הטעם משום שאינו עשוי לדירת כבוד, ועי"ש שכ"מ שמפרש כוונת הרמב"ם במש"כ שאינו עשוי לדירה כבית דהיינו שנפיש זוהמא, וזה לא שייך בנידנינו. ואף שמבואר במג"א (סי' מ"ה סק"ב) דאף מקוה של מים צוננים פטורה ממזוזה, היינו משום שעומדים שם ערומים כמבואר שם, וגם זה ליכא בנידנינו, אלא שיש מקום עיון אי טפח מגולה באשה שחשוב כערוה לענין אמירת דבר שבקדושה לפניהם (כאו"ח סי ע"ה ס"א), אי גם לענין זה חשוב כערוה, (דהא במקום הרחצה דרכן של נשים לגלות טפח ממקומות שדרכן לכסות), ומסתבר דלא חשוב כערוה לזה, דגם באו"ח הנ"ל אינו ערוה ממש אלא כערוה שמביא לידי הרהור, דהרי להאשה לעצמה יכולה לברך אף שמגולות יותר מטפח, ולרוב הפוסקים אף שאר נשים יכולות לברך כנגד טפח מגולה של אשה, אף שודאי שכנגד ערוה גמור אף נשים אסורות לברך כמפורש בגמרא, ורק לאיש חשוב כערוה, ועוד דכתבו הפוסקים דטפח מגולה רק מדרבנן חשוב כערוה לא מן התורה, ממילא דלא שייך ליפטור מחיוב מזחה מה"ת.

שאלות ותשובות בדרך קצרה,
שהגיע אל פתח הלשכה

שאלה: בכניסה לחדר שני בבית מדרשינו בב"ב הוסיפו קורה מעץ – כדי לחזק הארונות שם. ועי"ז נעשה צורת הפתח, [שעי" הקורה יש משקוף] האם חייב במזוזה?

תשובה: פטור ממזוזה, כיון שהקורה לא נעשית בשביל צורת הפתח, רק לחזק הארונות, כמו כן המזוזה בצד ימין ג"כ אינו נחשב למזוזה, כיון שזה עמוד מהבנין. ואינו נעשית בשביל צורת הפתח, לכן פטור ממזוזה.

שאלה: בענין הסערה שהתעורר בעיר פלטבוש, שמגיע הרבה מזוזות מאר"י שהלמ"ד שלהם המושב פחות ממלוא אות קטנה, שלפי המשנה ברורה פסולה. האם מצוי גם במזוזות של סופרי דידן?

תשובה: לא. כל המכשול עלול להיות להכותבים לפי המשנה ברורה שהמושב התחתון של הלמ"ד הוא קצת יותר ממלוא אות קטנה, ולכן בנקל יכול להיות שיהיה פחות ממלוא אות קטנה, ויהיה פסול לפי המשנה ברורה. אמנם לדידן שכותבים המושב רחבה, כמו שכתב במנחת הסופר [להסופר הנודע רבי מנחם דאווידאויטש ז"ל] "וכבר נתפשט המנהג לכתוב הלמ"ד כפוף עד כנגד **רוב גגו**, והסופרים המומחים מדור העבר כתבו כן, ואף בספרים ישנים נמצאו כן, ואף כנגד כל גגו", לכן אינו מצוי שיהיה פחות ממלוא אות קטנה.

שאלה: אות מ' שנדבקה הוא"ו אל הכ"ף למטה ע"י קו דק המחבר בין הוא"ו אל המושב, האם מותר לגרור הנגיעה?

תשובה: להלכה נקטינן כהפוסקים דלא מהני גרירה, כיון שנעשית מ"ם סתומה. והוה חק תוכות. וצריכים לפסול הוא"ו, ולכן לא מהני תיקון בתפילין ומזוזות כשכבר המשיך לכתוב, משום שלא כסדרן.

גם לך יש שאלה על איזה חדר האם חייב במזוזה, או איה מקום הנחתה?
אפשר לשלוח תמונה מהמקום, או תוכנית של הדירה.
במייל: 036182411@BEZEQINT.NET ובס"ד נשתדל לענות בהקדם.

ואע"פ שמקום הרחצה הוא מגולה לכיפת השמים וקיי"ל (שם בסעיף ד) דבית שאין לו תקרה פטור ממזוזה, היינו דוקא בית שדרכו בתקרה, אבל זה שדרכו בכך להיות בלא תקרה, הוא דומה לשערי בתים וחצירות שחייבין במזוזה אף שאין להחצר תקרה, עיין פתחי תשובה (שם סקי"ג).

מיהו באותן הסווימינ"ג פאל"ס שבמחנות הקיץ [קאנטרי"ס בל"ז], במקומות שאין להם מקוה טהרה, שדרך לטבול שם בבוקר ודאי פטור ממזוזה לפי מש"כ הרמ"א (ס"ב וס"ד) ובש"ך (סק"ו) דבית התבן ובית החורף פטור ממזוזה כיון שלפעמים רוחצים שם ועומדים שם ערומים".

שערי המזוזה (פרק ב סעיף כט הערה נה). פתחי שערים (סימן רפב סקפ"ז).

קהל יטב לב
ד'סאטמאר

Cong. Yetev Lev
D'Satmar

Cental Office: 58 Lee Ave. Brooklyn NY 11211

Tel. 718-302-6720 / Fax. 718-486-2473

בית המדרש חברים

וְהָיָה לְאוֹת עַל יָדֶךָ וּלְזִכָּרוֹן בֵּין עֵינֶיךָ

בעזהשי"ת

מתוך שמחה וטוב לבב שהחיינו לזמן הזה
שמחים אנחנו להודיע את קהל עדתינו שיחיו אשר

מעמד הנחת תפילין

לחתן הבר מצוה הב' החשוב בנש"ק
הרב **יקותיאל יהודה הכהן** שליט"א
בן הרב הגאון רבי יואל הכהן גלאנץ שליט"א
מורה צדק בקהלתינו הקדושה

נכד הגה"צ אבד"ק ור"מ שליט"א

תתקיים בעז"ה

ביום עש"ק פרשת אמור

לס' "והכהן הגדול מאחיו... כי נזר שמן משחת אלקיו על ראשו"

בשעה 9:00 בבוקר

בהיכל בית מדרשינו הגדול

14 הופפער סטריט

קודם תפלת שחרית בצוותא חדא עם

כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

בהשתתפות מקהלות חסידים ואנשי מעשה זקנים ונערים
ובחורי הישיבות הקדושות תלמידי ישיבה קטנות ד'סאַטמאַר

ומשפע מצות תפילין יתמשך חיים ארוכים ושפע קודש

אחר התפלה תיערך בעז"ה לרגל השמחה הרוממה

מסיבת לחיים רבתי

בו נזכה לשמוע דברי אלקים חיים מפי ראש בית אב

כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

לרגל השמחה הרוממה בהכנס דור רביעי לעול התורה והמצוות

ויה"ר שמשפע מצות תפילין יתמשך השפעה של קדושה ושמחה לנו ולכל בית ישראל

הנהלת הקהלה

י' אייר

הגה"ק רבי הלל מקאלאמיי זי"ע

ואלה תולדות

נולד בשנת תקע"ה לאביו ר' ברוך בענדיט ז"ל ליכטנשטיין מגזע השל"ה הק' ולאמו האשה הצדקנית מרת ליבא ע"ה מגזע רבינו מרדכי יפה בעל הלבושים זי"ע עשרים ושש דורות למעלה בקודש ישבו על כסא הוראה זה אחר זה, והאירו העולם בצדקתם.

כבר במעלליו יתנכר נער, ומיד נראו בו סימני טהרה, אביו ז"ל חנכו וחכמו כל אשר ה' בידו לעשות כדי לקיים ולמדתם אותם את בניכם בלמדו אתו תנ"ך ואגדות הש"ס כל מדרשי חז"ל פירוש כל התפילות, וספרי מוסר, והוא עצמו הוסיף מדילי' חומרות וסייגים אשר מצא בספרי מוסר, ופ"א אמר כי בילדותו ה' בקי בכל תלמיד בבלי.

כאשר ראה אביו שכבר מוכשר לקבל תורה ויראה הביאו לפני מרן החת"ס זי"ע אשר מיד ראה בו שלאילנא רברבא יתעביד, ויסופר שפע"א כאשר נשאל מרן החת"ס עליו ועל חבירו ש"ב הנקרא בשמו שלמד אתו בחברותא, ה"ה הרב הגה"צ ר' הלל פאלאק אבד"ק סאסרעגען זלה"ה השיב קודש "הילולים לד'", ששני "הלל" קדושים המה.

כשהי' בישיבתו של החת"ס ה' אוכל חתיכת לחם בבוקר ובזה למד י"ד שעות ובערב אכל עוד חתיכת לחם, ואפילו אז לא ה' נהנה מאכילתו כי ה' מהרהר אז בדברי תורה, ולפעמים אכל את הלחם שבערב בבוקר מרוב חשקת התורה.

מגודל דביקותו בלימודו לא הלך אל כל השיעורים שלמד רבו החת"ס ופע"א הוכיחו רבו על זה ואמר לו שעוד יתחרט על מה שהחסיר שיעורו, ומני אז מעולם לא ביטל שיעור רבו, ואפילו על שיחת חולין של רבו ה' מעיין מה ה' כוונתו של רבו בזה, וכל שיחותיו ה' חרותים על לבו, וכשהי' אומר דבר משמו ה' עומד באימה וביראה.

כך עלה מעלות רמות בדרכי התורה וכפי שמעיד עליו רבו במכתב קודש וז"ל ...הוא אחד מיוחד ממופלאי בני ישיבתינו מלא על כל גדותיו בגמ' ופוסקים ראשונים ואחרונים עכ"ל.

האיש מקדש

כאשר הגיע לפרק האשה מקדש נשתדך בעצת מורו החת"ס עם בת איש ירא וחרד לדבר ד' מוקיר רבנן הנגיד מו"ה דוב בן קלונימוס זלה"ה מעיר גאלאנטע, ונתן לו נדוניא ומזונות על שולחנו יותר מהבטחתו.

בעת ישבו בגאלענטע אחרי חתונתו ממש לא חזר לביתו כל השבוע אלא ה' לן בביהמ"ד על סק תבן בלא כר וכסת, ולא הלך לישון עד אשר ה' בכוחו לעמוד על רגליו, ורק בש"ק ה' ישן מעט במטה בביתו בכל ליל שישי למד כל הלילה, וכל חצות הלילה ה' מקונן עם תלמידיו על גלות השכינה.

על כס הרבנות

תיכף אחר נישואיו ישב בעיר גאלאנטא ונתקבצו אליו עדרים לילמוד תורה ויראה ומדי שבת בשבתו למד עם בעלי

ימי ההילולא

ה' אייר

- רבי ירחמיאל מפאשיסחא ב"ר יעקב יצחק -תקצ"ט
- רבי דוד הלוי פרדס אדמו"ר מסטאשוב ב"ר מרדכי -תרפ"א

ט' אייר

- רבי אביגדור קרא ב"ר יצחק (בעל הקנה)- קצ"ט
- רבי ישראל מבאקוי ב"ר חיים משה מסטעפין - תרס"ב
- רביחיים פריד לאנדער (חתן ר' צ"ה מליסקא) ב"ר משה (טל חיים)- תרס"ד
- רבי משה ב"ר ברוך משאץ - תרפ"ו

י' אייר

- עלי הכהן הגדול - ב"א תת"ע
- רבינו יצחק אלפסי ב"ר יעקב (ר"ף) - ד"א תתס"ד
- רבי מאיר מרגליות ב"ר צבי הירש (תלמיד הבעש"ט, מאיר נתיבים) - תק"נ
- רבי וסף תאומים ב"ר מאיר (פרי מגדים) - תקנ"ב
- רבי משה מזויהל ב"ר יחיאל מיכל מזלאטשוב - תקצ"א
- רבי עזריאל גרין אב"ד מונקאטש ב"ר שמעון (תלמיד החוזה-נחלת עזריאל) - תר"א
- רבי שמואל מקאמינקא ב"ר משה אהרן - תר"ג
- רבי יצחק אייזיק יהודה יחיאל מקאמארנא ב"ר אלכסנדר - תרל"ד
- רבי דוד מטאלנא ב"ר מרדכי מטשערנובל - תרמ"ב
- רבי הלל ליכטנשטיין מקאלאמייא ב"ר ברוך בענדיט (עת לעשות)- תרנ"א

בתים חכמה ומוסר י״ג שנים ישב שם על התורה ועבודה ביגיעה ובמס״נ.

בשנת תר״י שלחו אליו כתב רבנות מק״ק מארגרעטין, ואף כי הי׳ מתושבי המקום אחד המיוחד מתלמידי החת״ס ה״ה הגאון ר׳ אהרן צבי שוסבורג זלה״ה בעל שו״ת מהריא״ץ הוא הי׳ הראשון שהשתדל שיבוא לכהן שם ברבנות ועליו סמכו בני הקהילה ולא שלחו אפי׳ שליחים לתהות על קנקנו.

אחר כמה שנים שישב שם באו שליחים מקלוזענבורג שיבוא לכהן בעירם ואכן נסע לשם אבל לא ארכו לו הימים שם, כי הי׳ לו רדיפות ועלילות שוא אצל המלכות, והוצרך לברוח משם, באותו לילה חלם חלום שזקן אחד נגלה אליו ופניו מאירות כפני אלוקים ובירך אותו לך לך ואגדלה שמך והי׳ ברכה הברכות מסורות בידך, ויקץ משנתו ושמח מאוד אמנם לא ידע מי המברך רק צורתו הי׳ חרות על לבו, ובבוקר נסע לעיר גראסווארדיין בלי משען ומשענה, וחיש מהר התאספו נכבדי העיר הזאת ועש כל השתדלות לסעדו ותמכו, ונסעו משם לעיר מארגרטין מקום מושבו מתחילה שיחזירו אותם לשם כי לא הי׳ להם רב משעזבם, ואכן החזירו עטרה ליושנה ונתקבל שנית לאב״ד במארגרעטן.

בעת ישבו שם ירד ריעו כאח לו הגאון ר׳ אהרן צבי הנ״ל מנכסיו והצטער מאוד, ושמע כי בעיר סיקס נתפנה מקום הרבנות נסע משם לבקש את בני הקהילה שיקחו את ר׳ אהרן צבי לרב ואב״ד ענו לו ואמרו כי אם הוא רוצה לבוא אליהם הרי כסא כבודו מוכן לפניו וישתדל שיקבלו את ר׳ אהרן צבי למלא מקומו, ובבואו לביתו אמר לבני קהילתו הדברים הנ״ל ושאל אותם אם הם מסכימים לעשות החליפין, אף כי אוהב אותם הוא מוכן לעזוב אותם לטובת ריעו, ויענו כל העם יחדיו שהם מסכימים והלכו כולם בראש האב״ד אל בית ר׳ אהרן צבי ונענו לו מזל טוב, והוא נסע לסיקס לכהן פאר שם.

אח״כ נתקבל לכהן בעיר קאלעמיי, ועל שם העיר הזאת נקרא בתפוצות ישראל ר׳ הלל קאלאמייער זי״ע, בכל עיר ועיר שכיהן ברבנות דרש דרשות נלהבות, בכל שבת קודש אחה״צ דרש לפני העם את המעשה אשר יעשון שעות ארוכות, ועמד בכל פרצה שנפרצה, ואכן פעל ועשה גדולות ונצורות בכל מקום בואו, ולא רק במקומו שכיהן דרש דרשות ופעל נצורות אלא כמעט מבכל מקומות מושבות בני ישראל קראו אותו שיבא לעורר לבב ישראל ותיקן תקנות בישראל והתקנות שיסדו רבותינו במיהאלאוויץ הוא הי׳ הכותב וגם הי׳ באסיפה בפעסט בעת יסדו הקאנגרעס אם כי הי׳ אז רב בפולין עכ״ז בא לשם אולי יוכל לעזור ואמר להם גר ותושב אנכי עמכם.

ימי ההילולא

י״א אייר

- רבי נפתלי צבי מראפשיץ ב״ר מנחם מענדל (זרע קודש) - תקפ״ז
- רבי יצחק מראדוויל ב״ר יחיאל מיכל מזלאטשוב - תקצ״ה
- רבי יהודא צבי מסטרעטין ב״ר שמואל זנוויל - תר״ד
- רבי חיים יהודה ב״ר שלמה קלוגער - תרי״ח

י״ב אייר

- רבי (אברהם משה) זרח אייזליין ב״ר מאיר (אור לישרים) - תקט״ז
- רבי ישעי׳ מיאנוב (צוואת הבעש״ט) - תקנ״ד
- רבי יהודא צבי מדאלינא ב״ר ישכר בעריש - תרס״ט

י״ב אייר

- רבי (אברהם משה) זרח אייזליין ב״ר מאיר (אור לישרים) - תקט״ז
- רבי ישעי׳ מיאנוב (צוואת הבעש״ט) - תקנ״ד
- רבי יהודא צבי מדאלינא ב״ר ישכר בעריש - תרס״ט

י״ג אייר

- רבי פנחס קצינעלנבויגן מאוסטילא ב״ר יוסף

י״ד אייר

- רבי שמואל מקארוב (תלמיד הנוע״א) ב״ר אברהם ישעי׳ - תק״פ
- רבי יהודה לייב מזאלקילקוב ב״ר משה - תקפ״ז
- רבי ראובן הורוויץ מדעמביץ ב״ר אליעזר מדזיקוב - תרל״ט
- רבי יהודא צבי מסטרעטין ב״ר אורי מרוהטין - תרס״ז
- רבי אליהו חיים מייזל אבד״ק לאדז ב״ר משה - תרע״ב

ט״ו אייר

- רבי ארי׳ לייב אב״ד קראקא ב״ר זכריה מענדל - תל״א
- רבי נתנאל ווייל ב״ר ידידיה טיאה (קרבן נתנאל) - תקכ״ט
- רבי חיים מאיר יחיאל ממאגלניצא ב״ר אבי עזרא זעליג - תר״ט

התמדתו בתורה

כאמור הי׳ דבוק בתורת ד׳ עד כדי מסירות נפש, ובלילה לא הי׳ לו שמן למאור הי׳ לומד לאור הלבנה, ועי״ז הי׳ לו חולי עיניים עד כי חשך עולם בעדו, ונסע לוויען אל הרופאים והזהירו אותו שלא ילמוד עוד ולא יעיין בספר, ובבואו אל ביתו הצטער מאד על זה ולא שמר דבריהם ונשא ק״ו ומה כשאני מקיים והגית בו יומם

ולילה כך, שאין לו מאור עיניו, אם אבטל חלילה תורת ד' עאכ"ו שלא אראה אור כל ימי, ולפלא שנתחזקו אור עיניו ביתר שאת ומני אז עד יום מותו אפי' בתי עיניים לא הי' לו.

גם בלימוד הנסתר, הסתיר ידיעותיו, ועפ"י רוב אמר המפורשים מביאים בשם הזוהר ועד יום מותו הי' כמעיין הנובע לחדש חידושים כמעיין המתגבר ואף בימיו אחרונים אשר עיניו כבדו מזוקן בניו ונכדיו כתבו חידושיו הוא אמר והם כתבו.

בצל רבו הק' מצאנז זי"ע

אחרי שבתו שנית במארגרעטן חשק לנסוע אל צדיקי הדור ואחר שיקול הדעת אמר הלא כתיב ובחרת בחיים נסע אל הרה"ק בעל דברי חיים זי"ע לצאנז, ובעת ההוא לא הי' עוד מסילת הברזל ונסע על העגלה ובכל עיר ועיר אשר עמד שם הלך לביהכ"ס ודרש להם תוכחת מוסר כדרכו כל הימים, וחקר אם יש להם מקוה ומלמדים ושאר דברים אשר צריכים בעיר, וכמה תלאות מצא אותו בדרך עד שביום ה' בערב ירדו הסוס אל מקום טיט ורפש, והמים להם חומה ולא יכלו לצאת, פתאום בא איש אחד והוציאם משם ונעלם, ויהי' לנס, ויהי' כבואו לצאנז מיד כשנכנס לחדר הצדיק נרעש ונפחד, כי הכירו שהוא האיש הזקן אשר בירך אותו בקלויזנבורג בעת אשר ברח שם כנ"ל, אח"כ אמר לו הרה"ק מצאנז אבל הוצאתי אתכם מהסכנה, וראה כי רוח הקודש מדברת מתוך גרונו, כי לא סיפר לו הנס שקרא אותו בדרך.

מסופר שהרה"ק מצאנז אמר לו שהיות שהוא אומר דרשות ומעורר לב ישראל לאביהם שבשמים שיעורר גם אותו ויגיד לו מוסר, ואמר להרה"ק מצאנז שאין לו זכר לחורבן, ועוד כמה הערות אמר בעת שהותו שם והתלמידים רצו לפגוע בו על כי מתחכם על רבם, אבל הרה"ק מצאנז גער בהם ואמר שכל כוונותיו לשמים, פ"א אמר הרה"ק מצאנז שאוסר להדהר אחריו והמהדהר אחריו כאילו מהדהר אחר השכינה.

אחרית ימיו

כמה שבועות לפני פטירתו בחצות הלילה כאשר חלה חליו אשר מת בה צוה לקרות ראשי הקהילה, והוא הי' שוכב על מטתו ודרש לפניהם דברי כיבושין, איך להתנהג אחר פטירתו, שלא ינטו מדרך התורה, וסיים כל אשר ישנה פניו ישונה, והשומע תבוא עליו ברכה וכולם געו בבכי מרוב התעוררות, ואחר ב' שעות הלכו לביתם.

באשמורות הבוקר צוה לקרות לפניו בניו ובנותיו, ואמר להם האספו ואברך אתכם לפני מותי, ובירך לכל אחד ואחד, וצוה להניח אותו על הרצפה ממש ולעשות לו ארבע מיתות בית דין, וכן עשו לו, אח"כ צוה להניחו על מטתו ונרדם לכמה מינוטין והקיץ ואמר דעו נא רבותי שיש למעלה שתי כתות אחת אומרת שהגיע קיצי וצריכים אותי לביי"ד של מעלה, ואחת אומרת שלא הגיע קיצי וצריכים אותי בעוה"ז ואיני יודע בבירור על כמה זמן "אחרי קדושים" כן סיים ואח"כ הוטב לו וקם ממטתו ועבד עבודתו בקודש כמקודם.

וכמה ימים לפני פטירתו לא פסק פומי' מגירסא וחזר על כל לימוד שלמד בחייו, ובשנת תרנ"א ליל י' אייר אור ליום ב' אחרי קדושים אמר להעומדים סביבו שעוד ו' שעות יהי' זמן המוגבל וכן הי', והתפללו תפילת שחרית בדביקות נפלאה ואחר התפילה הביאו לפניו יין ובירך ברכה ראשונה, ואמר לחיים להעומדים שם, ואחר כך אמר תורה וצוה תיכף לכותבם, ובשעה הו' נאסף אל עמו וכבוד גדול עשו לו במותו.

מורשתו הרוחניות

השאיר אחריו הרבה ספרים וכתבי ידות ספר משכיל אל דל ד' חלקים מדרשותיו אשר אמר, אבקת רוכל ב' חלקים מקרי דרדקי, ושו"ת בית הלל וספר עת לעשות באידיש ספר מוסר השכל מלא חכמה, ולפלא שעל מצבת קבורתו אמר לחרות בעמח"ס עת לעשות.

פ"א נסע הנגיד המפורסם הצדיק ר' משה ארי' פריינד זצ"ל ראש הקהל סיגעט להרה"ק ר' יהושע מבעלז זי"ע וכאשר עבר עיר קאלמייא נכנס אל הרה"ק, והרה"ק נתן לו ספר עת לעשות שיתנהו להרה"ק מבעלז, ר' משה ארי' חשב מה יאמר לו הרה"ק כשיתן לו ספר בלשון אידיש, אבל עשה רצון צדיק ומסר לו הספר, בשבת בבוקר נכנס הרה"ק מבעלז מאוחר לביהמ"ד, ר' משה ארי' הלך לחדר הצדיק והסתכל מה עושה שם עמד והשתומם וראה איך שעוסק בספר עת לעשות, ואמר לו הרה"ק: "איך פריי מיך זייער וואס איר האט מיר געברענגט דעם ספר, ווייל דאס וואס אונז זאגן אין די אלע יארן דאס שרייבט ער דא אין ספר", וספרו לו שאביו השר שלום מבעלז זי"ע הי' מדייק שלא לקנות ספרים ממחברים חדשים, כשיצא ספר החתם סופר, אמר לו שיכול לקנות, דכל היחוס של ספרים ישנים שהמחברים למדו תורה לשמה והחתם סופר גם למד תורה לשמה, וסיים הרה"ק מבעלז שעל זה שמח שהביא לו ספר זה שגם הוא למד תורה לשמה.

י' אייר

הגה"ק רבי יוסף תאומים זי"ע
[ה"פרי מגדים"]

תולדותיו

נולד בשנת תפ"ז בעיר לבוב (לעמבערג) לאביו הג"ר מאיר שהי' מגיד ומוכיח בעיר לבוב בעמח"ס ברכת יוסף ועוד, ולאמו הצדקנית שהיתה בזיו"ש אשת הרה"ק הרבי ר' בער המגיד ממעזריטש זי"ע, – רוב תורתו קיבל מאביו שהי' עני מאד, וגידלו ולימדו תורה מתוך הדחק גדול,

האיש מקדש

בהגיע לפרקו נשא את בתו של הרבני הנכבד ר' אליקים מעיר קאמארנא, אחרי חתנותו ישב שם בקאמארנא אצל חותנו על תורה ועבודה, ולמד תורה מתוך הדחק, ומתוך דחקותו הוצרך להיות מלמד תינוקות, כמו שמספר בעצמו בהקדמתו לספרו פרי

מגדים או"ח בזה"ל: ואני הדל והצעיר יוסף, מלמד תינוקת הייתי בלבוב,(כפי הנראה חזר ללבוב) והעמדתי מעט תלמידים תה"ל חשובים, מתלמידיו הידועים הוא הג"ר שמחה אב"ד בוברויקא אשר לימים נעשה לתלמיד של האחים הקדושים ר' אלימלך ור' זושא, וגם חתם את עצמו בהקדמה לספר פרי מגדים ליו"ד ברוב ענוותנותו "מקרי דרדקי", אולם החזיקו אותו שם כת"ח ובקי בהוראה, ופנו אליו עם שאלות שונות, (עיין במשבצות זהב הל' פסח סי' תס"ז י: מעשה הי' בק"ק קאמרנא, שעשו לחמים עגולים שקורין "קנייידלעך" ממצה טחינה, ולשו עם שומן אווז ומלח ופלפלין בלי מים כלל, וטגנו בשומן וכו' ומצאו באחת מהן חטה נתרככה, ושאלו אותי מהו הדין של המאכל והכלים בפסח וכו'),

הוי גולה למקום תורה

לאחר כמה שנים קיבל עליו להיות נע ונד מארצו ומעירו לקיים הוי גולה למקום תורה ועבר לברלין, וקבע ישיבתו באכסניא של תורה, בבית הגביר האלוף ביהודה לתורה ולתעודה, מו"ה דניאל יפה ז"ל, שהי' ביתו בית ועד לחכמים ובעין יפה הספיק להם כל צרכם ושמה מצאו מנוח לכף רגלם, וישבו בבית מדרשו שהי' לה אוצר הספרים גדולה, ועסקו בתורה וחברו ספרים בכל מקצועות התורה, ובבית זה למד תורה ביחד עם הגאון ר' ישראל מזאמושץ בעמה"ס נצח ישראל, ושם חיבר והוציא לאור ספרו "פרי מגדים" על יו"ד ומזכיר שם בהקדמה את ר' דניאל ואשתו שהיתה גם היא נוהגת כבוד גדול בתלמידי חכמים, והפמ"ג מזכירו עוד כמה פעמים לשבח עיין בהקדמה לספרו "נוטריקון" וז"ל: גם בזמנינו, זה הגביר הקצין כבוד הר"ר דניאל יפה, יפ"ה אמר ויפה עשה, גם לי הכניס בבית מדרשו כמה שנים ולמדתי מה שאהבה נפשי בספרים רבים אשר יש שם, והמניח כתר תורה על ראש נדיב כזה לא משתבש,

על כס הרבנות

בשנת תקל"ו נפטר עליו אביו אז נקרא ללבוב למלאות מקומו כדרשן ומוכיח בקהלה זו, והי' שם שבע שנים עד שנת תקמ"א אשר אז עלה לכהן כרבה של פראנקפורט–דאדר, ושמה כיהן עד הסתלקות, ושם גם מנוחתו כבוד,

עצה טובה

הגאון ר' מאיר ווייל זצ"ל בנסעו לברלין לקבל את עול הרבנות דשם, בא לקבל את ברכתו של הפמ"ג, אמר לו הפמ"ג בזה"ל אף שכת"ה אינו שואל עצה ממני עכ"ז לא אכחד תחת לשוני ואומר את אשר ידעתי ויוכל להיות אשר כבודו לא ישמע לי אני אעשה את שלי ואחוה לו דעתי, כאשר יבוא לברלין ויתחיל לנהג ברבנות שמה, יעשה את עצמו כבטלן וכאלו איננו בקי בטוב העולם, ואז יוכל לישב בהתמדה על התורה והעבודה, ואם לא כן יעשה רק חכמתו בחוץ תרונה, כי שמו כבר מפורסם לחכם גדול, אז לא לבד אשר יטרודו אותו ויבטלוהו מלימוד תוה"ק, אך גם ישלילו ממנו פנאי להתפלל במנוחה, כי עיר גדולה היא, ואין חכם כבעל הנסיון, כי אני הייתי דיין בלבוב והייתי שם בדחקות גדול ואמרתי לאשתי הלא פרנסתי דחוקה וטרדותי עלו למעלה ראש, ולא אוכל להגות כחפצי, ע"כ אעזוב את משמרתי ואסע לברלין לקבוע מושבי בבית המדרש של ר' דניאל יפה והוא ישלח הספקה גם לך, והסכימה לדברי, ונסעתי לברלין ושם בביהמ"ד חברתי כמעט כל ספריי, אך בימים הראשונים לבואי כאשר הקול יצא כי גברא רבה אתא, באו לפני לדין כפעם בפעם, ומאד הוטב בעיניהם פסקי, ונהרו אלי עוד דינים ומשפטים, וכאשר ראיתי שמטרידים אותי עד מאד ולא לזה באתי, לכאן גמרתי בלבי לעשות עצמי כבטלן וכן עשיתי, וכאשר באו לפני לדין שניתי את טעמי ושאלתי וחזר ושאלתי את הבע"ד איזה פעמים על טענותיהם, וכאשר שנו ושלשו את דבריהם נלאו והלכו להם, באמרם בלעג מה שאנשי פולין יכולים לגזם גוזמאות לקרוא לבטלן כזה חכם ונבון, וכן עשיתי הרבה פעמים, ומאז הי' לי מנוחה ולמדתי בהתמדה גדולה וחברתי שם כל ספריי, ע"כ יעשה גם כ"ת כמוני וייטיב לו בזה ובבא, עם כי בראשונה יוכל לצמוח לו מזה עגמת נפש, כי יאמרו מה לנו רב כזה, אולם אח"כ כשיראו חכמתו והתמדתו ויראת כי שם ד' נקרא עליו ויראו ממנו, – יסופר שפ"א הי' הפרמ"ג בעיר שגר בה אז הרה"ק מרן בעל ישמח משה זי"ע בימי חורפו, והלך היש"מ לקבל פניו ולדבר עמו בד"ת, ושאלו באיזה ספרים יעסוק שמרבים באדם בקיאות, והשיבו ספר הרא"ם על פרש"י היא כלל גדול בתורה ועל ידו יכולים לבא לבקיאות רב, והובא גם באגרתו הראשונה שבריש פמ"ג לאו"ח וז"ל ראה נא הרא"ם שהאיר עיני כל ישראל בחיבורו על פרש"י עה"ת.

מורשתו הרוחנית

ברכתו של הרה"ק ר' מנחם מנדל רובין זי"ע, אב"ד לינסק (אבי הרה"ק ר' נפתלי מראפשיץ זי"ע) "שספרו לא יסור מעל שלחן של כל רב ומורה הוראה בישראל", נתקיים במילואה, כי אכן שמו של הפמ"ג היא בין גדולי הפוסקים, ואין לך מורה הוראה בישראל שלא יהי' בקי בספרי מגדים, ולא יחסר בבית שום רב ומו"ץ, – חיבר טו"ב ספרים, ומהם "פורת יוסף" עמ"ס יבמות וכתובות, "גנת וורדים" – כללים וכו', "תיבת גמא" על התורה, "נועם מגדים" דינים ומנהגים בעניני תפילה, "ראש יוסף" על מסכת חולין, "המגיד" דרושים עה"ת ופרקי אבות והספדים, דרשות על שבת ויו"ט, "אם לבינה" שרשים בלשון הקודש ארמית, ועל כולם היא חיבורו הנודע, על נושאי כלי השו"ע ושעל שמה נקרא בפי כל "פרי מגדים", יסופר כי לפני שחיבר ספר פרי מגדים על יו"ד למד עם תלמידו הנ"ל הג"ר שמחה אב"ד בוברויקא עשרים שנה בעיון עצום כל יום אחר עלות השחר מסכת חולין, ועוד יסופר כי בהיותו עוד מלמד בקאמרנא החזיקו אותו הבעלי בתים בהצטרכותו באכילה וכדו', פ"א השתהא לבוא לסעודת הצהרים, וכראות הבע"ב שלא בא, שלח אליו בתו הקטנה לקרותו, כשהגיעה הילדה לביהמ"ד ראתה איך שהוא הולך בבית המדרש הילך והילך אחוז בשרעפיו בהתלהבות עצומה, ולא הרגיש איך שנכנסה לביהמ"ד, ואפ' כשקראה בשמו לא שמע, הלכה מהר וקראה את אביה, שגם הוא נתפעל מהמחזה, בערב כאשר שב לאכסניא שאל אותו לפשר מעשהו, ענה לו הנה אנכי חיברתי חיבור על שו"ע או"ח וחזרתי על כל החיבור לראות אם

לא טעיתי באיזה מקום, ואמר לו הבע"ב שבתו לא רצתה להפריע אותו מהלימוד, בירך אותה באריכות ימים, ואכן נתקיים ברכתו של אותו צדיק והאריכה ימים קרוב למאה שנים. ידוע העובדא שכשהוציא הספר פמ"ג והלך להפיצם לא נתקבל מקודם בין הלומדים, הציעו לו כמה חסידים שילך להרה"ק ר' מיכל המגיד מזלאטשוב זי"ע, וכן עשה, וכאשר הגיע אל המגיד כיבדו מאד, ושטח לפניו את בקשתו שהיות שהוא יגע הרבה שנים עד שחיבר את ספרו וכעת אין היא מתקבל בין הלומדים, ועיין המגיד בהספר ואמר לו "שהכריזו ברקיע שיזכה לקבוע הלכה כמותו על שלומד בטהרה לשם אל עולם, ומאז התחילו לקנותו, ובפי תלמידי הרה"ק בעל התניא הי' מרגלי' דבריו של רבם "קא מכרזי ברקיע הלכה כפרי מגדים", עיין בשו"ת דברי חיים מהגה"ק מצאנז זי"ע סימן כ"ב וז"ל ...הן אמת שדברי הפרי מגדים בכל מקום קילורין לעינים, ודבריו מתלהבים בקדושה נפלאה וחריצות בפלפול וסברא ובקיאות, ומי בדור הזה לספר שבחו עכ"ל.

ויבא יוסף

סיפר הגאון בעל אבני נזר זצ"ל שפ"א נכנס אצל חותנו הרה"ק השרף מקאצק זי"ע, להציע לפניו איזה ישוב על איזה קשיא והי' שם גם איזה ישוב על הפמ"ג, ומצא שם שיושב שם זקן אחד בעל צורה ולא הכירו אותו כי אץ פעם לא הי' בקאצק, והזקן הקשיב לדברי פלפלו שהציע לפני חותנו, וכאשר יצא הי' עדיין הזקן ישב שם, וכאשר נכנס עוד פעם גלה לו חותנו שהזקן הי' הפמ"ג ויען כי טרח עצמו לישב דבריו זכה לראותו בהקיץ ממש, – הרה"ק המגיד מטשערנאביל זי"ע בא פ"א לאיזה עיר והיו שם אנשים שרצו לבחנו ולראות אם החסידים לומדים והציעו לפניו איזה קשיא בדברי הפמ"ג, אמר להם שישאירו הפמ"ג אצלו ויעיין בזה, בבוקר אמר להם פשט ונתיישב דברי הפמ"ג, וראו שזה ממש כנתינתן מסיני, אח"כ מצאו עוד קשיא באו אליו עוד פעם שיתרץ להם את זה אבל הוא כבר לא רצה, והפצירו אותו מאד, אמר להם, שיש ספרים שהדפיסו שהמחבר רק ציין לעצמו ואח"כ הדפיסו מזה ספר, וקשה לתפוס תמיד מה הי' כוונתו, אך כיון שבאתם אלי רק להלעיג, לא רציתי שתחשבו שהחסידים לא לומדים, הייתי מוכרח להוריד עצמי להיכלו של הפמ"ג ושם הוא בעצמו אמר לי הפשט, אבל לא כל יום מתחשק לי לעשות דברים כאלו,

אשכבתי' דרבי

נפטר ביום ד' י' אייר תקנ"ב, אכן רוב סופרי הדורות כתבו שד' אייר נפטר ומקורם היא מספר "מצבת קברות הרבנים ואנשי שם" שמביא נוסח מצבתו "פ"ט הרב הגאון הגדול מוהר"ר יוסף אב"ד דקהלתינו בן הגאון מו' מאיר ז"ל בעל המחבר פורת יוסף, גינת וורדים, פרי מגדים על יורה דעה, תבת גמא, שושנת העמקים, ופרי מגדים על אורח חיים–כולל שני חיבורים אשל אברהם ומשבצות זהב, מלבד ספרים הרבה בכתב, נפטר ונקבר יום ד' אייר תקנ"ב", אולם בספר "המגיד" להפמ"ג (ה' לונדון) מביא מהר"ר י. י. ו. שמברר שזה לא נכון, כי אם מעיינים בנוסחאות המצבות המובאים בספר "מצבת קברות הרבנים" לפראנקפורט, יש שינוי קל בין הנוסח המצבה של הפמ"ג ובין שאר נוסחאות, כי בכל המצבות נזכר מועד הפטירה ביום השבוע וביום החודש, לדוגמא בנוסח מצבת בעל "קרבן ראשית" כתוב "פ"ט וכו' הרב הגאון הגדול מוהר"ר יהודה ליב מרגליות וכו' נפטר ביום ו' עש"ק כ"ב סיון תקע"א, וכן כולם, ומדוע במצבת הפמ"ג לא הוזכר רק יום החודש ולא יום השבוע, וכותב הנ"ל שאלקים אנה לידו פנקס קהלת פרנקפורט בכת"י, ובעמוד קס"ב כתוב: "היום יום ה' י"א אייר תקנ"ב התאספו האלופים פו"מ קהלתינו וכו' החתומים למטה וכו', באשר שביום אתמול בע"ה נפטר והלך לעולמו הרב הגאון אב"ד קהלתינו ז"ל ושבק חיים לנו ולכ"י וכו' ידאגו שם ראשי הקהלה לציין להורות", ועל פי זה נתברר לנו שיום ד' הנזכר במצבה הכוונה ליום השבוע דווקא וחסר תיבת יו"ד או אפשר לומר שהי' יו"ד רק המדפיס חשב שהוא קן כזה ' וקאי על הד' שמקודם.

י' אייר

הגה"ק רבי יצחק אלפסי זי"ע
[הרי"ף]

ואלה תולדות יצחק

רבינו הרי"ף פוסק הראשון של תקופת ה"ראשונים" נולד בסוף תקופת הגאונים בשנת ד' אלפים תשע"ג לפ"ג בעיר "קלעה חמא(ן)[ד]" (היום נשארו ממנה רק שרידי חרבות) אשר במדינת אלדזשיר, ולכן הוא נקרא לפעמים הקלעי, הי' תלמידו של רבנו חננאל ורבנו נסים גאון, אחר כך התיישב במארוקו בעיר "פאס", ומכאן כנויו "אלפסי, או ריי"ף ר"ת ר' יצחק פאסי, והרביץ שם תורה לעדרים, בפאס ישב הריי"ף עד ד"א תתמ"ח וכבר הגיע לשנות החמש ושבעים, ואולם קמו עליו מלשינים שהלשינו עליו למלכות (סדר הדורות, ולא כתוב שם איזה מלשינות) והוכרח לברוח לספרד, מקודם ישב בקורדובה חדשים מועטים, ומשם עבר לעיר אליסאנה ששימש כבר מאתים שנה למרכז רוחני ליהודי ספרד.

נשיאותו

באותו זמן כיהן שם באליסנא כראש הישיבה ונשיא העיר רבי יצחק בר יהודה ן' גיאת, כעבור זמן מועט בשנת תתמ"ט נפטר ר"י ן' גיאת אז מילא הריי"ף את מקומו, גם שם בספרד העמיד תלמידים הרבה בין גדולי תלמידיו רבי ברוך אלבעלי, רבי יהודה הלוי, רבנו יוסף ן' מיגאש הנקרא הר"י מיגאש, הר"י מיגאש בא אליו ללמוד תורה כשהי' נער בן י"ב שנים וארבע עשרה שנים למד אצלו ורבו הריי"ף חיבבו מאד, וכתב עליו "אפילו בדורו של משה לא אישתכח כמותיה בחכמה ובבינה", ושמעו של הריי"ף הי' הולך וגדול והי' נחשב לגדול חכמי התלמוד בספרד, ורש"י הי' אז גדול חכמי התלמוד בצרפת (פי' רש"י שסביב הריי"ף הוא לא

מרש"י עצמו אם כי רבו ככלו ליקוט הוא מדברי רש"י על ש"ס, עיין ביד מלאכי, ובשם הגדולים [חלק גדולים – מערכת ש אות להן]. כיון שנחשב לגדול הדור הרבו לפנות אליו בשאלות מכל קהלות ספרד ואפריקא, והגיעו אלינו ממנו תשובות רבות למאות, חלק ניכר מהן נכתב בשבתו בפאס, רובן ככולן נכתבו ערבית, ורובן ככולן תורגמו ללה"ק ויצאו לאור עולם, עיין בשם הגדולים (שם) שכותב והרב העטור ובעל התרומות ושאר פוסקים מייתו תשובות הרי"ף, ואני הצעיר ראה ראיתי קובץ תשו' הרי"ף, כתב יד... ועתה עלו על מזבח הדפוס, עכ"ל.

מורשתו הרוחנית

אולם שמו הגדול נודע ע"י חיבורו הגדול הרי"ף, המכונה "תלמוד קטן", המבאר כל ההלכות שהוזכר בש"ס, רק מה שנוגע בזמן הזה, דהיינו הספר מקיף את שלשת סדרי התלמוד הנוהגים למעשה גם בזמן הזה: מועד נשים ונזיקין, אבל גם בסדרים אלה השמיט פרקים שלמים שערכם לא שייך בזמן הזה, כגון ממסכת פסחים השמיט את הפרקים ה–ט שבהם ידובר על הקרבת הפסח וכל הדינים הקשורים בו, וכדו', ומצד אחר הוציא את ההלכות הנוהגות בזמן הזה מדברי קדשים וטהרות וסדרם בשם מיוחד "הלכות קטנות", הלכות ס"ת, מזוזה, תפילין, שעיקרן במסכת מנחות, לרוב מביא לשון הגמ' ומשמיט המשא מתן של הסוגי', וכן משמיט דעת האמורא שלא נפסק כמותו.

פוסק הדורות

כל גדולי עולם קיבלו את דבריו ללא סייג, ידוע הדבר, כי הרמב"ם רגיל היה ללמד לתלמידיו את הספר ההלכות של הרי"ף, וכן כותב עליו הרמב"ם בהקדמתו לפירוש המשניות וז"ל: וההלכות אשר עשה רבנו הגדול רבי יצחק ז"ל הספיקו בעד כל ההלכות והחיבורים ההם... מפני שהם כוללים את כל הפסקים והדינים שצריך אליהם בזמננו זה... ואין תפיסה עליו בהם אלא בהלכות מועטות, לא יגיעו עד עשר בשום פנים, עכ"ל, וכמוש"כ הראב"ד (בספרו תמים דעים סימן ק"ז) וז"ל: "יש לי לעצום עיני ולסגור דלתי פי וללכת אחריו ימין ושמאל..."., וכן חושב אותו מרן הבית יוסף כראשון בין שלשת עמודי הוראה ה"ה הרי"ף הרמב"ם והרא"ש שבית ישראל נשאן עליהם ושעל פיהם הוא מכריע ההלכה בשולחן ערוך, המאירי מכנהו "גדול הפוסקים", גם רבנו מנחם בן זרח (בהקדמתו לספרו צדה לדרך) כתב עליו "כי ילאה אדם לחבר ספר כמוהו זולת זה שהשכינה שורה עליו...", והרמב"ן כתב עליו "כל הפורש ממנו פורש מן החיים", וז"ל השם הגדולים (בערכו): ור"י בעל התוס' היה אומר כי ודאי רוח הקודש שרתה על הרי"ף כשחיבר ההלכות, ואני ראיתי קונטרס מרבינו יעקב ממרוי"ש (מבעלי התוס', הכ') שהיה שואל שאלות מן השמים דינים שהיה מסתפק בהם ומשיבים לו, ופעם אחת שאל בפרט דין אחד אם הלכה כהרי"ף או כחולקים והשיבו לו מן השמים שודאי הלכה כהרי"ף דחשיב טובא וקראו עליו ויזרע יצחק ויגדל האיש וילך הלוך וגדל עד כי גדל מאד ע"כ, עכ"ל החיד"א, ועיין שם שמביא שהרבה גאוני הדורות עש פי' להלכות הרי"ף כמו הרא"ה, הריטב"א, רבינו תם, הר"ן, נמוקי יוסף, רשב"ם, בעל העטור, ועוד, זצ"ל, בסוף מסכת נדה נדפס "סימני כל הדינים הנמצאים ברב אלפסי" שחיברו רבי יהושע בועז זצ"ל בעל 'השלטי גבורים' על הרי"ף, ספר זה הוא רב תועלת, שבו מחלק כל הלכות הרי"ף כסדר הלכות הרמב"ם ומציין מקומו ברי"ף, ועיין בשם הגדולים (ערך מ אות נט) שהרמ"ע מפאנו זי"ע הוציא ספר בשם "אלפסי זוטא" קצור רב אלפס שאין בו שום שקלא וטריא (גם זו הקשורה עם ההלכה) רק אותה המימרא שהיא ההלכה, והוא ספר נחמד בלשון וסדר צח וברור כלשון הרי"ף, וכמה דינים הוסיף מדעתו הרחבה בדברים מועטים מובלעים בתוך דיני הש"ס, וכמה הלכות מקדשים שבתוך הש"ס מסדר מועד בגמ' דהרי"ף השמיטן, הרב ז"ל כתבינהו להלכותיהון בלשון ברור כנעם שיח הרי"ף, עכ"ל החיד"א.

ויטמנהו

דבר נפלא אביא כאן, איך שבין השישין ברי"ף טמונים הלכות, וכמו שראיתי לרבי צבי מילכזאהן אב"ד פלונסק שהעיר בזה, הנה ברי"ף סו"פ המגרש הביא נוסח גט כריתות ונחתמו שם שני עדים "ראובן בן יעקב" "איעזר בן גלעד", ולמה נקט ב' שמות אלו בדוקא, אלא יש לבאר מכיון שבגט מחמרינן שהעדים לא יהיו קרובים זה ליזה גם בקורבה של רביעי ברביעי, (כמבואר בסדר הגט אבהע"ז סי' קנ"ד בשם המהרי"ל), לכן נקט ב' שמות אלו דוקא, שלא היה ביניהם קורבה של רביעי ברביע, שהרי איעזר בן גלעד בן מכיר בן מנשה בן יוסף בן יעקב, כבר היה קרוב לראובן בן יעקב יותר מרביעי ברביעי (גדולי הדורות).

מדותיו

עיין בשיטה מקובצת (ב"ק דף צב:) וז"ל: וכתב תלמיד אחד מתלמידי ה"ר יוסף הלוי ז"ל אבן מיגש, וז"ל מועתק מלשון ערב"י, אמרו בסוף החובל, בירא דשתית מיניה לא תרמי ביה קלא, פירוש הבור ששתית ממנו לא תשליך בו אבן או דבר אחר, כלומר לא תזלזל בו ולא תגמול אותו רע, אחר שנתהנית ממנו, וזה על דרך משל לשאר הדברים, שמי שבא לאדם ממנו איזו תועלת או נהנה ממנו, אין ראוי לו לעשות שום מעשה שיבא לו נזק ממנו, וכבר הביאו שם בגמ' על ענין משלים ופסוקים מענין מכות מצרים וגלו הסבה שנעשו קצתם על ידי אהרן ע"ה, וספר רבינו ז"ל על רבו הריא"ף ז"ל שאירע לו ענין זה עם איש אחד, ולא רצה לדון אותו כלל, כדי שלא ידון אותו במה שיבא לו היזק ממנו, ונמנע זה מניעה גמורה, וזה שהוא ז"ל (הרי"ף) חלה ונכנס אצל אדם אחד במרחץ שהיה לו ביתו, ונתהנה מהמרחץ הנזכר, אחר כך זימן אותו שישב אצלו עד שיבריא, וכבד אותו הרבה ועשה עמו טובה והבריא, ובהמשך הזמן על האיש ההוא מטה ידו וירד מנכסיו... ונתחייב לתת ממון לבעלי חובות, וירד עד שהוצרך למכור המרחץ הנזכר, ולשום אותו לבעלי חובותיו, ואמר רבינו יצחק ז"ל לא אדון ולא אורה במרחץ הזה לא במכר ולא בשומא ולא בשום דבר המתייחד בו לפי שנתהניתי ממנו, – ומסיים שם התלמיד –

ואם היה זה בדומם שאין לו הרגשה, כל שכן וקל וחומר בני אדם המרגישים בהיזק ובתועלת, שיהיה זה שנוי לעשותו, והעושהו יוצא משורת המוסר ודרך ארץ, ע"כ ע"ש.

ובא השמש

לפני פטירתו הועיד הרי"ף את תלמידו הגדול הר"י מיגאש למלא את מקומו, אף שבנו ר' יעקב הי' תלמיד חכם גדול, והשיב נשמתו הטהורה זקן ובא בימים ביום י' אייר ד' אלפים תתס"ג בהיותו בן צדי"ק שנים לחייו, וזה אשר חרתו על מצבת קבורתו אשר בעיר אליסנא (הובא בש"ס מסכת ברכות לפני התחלת הרי"ף בשם ספר 'דרך תמים') רבי משה אבן עזרא חצב על מצבת קברו את החרוזים אלו: כתבו בעט ברזל עלי שמיר – שבר אשר היה לזכרון, יכלו ימות עולם ויתחדש – אבלו לכל יבוא לדור אחרון, אמרו בקבר זה מקור חכמה – נקבר ועולם בא בעורון, יום נצלה נזמה וחליתה – תורה והורידה עדי גרון, באו בני ציון ובמרירות – עליו תיללו בשברון, כי חק ספוד ובכות עלי מקום – בו נקברו לחות וארון. ואחר החרוזים אלו כתוב זה הלשון: "נקבר בקבר זה ראש הראשים, ואלוף הקדושים, ומחכים הישישים, וחכם חרשים, וקדשי הקדשים, הנזר והמצנפת, האות והמופת, יחיד העולם ומלואו, ממזרח שמש ועד מבואו, שר התורה מקור הבינות, ושמעו הולך בכל המדינות. הרב הגדול, מחסה עוז ומגדול, אלופינו, ורוח אפינו, כוכב נשפינו, ואור עפעפינו, הצדיק העניו, אשר כמוהו לא היה לפניו, מר רב יצחק אלפסי זצ"ל נוח עדן. נכסף אל קדושו, ושבה אל אלקים נפשו, ביום ג' בשבת עשרה ימים לחודש אייר שנת ד"א תתס"ג ליצירה. – יום עברה היום ההוא, יום צרה, יום חושך ואפילה, יום ענן וערפל, יום קדרו שחקים ואורותם, ושק הושם כסותם, הכוכבים אפלו, והגבעות התקלקלו, וכל ישראל נבהלו. עלה לישיבה עליונה, למנוחה שאננה, זקן ושבע ימים, לובש מלבוש מעללים, ושם גדול כשם הגדולים, לתת לו מהלכים, בין השרפים והמלאכים, במרומי שמים יהל אורו. בסתר עליון היה מגורו, ובצל שדי יושר נכחו, וזיו השכינה ילך נכוחו, תורתו תהי מבטחו, ובהקיצתו היא תשיחו, יעמוד לגורלו, ובבנין בית זבולו, יעלה דרך גבולו, כי"ר ונאמר אמן". והרב רבי יהודה הלוי ז"ל (תלמידו) ראש המשוררים חקק על קברו שלש שורות אלו: הרים ביום סיני לך רעש – כי מלאכי האל בך פגשו, ויכתבו תורה בלחות לבך – וצבי כתריה לך חבשו, לא עצרו כח נבונים לעמוד – לולא תבונות ממך דרשו. – עיין בליקוטי שו"ת חת"ס על חו"מ סימן ה' שלמד הלכות מנוסח מצבת קודש איש האלקים הרי"ף זצ"ל.

ז"ל שם הגדולים (בערכו של הרי"ף) ובזמן פטירת הרי"ף יש קצת חילוף ובס' קורא הדורות מביא הדברים ולא יעיר כי הם דברי מתחלפים ע"ש דף ז ע"א ועי' בתשב"ץ ח"א סי' ע"ב, עכ"ל, הנה עיין שם בברכות לפני הרי"ף שמביא וז"ל: בענין פטירת הרי"ף ז"ל נפלה מבוכה גדולה בין החכמים חוקרי קדמוניות, כי הנה לנוסח הס' דרך תמים הכתוב כאן נפטר ביום ג' בשבת בעשרה ימים לחדש אייר ד' אלפים תתס"ג, ובאלפס דפוס ראשון (קושטנטינא) בסופו כתבו וז"ל נגנז ארון הקדש הרב הגדול ראש גלת אריאל רבינו יצחק אלפסי ז"ל שנפטר ביום שבת אחד עשר יום לחודש אייר בעיר אלוסינא שנת ד"א תתס"ג ליצירה, אבל זה וזה לא יתכן כי ראש חדש אייר לא יחול לעולם באחד מימי אד"ו ולנוסח 'דרך תמים' היה צריך שיחול אז ר"ח אייר ביום ראשון, ולנוסח הרי"ף ד"ק היה צריך שיחול ביום רביעי וזה אי אפשר, ובאמתה הי' קביעת שנת תתס"ג בש"ה ור"ח אייר חל אז בשבת, והנה בספר קבלת הראב"ד והיוחסין כתבו שמת בניסן ולא באייר, וכן מובא בס' סדר הדורות (במקום אחד, הכ'), והיותר נכונה נראה נוסחת התשב"ץ ח"א סימן ע"ב שכתב וז"ל: ונפטר הרי"ף ביום ג' בשבת בעשרה ימים לירח סיון שנת ד"א תתס"ג, והוא היה בן תשעים שנה עכ"ל, ונוסחא זו מסכמת עם הקביעות הנ"ל, וע"כ נראה כי האמת אתה, אולם הרב המאירי בפתיחה למס' אבות

י' אייר

הגה"ק רבי דוד מטאלנא זי"ע

צור קודש מחצבתו

הרה"ק רבי דוד מטאלנא נולד בשנת תקס"ח והוא בן השישי מהמגיד מטשערנאביל (שכידוע שהי' לו שמונה בנים קדושים וטהורים מצוקי ארץ) הרה"ק רבי ברוך ממעזבוזש זי"ע הי' אצל המגיד מטשערנאביל בעת לידתו של הרה"ק רבי דוד ורצה לראות את התינוק, והמגיד לקח אותו לחדר התינוק שיוכל לראותו, וכשנכנסו שמעו את התינוק פועה אמר הרבי ר' ברוך "ער קוויטש עט ווי א חכם" ויצא מחדרו.

במעלליו ניכר הנער

כבר בילדותו נראה בו סימני גדלות והי' לו השגה בענינים גבוהים, וסיפר אחיו המגיד הק' מטריסק זי"ע כי בהיותם ילדים קטנים היו ישנים במטה אחת בחדר של "תיקון חצות" של אביהם הק', וצוה עליהם אביהם שיכסו את ראשם בשמיכה כי לא רצה שיראו את מעשיו, ופעם נפל הכיסוי מעל פניהם והמה ראו את אביהם מתקן נשמות.

הרה"ק ר' דוד הי' ידוע בגודל אהבתו את בני ישראל והי' מקרבם לאביהם שבשמים, דרכו הק' הי' מושרש בו כבר בילדותו, כמסופר כי פעם לקחו אביו הק' על אחד מנסיעותיו הק' (כי הי' מרבה בנסיעות כידוע), ופעם בחורף נפל העגלה בבוץ ולא יכלו להמשיך בנסיעתם, ישבו המגיד הק' ובנו בעגלה ופתאום אמר הרב המגיד איני יכול לעזור לך הא לך את הרובל ואל תבוא אלי בתביעות, ופשר הדברים הסביר האב לבנו כי יהודי אחד בעל עבירה בא פעם אליו לבקש ממנו דרך תשובה ונתן לו לפדיון רובל א', וכשבא לעולם האמת שלחוהו לעולם התחתון לכפר על חטאיו, ועתה בא אליו שיסייע לו והזכיר כי נתן לו רובל ע"כ החזיר לו הרובל ואמר מה שאמר, ענה הבן היניק לאביו דהוא הי' נוהג אחרת דהי' נכנס לבוץ כדי לעזור ליהודי, חייך הרב המגיד ואמר לו דרואה דדרכו (של רבי דוד) שונה מדרכו אבל אם יש את נפשו

לעזור ליהודים שיקבל זאת על עצמו, ואמר הבן שכן הוא מקבל על עצמו לעזור ליהודים, ומיד יצא העגלה מהבוץ והמשיכו בדרכם.

בשנת תקפ"א כשהי' בן י"ג התחתן עם ב"ג הצדקנית בת הרה"ק רבי ישראל אברהם מטשארני - אוסטראה בן הרה"ק ר' זושא ובן הרה"ק רבי וועליל מטשארני - אוסטראה, (הרה"ק ר' ישראל אברהם נפטר בגיל צעיר ולא הי' בהחתונה של בתו).

דוד מלך ישראל

אחר פטירת אביו הק' שהה עוד בטשערנאביל תחת מרותו של אחיו הרה"ק רבי אהרן זי"ע, לאחר מכן נקרא לעיר וואסילקוב ע"י תושבי העיר ושם החל להתנהג באדמורי"ת, ולאחר הרבה שנים עבר משם לעיר טאלנא. שהתגורר שם עד פטירתו (מלבד שנה וחצי ששהה בגאליציא), העיר טאלנא (שהיתה מכונה בפי החסידים תל – נאה) השוכנת בעמק והרים סביב לה בה הקים הרה"ק את חצירו המפוארת, שהי' בו ביהמ"ד גדול ומפואר וכל החצר הי' נראה כעיירה קטנה, והי' לו עשרות גבאים וממונים על כל דבר, (הי' איש אחד ממונה ליתן הפלפלין על הדגים של הרה"ק שאכל בסעודה של שב"ק), ורבים נהרו אליו להתברך ממנו או לקבל עצה ותושי', המשכילים מצאו עילה לצער את החסידים ואת רבם והרבו עליו הלשנות לפני השלטון, והשלטון שלחו לטאלנא אנשים חרש שהיו יהודים - מוסרים כדי לשמוע אצל הרב דברים שיוכלו להעיד נגדו והם באו אליו ובקשו ממנו שיתן להם עצה שיוכלו להתחמק מלשרת בצבא (ידוע שהי' נותן עצות שונות כדי להנצל מצבא יש שאמר לעשות עצמו כמשוגע או לבעל מום וכו'), והם נכנסו אליו והרה"ק לא הכיר עלילותיהם, והי' אז לפניו מדרש רבה והתיישב לעיין במדרש ולפי זה יתן להם תשובה, ונפתח המדרש בדיוק בענין של דינא דמלכותא דינא ועל פי זה ענה להם שאין להם להתחמק מצבא, ואז הודו לו כי הם באו למצוא עלילה כמורד בהשלטון, ועתה נתגלה להם כי הדברים בהיפוך כי הוא מצוה לקיים דינא דמלכותא, והי' לנס, והרה"ק צוה לבניו אחריו שירבו ללמוד מדרש כי ע"ז ניצל מהלשנה חמורה.

נעים זמירות

דרכו של הרה"ק רבי דוד הי' להרבות בשירה וזמרה בתפילותיו הקדושות ובעת עריכת שלחנותיו הטהורים, ובכלל הי' שרוי במחיצתו שמחה ועליצה רבה, הי' לו חזנים ומנגנים שהיו מלחינים לפניו ניגונים עבור השלחנות בשבתות וימים טובים, והיו החסידים מנגנים ורוקדים אצל שלחנותיו הק' שעות ארוכות בשמחה רבה, הי' לו מנגן אחד חסיד ויר"ש שהי' נקרא בשם יוס'ל טאלנער והי' מלחין ניגונים ערבים ועליזים עושים רושם בלב החסידים ואמרו החסידים כי ניגוניו היפים עשה במחיצת רבו הק', והיתה על ידי השפעתו, ולאחר פטירת רבו עבר לראחמסטריבקה, ואמרו כי מאז סר מניגוניו היופי והחן.

כה רבה הי' אצלו הענין של שירה וזמרה כי חסידיו קנו בשבילו שעונים שהיו משמיעים ניגונים עריבים בכל שעה, והיו השעונים מסודרים שלא יפריעו אחד להשני שלא יתערבו הקולות, והי' מקשיב לקול הנגינה היוצא מהשעונים.

פיו יהגה חכמה

דרכו בקודש הי' להרבות בדברי חכמה ודברי צחות, אבל מאוד עמקו מחשבותיו כמו שאמר פעם: איך האב קיינמאל ניט געזאגט קיין ווערטל, קיינמאל ניט געטרונקען בראנפן און קיין מאל ניט געשמעקט טאבאק, והי' פעם במסיבה אחת ואמר דבר צחות ענה אחד שלא הי' מחסידיו דהרבי אמר ווערטל, שמע הרה"ק את הדברים פתח ואמר: כתיב ויברך דוד את ד' כלומר שדוד המלך בירך ושיבח את השי"ת - ברם – לעיני כל הקהל - נראו הדברים - ויאמר דוד – כאילו אמר אמירה בעלמא ודיבר צחות.

הרה"ק נסע פעם להעיר באלטא לקדש שם בית החיים, ובהיותו שם על הבית עולם, נכשל לפתע משמשו ונפל מלא קומתו ארצה, ונענה הרה"ק דמקום טוב בחר לו, ולפלא כי לימים נסע הגבאי לבאלטא ונפטר שם וקברוהו בדיוק באותו מקום.

פעם סיפרו לפניו כי אחד מחסידיו הרים יד על חסיד מחצר אחר וקרא אותו הרה"ק והוכיחו על מעשיהו שהוא כמעשי עשיו, ענה לו החסיד דאמר אותו ריקא דרבו הוא חד בדרא והרי הוא בזיון לכבודו, ענה לו הרה"ק דגם אם אני רק תרי בדרא כדאי לך לנסוע אלי ולמנות מחסידי.

פעם נכנס אליו חסיד חשוב לקבל ממנו ברכת פרידה במוצש"ק לאחר ששבת שבתו במחיצת הצדיק והתבסם מזיו קדושתו, פנה אליו הרה"ק ושאלו מיט וואס פארסטו אהיים, ענה לו החסיד דהזמין מקום בעגלת הנוסעים, אמר לו הרה"ק מיט דעם זעלבן גוי וואס דו ביזט געקומען פארסט צוריק, והבין החסיד כי כוונת רבו הי' שיתבונן במה נתעלה בהסתופפו בצילו, ואם יש לו יותר מטען רוחני ממה שהי' לו לפני נסיעתו אליו.

פעם בא אצלו חסיד אחד ושאלו כדת מה לעשות שפריץ אחד הי' חייב לו כסף וכששילם לו חובו נתן לו יותר כסף, והוא מפחד שיוודע הדבר להפריץ ושאלתו בפיו אם יחזיר הכסף להפריץ ענה הרה"ק דהפריץ אינו מתפלל שמו"ע ואין לו זמן לחשוב שיוודע לו שנתן לו יותר כסף ממה שמגיע לו, אך למעשה ציוה עליו להחזיר הכסף.

פועל ישועות

גדול הי' כחו לפעול ישועות ולרפאות חולים וגם לרבות חולי רוח משוגעים שהביאו אליו והיו חוזרים לביתם שפויים בדעתם כאחד אדם, ומסופר כי אמר הרה"ק למשוגע אחד דשניהם ביחד יכולים להביא לכך שכל העולם ירוצו אחרינו, ולתמיהתו הסביר לו כי דרך העולם כי אנשים שפויים רצים אחרי המשוגעים לראות את מעשיהם הזרים, וא"כ אם נלך יחדיו אזי אחריך ירוצו כל השפויים ואחרי הלא רצים כל המשוגעים ונמצא שכל העולם רץ אחרינו.

פעם בא איש עם בנו ובכה על שגעון שנכנס בבנו כי הוא עשוי מזכוכית ויש לו לפחד לשבת על כסא וכדו' או שיתקרבו

אליו פן ישבר, ואמר לו הרה"ק שישובו אליו לשעה קלה, בינתיים אמר בחכמתו לשנים ממשמשיו שאחד יקח כלי זכוכית בידו ויסתתר בפינת החדר, ומהשני ביקש כי כאשר יחזור הבחור המשוגע יתפוס בו בחזקה ויושיבו על כסא, וברגע שיתיישב הבחור המשמש האחר ישבור את כלי הזכוכית, וכאשר באו האב והבן בחזרה עשו כן המשמשים כאשר ציוה עליהם רבם, והבחור נבהל מאוד כי חשב שאכן הוא נשבר, והרגיעו הרה"ק דהזכוכית נשבר ואין לו לחשוש מכלום, והבחור חזר לביתו כאחד האדם.

פעם הגיע לטאלנא חסיד אחד בבכי' כי בנו קיבל כרטיס אדום בפריזבי' שהי' צו גיוס לצבא שלא הי' כמעט שום אפשרות שיוכל להתחמק, ואמר לו הרה"ק מאכט מען איהם וויס והלה לא הבין כוונת רבו והלך לבנו יחידו הרה"ק ר' מרדכי, ושאלו שיסביר לו דברי אביו, וענה לו שכוונת אביו הי' שיצבע הכרטיס בצבע לבן וכן עשה, ולתמיהת כל בני המשפחה נשכח כל הענין ולא נקרא עוד לשרת בצבא.

צופה ומביט

בסוף ימיו בתחלת שנת תרל"ז נפטר בנו יחידו (אחרי שכמה ילדים נפטרו תיכף אחר לידתם) הרה"ק ר' מרדכי ואז החליט לעזוב את מדינת רוסיא ולנסוע לגאליציע, הגה"ק גאב"ד ירושלים הרמ"א פריינד זי"ע סיפר כי אז נסע הרה"ק רבי דוד על פני כל רומני' ובכל מקום הגיעו נתאספו אלפים לחזות בפני הק' ולקבל ברכתו, וגם הרה"ק מנאסוידז זי"ע שהי' אז אברך יצא לקראתו בין ההמונים, וכשהרה"ק רבי דוד הגיע וכולם הצטופפו להושיט לו ידם, אולם הרה"ק נעץ עיניו למרחוק ולתמיהת כל צוה לקרב אליו האברך הצעיר ה"ה הרה"ק מנאסוידז וכאשר הגיע אליו הושיט לו ידיו וברכו בקול רם, פון היינט און וועסטו זיין א פועל ישועות, ומיד המשיך בנסיעתו, וברכתו נתקיימה במילואה.

הסתלקותו לחיי העוה"ב

בגאליציא התעכב בעיר לעמבערג למשך שבעה שבועות וזמן רב הי' בעיר בראד וגם הלך אז לבקר את הרה"ק מסאדיגורא, בשנת תר"מ בערך חזר לעיר טאלנא ואז הי' הרבה שינוים בסדר הנתהגתו, ביום הקדוש תרמ"ב הי' דבר פלא כי הרה"ק מעולם לא עלה לתורה בקריאת פרשת אחרי מות, באמרו כי באים אליו אנשים עם כל מיני פחדים ולו יש פחד מאחרי מות, וביוה"ק הנ"ל לפתע כשקראו חסיד אחד לעלות לתורה עלה הרה"ק ובירך ברכת התורה, ונבהלו כל החסידים מהדבר, ולאחר חצי שנה הביט כולם פשר הדבר כאשר נפטר בשבוע של פרשת אחרי מות ויהי' לפלא.

בשבת האחרונה לחייו קרא לכל חסידיו מכל המדינה שיבואו להסתופף בצילו, וביום י' אייר שנת תרמ"ב בספירת נצח שבנצח נצח"י אראלים את המצוקים ועלתה נשמתו השמימה, וקהל צאן מרעיתו ביכו אותו מרה (החסיד הנ"ל יוסל טאלנער קפץ לתוך הקבר וצעק בבכי רב כי גם הוא רוצה לירד לתוך הבור ביחד עם רבו הק').

י"א אייר

הגה"ק רבי נפתלי מראפשיץ זי"ע
[זרע קודש]

מתולדותיו

נולד לאביו ר' מנחם מענדל אב"ד לינסק ולאמו בת הגה"ק ר' איציקל האמבורגער זצ"ל בחג השבועות שנת תק"כ יום פטירת מרן הבעל שם טוב הקדוש זי"ע, תלמידו הרה"ק מצאנז זי"ע אמר פ"א רמז על רבו ובא השמש של הבעשטה"ק וזרח השמש של רבו הרה"ק מראפשיץ, צדיקי דורו אמרו עליו כי נשמתו היא מן מצות סוכה, ואכן כן הי' דרכו שהי' עוסק כל השנה במצות סוכה, יום אחד הי' נועץ יתר בסוכה, יום אחד הי' לומד מסכת סוכה, ולפעמים סיבב דיבורו עד שבא לדבר מסוכה.

ויחכם מכל האדם

במעלליו יתנכר נער, וכבר משחר נעוריו הי' מפורסם לחכם מחוכם ופיקח גדול, כמו שאמר לימים הרה"ק מריזין זי"ע שמי שרוצה להכיר את חכם הדור ילך ויסתכל בפני הרב מראפשיץ, וז"ל של רביה"ק זי"ע בספה"ק ויואל משה מאמר א סימן קע"ח: ומרן הקדוש "אבי החכמים" ולה"ה מראפשיץ בספה"ק זרע קודש וכו' עי"ש, וגם על מצבתו נחרת "יחיד בדורו בחכמת אלקות", מסופר כשהי' ילד קטן התארח פ"א אצל אביו רב אחד, והשתעשע עם הילד, אמר לו הרב אתן לך זהוב אחד ואמור נא איפוא נמצא אלקים, ענה לו הילד בחכמה אתן לכם שני זהובים ואמרו לי היכן לא נמצא הבורא..., כשמלאו לו שבע שנים, לא נמצא בעיירה לינסק שום מלמד שהי' בידו ללמוד עם הילד החריף, באותם הימים נקלע ללינסק עובר אורח צעיר שנפגש עם אביו ר' מנחם מענדל, ור"מ התפעל מאד מן החריפות והבקיאות שגילה האורח, ועיכבו שם בביתו כמלמד לבנו ר"נ, ואותו אורח לא הי' אלא חסיד אחד מן הרה"ק הרבי אלימלך זי"ע שע"פ הורתו ציוה אותו לחפש מלומדות, הודות לצעיר זה, והכן התמסר המלמד עם תלמידו זה, והחל לחדוד לפני ולפנים של היכל החסידות, כשנעשה בר-מצוה לקחו אביו אל הרה"ק הרבי אלימלך מליזענסק זי"ע להניח לו תפילין, ואמר אח"כ הרה"ק מראפשיץ "שקישרו אז בכל העולמות".

רבותיו

תורת הנגלה למד אצל דודו הגאון הגדול ר' משולם איגרא מטיסמניץ זצ"ל (שהי' חתן זקינו הגה"ק ר' איציקל האמבורגער זצ"ל), חמש שנים למד שם ביחד עם הגאונים האדירים בעל החוו"ד והגאון בעל הנתיבות, ועוד, זצ"ל, וסיים שם הש"ס ג' פעמים, ומילא כריסו בש"ס ופוסקים ונעשה לגאון גדול, ובכל פעם

שפגשו הגאון בעל הישועות יעקב זצ"ל שאלו מאין בא לגאון כמותו לידבק בחסידים, תרות הנסתר למד אצל הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע עיין בספר "חמדה גנוזה" שמביא שהרה"ק מצאנז סיפר "כשהייתי אברך באו לידי ספרי קבלה, ודמיתי אז שאוכל ללמוד בהם וגם נפשי חשקה ללמוד, ונסעתי לראפשיץ לשאול את פי מו"ר, והשיב לי הן אמת שאתה צריך ללמוד את זאת, אבל הלא לא תבין, בוא ואלמד עמך הראשי פרקים, ומאין אנכי יודע, אני למדתי אצל הבארדיטשאוער, והבארדיטשאוער למד אצל הרבי ר' בער ז"ל, והרבי ר' בער למד אצל הבעל שם טוב ז"ל, והבעש"ט למד מפי אחי' השילוני ומפי אליהו, שהם למדו מפי משה רבינו ע"ה על הר סיני, הוא מסר לי הראשי פרקים ואמר לי כיצד ללמוד מאז אני לומד קבלה", יעי"ש באריכות,

מגיל ט"ו התחמם לאורו של הרה"ק רבי אלימלך זי"ע, אשר אמר עליו שיש לו גילוי אליהו מתי שרוצה, אח"כ נסע להרה"ק המגיד מקאזניץ זי"ע שהי' אומר שהרבי אלימלך בא לאחר פטירתו להרה"ק מראפשיץ ללמדו את ספרו נועם אלימלך, שנה שלימה ישב אצל הרה"ק ר' מרדכי מנעשכיז זי"ע, דרכו הי' לנסוע ולבקר בהיכלם של הרבה צדיקי דורו, ואמרו עליו תלמידיו שנסע לר"ב צדיקים כמנין עשה לך "רב", אך כשהגיע ללובלין דבק עצמו בהרה"ק החוזה מלובלין זי"ע שחיבב אותו מכל תלמידיו, והחזיקו כתלמיד חבר, גם הי' תלמידו של הרה"ק הרבי ר' מענדעלע מרימנוב זי"ע.

על כס הרבנות

כשרצו עיר ראפשיץ לקבל עליהם רב ואב"ד, נסע להרה"ק הרבי ר' מענדל מרימנוב זי"ע לשאול עצתו את מי למנות, והתעכבו שם על שב"ק, בעת סעודת רעוא דרעווין התחיל הר"ר מענדל'ע לדבר אודות הרבנות בראפשיץ, פתאום יצא קול בזה"ל "ווען ר' נפתלי דוקלער (כך קראו אותו שהי' גר שם אצל חותנו) זאל וועלן אוועק לייגן געשעפט, וואלט גלייך געווען אים אויף צונעמען", והואיל שכבר היתה לילה, צוה הרר"מ לברך תיכף ברהמ"ז ולהדליק נרות, וחקר ודרש האם מישהו מן הקהל אמר זאת, והתברר שאף אחד מן המסובים שהי' שם אמר זאת, אמר הרר"מ אם כן נראה שהיא כרוזא משמיא, והורה להם לנסוע לדוקלא ולקבל את ר' נפתלי לאב"ד, כשנפטר אביו שהי' אב"ד לינסק, נתנו עיניהם עליו ראשי הקהילה דשם שיבוא למלא את מקום אביו, ובראשם הרה"ק ר' יחזקאל פנעט זי"ע, אבל הי' שם התנגדות גדול על זה, והרה"ק ר' יחזקאל פנעט הרעיש עולמות על זה, וכתב הרבה מכתבים לצדיקי דורו שיבאו לעזרתו, ואכן לבסוף גבר ידו, וכולם הודו והמליכו אותו עליהם, אבל קהילת ראפשיץ התנגדו מאד לבל ינטוש אותם כי קשה עליהם פרידתו, ולבסוף בקשו ק"ק לינסק שלינסק יהי' עיר שחוברה יחדיו עם ראפשיץ וגם עליהם יכהן כרב ואב"ד, וכן הוה שכיהן על ב' עיירות יחדיו.

ומילין לצד עילאה ימלל

מובא בשם הרה"ק בעל אוהב ישראל מאפטא זי"ע, שהגיד על הכתוב (דברי הימים א כ"ט י) ויברך דוד את ה' לעיני הקהל ויאמר דוד וגו', היינו שדוד המלך ע"ה הי' כל דיבוריו קודש, גבוה מעל גבוה, ואף מה שהי' נראה לדברי חול, הי' באמת דברי שיר ושבחה להשי"ת רק היו מלובשים בדברי חול, וע"כ נדמה בעיני רבים לדברים בעלמא, וזהו ויברך דוד את ה', שבאמת כל דברי דוד הי' לברך את ה', ולדבקה בו בכל עת ורגע, אמנם לעיני הקהל ויאמר דוד, רצה לומר שלפשוטי העם הי' נדמה לויאמר דוד, כאילו אמירתו הי' אמירה בעלמא ודברי חול, עכתד"ה, במדה זו נהג הרה"ק מראפשיץ שידוע שהי' דרכו לדבר הרבה שיחת חולין של ת"ח והרבה מילתא דבדיחותא שלפשוטי עם הי' נראה כסתם מילתא דבדיחותא אבל המבין הבין שכל דיבוריו הי' קודש וכוונות ויחודים גדולים עשה בהם, וז"ל הרה"ק מקאמארנע זי"ע בספה"ק זוהר חי: וכך ראיתי למורי ורבי רבינו הקדוש מו"ה נפתלי הנ"ל, שבכל דבריו היו יחודים שכליות נפלאות, עד שהייתי מרעיד עליהם, פ"א עמדתי אחריו, ולא ראה אותי, והי' יושב בעש"ק בעת שרצה לילך למרחץ, והי' מדבר עם אשתו בסיפורים, והבנתי שמדבר בכוונת רחיצת מים חמין ומקוה, והייתי מרעיד האיך יהי' זה בכח אנושי להלביש ענינים כאלה בסיפורי מעשיות ודיבורים, והרגיש והחזיר ראשו אלי ושתק, והי' מספר עד שגמר הענין, כל היחודים וכוונת מים חמין ומקוה וכו' עכל"ה,

לפעמים כיון בדבריו איזה רוח הקודש, מסופר שפ"א אמר לו רבו הרה"ק ה"חוזה" מלבולין שלא יאמר מילתא דבדיחותא, אמר לרבו רק אם יבטיח לו רבינו שבל יאריך בשמו"ע, (שידוע שדרכו של ה"חוזה" להתפלל במתינות ולעומת זה מנהגו של הרה"ק מראפשיץ להתפלל במהירות, מסופר שפעם אחת התפלל הרה"ק מראפשיץ לפני העמוד במנין של החוזה, על כן נסה להתפלל במתינות, ויהי כאשר גמרו להתפלל, פנה אליו רבו, ואמר לו: ראפשיצער רב וואס האט איר זיך געאיילט אזוי מיט די דאוועננ, ענה לו: א מאכל וואס מען האט ליב, עסט מען שנעל, ענה לו החוזה: איך האב עס אויך נישט פיינט, אין דאך עס איך שטאט, השיב ע"ז הרה"ק מראפשיץ: אייערס איז דאך היים, און אז מען עסט היים, קען מען זיך אפבריען") פ"א עמד ה"חוזה" שמ"ע באריכות, כאשר פסע, ראה שהעומדים שם שוחקים, הבין שהרה"ק מראפשיץ אמר איזה מילתא דבדיחותא, שאלם לשמחה מה זו עושה, ענו שר' נפתלי אמר שהרבי הזכיר את עצמו באמצע שמו"ע מהחתונה שלו, אמר החוזה נפתלי הלא הבטחת לי שלא תאמר מילתא דבדיחותא, ענה הלא הרבי אמר לי שלא יאריך בשמו"ע, אח"כ אמר החוזה שנפתלי היטיב לראות, כי באמצע שמו"ע בא אלי איזה נשמה שאתן לה תיקון, והנשמה אמר לי שהוא הי' הכלי זמר בהחתונה שלי, והזכירה לי את הניגון שנגן אז, ונתתי לה תיקון, ויש אשר פעל איזה ישועה בדבריו, פ"א בא לפניו איזה שאלה על עוף, ופסק כשר, והתחילו התלמידים לפלפל עמו שהעוף טריפה, אך הוא בשלו והתוכח עמהם בסברות חדשות לחזק את דבריו, ופסק ואמר: אני פוסק כשר ואחרי דברי לא ישנו, ובתוך כך בא לפניו אדם עם פתקא שיהי' לו רפואה על איזה חולי,

ענה הרה"ק מראפשיץ ואמר: כעת בא לפני שאלה על עוף שהי' בו חולי כזה והכשרתי, הרי שיכולים לחיות בחולי זה, וא"כ בוודאי יהי' לך רפואה שלימה.

עבודתו

תלמידו הרה"ק מצאנז זי"ע אמר "הכרתי שלשה צדיקים שהי' כאדם הראשון קודם החטא, ואחד מהם הרה"ק הזקן מראפשיץ", ידוע שהרה"ק מצאנז כשהי' מזכיר את רבו הרה"ק מראפשיץ הי' מכנהו "דער אלטער רב" או "דער הייליגער רב", ואילו את הרה"ק מזידיטשוב זי"ע שנסע אליו לאחר פטירתו רבו מראפשיץ כינה בשם "דער רבי", והתפלאו מאד על זה הלא להרה"ק מראפשיץ הי' דבוק וקשור כל ימיו קראו רק "רב" ואילו להרה"ק מזידיטשוב שהי' אצלו רק שנתיים ימים קורא "רבי", ושאלוהו על זה, ענה, שהרה"ק מזידיטשוב שאפ' שאין חקר לתבינתו וקדושתו השיג אותו קצת, לכך קראו רבי, ואילו את הרה"ק מראפשיץ לא התחיל להשיג, ע"כ מתבייש לקרוא אותו רבי, אבל כדיבוריו כך מעשיו כל עבודתו הי' בהצנע לכת ובהסתר לבל יודע מעשיו, ולקח בשביל זה משמש טפש כדי שלא יבין את מעשיו ויספר מה שהוא רואה.

(עיין בספר "חכמה מאי"ן" שבזמנם היו הבעלי–בתים שוכרים אנשים פשוטים כשומרי לילה, שיסתובבו סביב לביתם וישמרו מפני גניבות, פ"א הלך הרה"ק מראפשיץ באישון ליל לבית המדרש, ומצא שומר לילה עומד על משמרתו, שאלו עבור מי אתה שומר, ענה הלה עבור גביר פלוני, ומיד שאל את הרבי ובשביל מי הרבי שומר שמסתובב בשעה כזו... אמר הרה"ק מראפשיץ דין אהני לי משמש כזה אני צריך שלא יבין מאומה, ולקחו למשמש שלו)

מסופר שפ"א יצא אל החצר בחורף, והביאו עצי הסקה וביקעום, ובחצר היו פזורים השבבים והקיסמים שנשרו מן הביקוע, ולא אספום, התרגז מאד ואמר: הנה אני רואה כבר לאן הולך כל הכסף, זה עולה כסף, ולא אוספים את הקיסמים להכניסם לבית, ולא הבינו בשל מה הכעס על פחים קטנים קיסמים שנשרו, למחרת היום ירד שלג, בנו של הרה"ק מראפשיץ, הרה"ק מדיזקוב, יצא החוצה, ולפתע ראה את המנעלים של אביו הק' בחצר, הבין שהוא ערך גלגול שלג, נטל את המנעלים, ושאל את אביו: הא, מה זה עושה בחוץ, אמר לו אביו: מה הרעש, אם "תופסים" האבא הזקן צריכים כך לשמוח, ואז הבינו מדוע כעס על הקסימים העץ החדים, שהפריעו לו לערוך את הגלגול שלג.

קולו זימר

את יסודות החסידות הציב על שמחה ונגינה, תפילתו היתה בהתלהבות וספק כף על כף ובריקוד, בכל הזדמנות ביקש לצאת בריקודין של מצוה ולהרבות בשמחה, הי' נודע כבעל תפילה ובעל קול ערב מאד, וחיבור הרבה ניגונים, והרבה ניגונים עשה בנסיעותיו להרבי מלובלין זי"ע, ורבים מניגוניו נשתמרו לדורות הבאים עד היום הזה, והרבה מניגוניו שרו אבותינו ורבותינו זי"ע.

אחרית ימיו

לעת זקנתו הפסיק פתאום מלדבר שום דבר ממש כאלם, והי' מזה צער גדול לב"ב ולמקרוביו, כי בעת שהי' צריך לאיזה דבר לא הי' יכולים לשמשו כראוי כי לא ידעו מה הוא צריך בדיוק, וכדו', פ"א נכנס אליו בנו הרה"ק ר' אברהם חיים מלינסק (שמילא את מקום אביו בלינסק) ואמר לו: אבי יקירי לפי ראות עיני אני רואה שאתה יכול לדבר, רק שאין אתה רוצה לדבר, אמור לי מה היא הסיבה שאינך רוצה לדבר, פתח את פיו ואמר: "בני, מיום עמדי על דעתי לא דברתי שום דבר גדול או קטן בלי יחוד, ועכשיו לעת זקנתי נחלש מוחי, ואין אני יכול לכוון בדיבורי הכוונות והיחודים, אמרתי טוב לי לבלום פי מלדבר בלי יחודים".

זמן קצר לפני פטירתו סיפר סיפור, פ"א עבר את העירה זאכאוו שאינו אלא כפר גדול, ובה בסך הכל עשרה יהודים, ראיתי שיש שם בית הכנסת ובית עלמין, שאלתי את יהודי זאכאוו, למה לכם בית המדרש ובית הקברות גם יחד, ממה נפשך, אם יש לכם בית עלמין וכשימות אחד מכם לא יהי' לכם מנין, למה לכם בית הכנסת, ילדה קטנה עמדה שם ואמרה: בית הקברות דרוש לנו רק בשביל אורחים זרים, ושיבח הרה"ק מראפשיץ את חכמתה, אמנם יש אנשים רבים שמוטב להם מטעמים של "תיקון" למות שלא במקום מושבתם", החסידים צחקו למשמע הלצה זו, ואיש לא חשב כי הלצה זו אינו הלצה אלא הוא כיוון אותה כלפי עצמו, לאחר זמן קצר, עבר את העיר לאנצהוט ליד הבית העלמין, ואמר "דא שמעקט זייער שיין", והנה פתאום תקפה אותו חולשה, עיין בספר חכמה מאי"ן שמביא שנחלה מאד וגסס כמה ימים, ובנו הרה"ק מדיזקוב לא הי' יכול לראות צערו של אביו, ואמרו עמו תפילת "נשמת" ועוד תפילות, עד שהגיע הרה"ק בעל הבני יששכר זי"ע ואמר "שירת הים", וכשהגיע לפסוק האחרון והי' ה' למלך על כל הארץ וגו' יצאה נשמתו בטהרה ונסתלק לגנזי מרומים, ביום י"א אייר שנת תקפ"ז, ואמר הבני יששכר כי שורש נשמתו הי' מהשירה, ושם בלנצהוט מנ"כ.

על מצבתו נחרת "יחיד בדורו בחכמת אלקות וביתר שבחים אין לנו רשות כי כן נצטווינו מפיו".

ספריו הקדושים

מספריו נדפסו הספר הקדוש "זרע קודש", עה"ת והמועדים, וספר "אילה שלוחה" עה"ת ובסופו "לקוטי מהר"ם" מאביו הגה"ק מלינסק וספר קטן "אמרי שפר" לקט חדו"ת.

לעילוי נשמת

הרה"ח

מוה"ר **יצחק ראזענבערג** ז"ל

ב"ר **צבי** ז"ל

ראה"ק דקהל יטב לב ד'סאטמאר

נלב"ע ט' אייר

הונצח ע"י בנו

הרבני הנגיד הנכבד רודצו"ח

מוה"ר **אלי' לויב**

ראזענבערג הי"ו

דבר בעתו

פסח שני ~ ימי הספירה (ג)

לקט מדרשי קדש מפי צדיקי וקדושי עליון, מגיד קדושת היום וסגולתו

ירבה קצת בשמחה ביום פסח שני כי קדוש היום (מורה באצבע להחיד"א סימן כ' אות רכ"ב). וילמוד ביום זה ענייני פסח שני (של"ה, הובא בכה"ח סי' תכ"ט סק"ו) והטעם משום דאמרינן בסנהדרין (דף ק"א) כל הקורא פסוק בזמנו מביא טובה לעולם שנאמר ודבר בעתו מה טוב, ועיין עוד באשל אברהם (סימן קל"א) שיש נוהגין ללמוד פרשת פסח שני והלכותיה ולומר הלל זכר למקדש.

◆◆◆

מנהג חסידים ואנשי מעשה לאכול מצה ביום פסח שני (שער יששכר מאמר פסחא זעירא) ובספר זכרון יהודא כתב שהגה"ק בעל אמרי א"ש וכן חותנו הגה"ק ר' דוד דייטש זללה"ה נהגו לאכול מצה בליל ט"ו אייר שהרי אכילת בשר הפסח שני היה בלילה יעו"ש, וכן נהג רבינו ז"ל שנטל ידיו לסעודה ביום י"ד ובליל ט"ו ואכל מצה בתוך הסעודה.

◆◆◆

שמעתי מכ"ק מרן שר התורה בעל האבני נזר [שליט"א] מסאכאטשאוו שהעיר על מנהג העולם שאוכלים מצה בפסח שני ביום ואמאי אין אוכלין בלילה שאז היתה זמן אכילת מצה אם מקריבין את הפסח ונדחק ליישב ואני אמרתי שאפשר הטעם הוא משום דבאמת יש חשש בל תוסיף שאכל מצה באמצע השנה אך שלא בזמנו בעי כוונה ומעתה זה דוקא כשאוכלין ביום אבל בליל י"ד שאז הוא זמנו אם אוכלין את הפסח וידועין דברי הירושלמי בנבנה המקדש בין ראשון לשני מקריבין פסח שני א"כ הוי ליל י"ד אייר בגדר זמנו ושוב לא בעי כוונה ואיבא חשש בל תוסיף.

(כלי חמדה עה"ח פרשת ואתחנן דף ב"ו מדפה"ס ד"ה ובד"א, וע' שו"ת דברי ישראל ח"א סי' ק"ל בענין זה)

◆◆◆

המנהג שאין אומרים תחנון בפסח שני [באמת זה לא הוזכר בשו"ע, אבל האחרונים הוסיפו יום זה] (ע' פר"ח סימן קל"א סק"ו, וכנה"ג שם הגב"י סק"ב וסידור היעב"ץ לחודש אייר), ויש שנהגו שלא לומר תחנון גם בט"ו אייר הובא בשע"ת שם יעו"ש) אבל אא"א ולמנצח אומרים (אחרונים שם).

◆◆◆

פסח וימי הספירה הם שורש לכל ימות השנה ובדרך שאדם הולך בהם, מוליכין אותו כל ימי השנה.

(נהר שלום)

◆◆◆

כמו ר"ה עשי"ת ויוה"כ כמו"כ פסח הוא בחי' ר"ה, וספירה בחי' עשי"ת ושבועות כנגד יוהכ"פ.

(בית אברהם)

◆◆◆

עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמישים יום ר"ל כשלא עשה תשובה ולא העיר א"ע תיכף בתחילת ספירת העומר אל יאמר שאין לי עוד תקוה אלא עד ממחרת השבת השביעית תספרו ר"ל כל זמן שיש אפי' יום אחד מהספירה תספרו ר"ל תוכל להאיר ביום זה כל החמשים בתשובה.

(עבודת ישראל)

◆◆◆

שבע שבועות תמימות תהיינה לכה"פ השבתות יהיו תמימות, כולם קודש לה' השבתות של ימי הספירה שיש בהם תוס' הארה כל שבת הוא כב' שבתות ועליהם נאמר אלמלי שמרו בנ"י שבת אחת מיד נגאלין ובמק"א נאמר שתי שבתות והיינו שבת של ימי הספירה חשובה כב' כל שבת מאלו השבתות יש להם מדה אחרת שכל מי שיש לו לב מבין ומרגיש בכל שבת טעם אחר.

(בית אברהם)

◆◆◆

ואיש כי ימכור בית מושב, הוא הלשון החוטא בברית הלשון אשר היא מסובבת חומר ואין לו התיקון כ"א בתורה כמבואר בערכין ותקוני' תלוי בימי ספירה שבין פסח לעצרת וביום העצרת הוא היובל שבו יתוקנו כל בני תורה ויקנו בו שלימות, והיתה גאולה עד תום שנת ממכרו עד שיקבל תמימות שנה שהוא עומד שכל שנה ושנה מקבל תמימתו בימים האלה כדכתי' תמימות תהיינה ימים תהיה גאולתו ר"ל ידע בנפשו כי הוא גואל ימים עליונים שנפגמו ואם לא יגאל ר"ל אזי ח"ו יקום לצמיתות לקונה אותו הוא היצה"ר הלוחם עליה עיר ההיא הקטנה ולא יצא ביובל ביום מ"ת כשיקבלו כל בני תורה תמימותם, הוא בחוץ יעמד ר"נ מהאי כיספוא.

(חתם סופר)

◆◆◆

וחמישים יום שבין פסח לעצרת הם שבת של כל השנה כי ימים הללו הוכנו לקבלת התורה כי בכל יום מימים אלו, הוכנו להכנס במ"ט שערי קדושה ואם בימם אלו משימים לב לשוב אל ה' בכל לבבם ונפשם, מכינים לעצמם ליכנס לשערי קדושה למ"ט שערי קדושה.

(קומין המנחה)

נלקט מספר "מקראי קודש - לשבת" אוצר נפלא על ענייני שבת

וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי מְשַׁבֵּחַ וְאוֹמֵר מִזְמוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת

זמירות שבת (ו)

◇ זמר 'כל מקדש' (ג) ◇

לנוח בו ולשמוח בתענוג אכול ושתו
כל עדת ישראל יעשו אותו

לשמוח עם העונג

לשמוח בתענוג אכול ושתו. יובן על פי מ"ש הספרים (בינה לעתים דרוש יז) שיש הפרש בין עשותו דבר גשמי ותענוג גופני, אחר כך לא ישמח על מה שמילא כריסו וכדומה, מה שאין כן בעשותו דבר מצוה, או אחר כך יגיל וישמח בלבו, כי פקודי ה' משמחי לב (תהלים יט, ט), עיין שם. ואם כן האוכל להנאת עצמו אחר כך עברה שמחתו, מה שאין כן האוכל לשם מצוה, ישמח אחר כך במה שעשה מצוה והתענוג באכול ושתו לשם שמים, והבן. ואז הוא יום קדוש לה' מבואו ועד צאתו, לא כמו שאוכל להנאת עצמו, הרי רק חציו לה' וחציו לכם.

(ויטב פנים - שם הגדול אות ד)

עיקר השמחה היא בעצם השבת

עיקר תכלית השבת היא 'לנוח ולשמוח בתענוג' של השבת עצמה, אך יש בה גם ענין אכול ושתו' בבחינת עראי.

(אמרות משה, קאברין – זמירות שבת בד"ה לנוח בו)

אכילה מתוך התכללות בכלל ישראל

אימתי יכול האדם לאכול ולשתות כראוי, כשכולל את עצמו ב'כל עדת ישראל', לפי שבכלל ישראל ישנם צדיקים היודעים לאכול כפי הכוונות הראויות.

(ישמח ישראל - מאורן של ישראל שבת אות ב)

משוך חסדך ליודעיך א'ל קנא ונקם
נוטרי ליום השביעי זכור ושמור להקם

המשכת החסדים למצפים לביאת השבת

יש לפרש בכוונת הפייט, 'משוך חסדך ליודעיך' ל'נוטרי ליום השביעי', שיתגלו החסדים לאלו הנוטרים ומצפים מתי תבוא השבת. שכן ממדת בעל החסד לרדוף אחר העני ולמלא את מחסורו, כי נפשו משתוקקת ומתאוה לגמול חסד עם זולתו. ומידת חסד זו אינה דווקא במצות צדקה אלא בכל המצוות, שהחסיד יושב ומצפה לכל מצוה, מתי תבוא לידו ויקיימנה. לפיכך במדה כנגד מדה, ראוי שיתגלו חסדי הבורא לאלו המשתוקקים ומצפים לביאת שבת.

(סידורו של שבת - דרוש הרביעי פ"ב אות ג)

המשכת החסדים גם על ידי הכנה בשבת עצמה

נוטרי ליום השביעי זכור ושמור להקם. יש לפרש, שיש המכינים עצמם לקראת השבת בששת ימי המעשה, בבחינת 'מי שטרח בערב שבת'. ויש שלגודל טירדותיהם אינם מכינים עצמם ביומות החול לקראת השבת, ולבם מר עליהם ובושים ונכלמים על מיעוט יגיעתם בעבודת ה', וממתינים לביאת השבת כדי שיוכלו לקדש עצמן כראוי.

והוא שיסד הפייט 'נוטרי ליום השביעי זכור ושמור להקם', 'זכור' אלו הם הזוכרים להכין עצמם בששת ימי המעשה, ו'שמור' אלו הם הממתינים לבוא השבת, ומכינים עצמם לקראתה רק לאחר בואה. וגם על אלו האחרונים אנו מבקשים.

שיזכו לגילוי החסד ולהארת השבת, שכן הם 'נוטרי ליום השביעי' ומצפים לבואו.

כי בכח ההכנעה והבושה, נמשכת עליהם קדושת שבת מעולם העליון, כאילו הכינו עצמם לקראתה בימות החול, וזוכים להרגיש עריבות ומתיקות מנועם יקרת שבת קודש. ורמז לדבר, 'שבת' אותיות 'בשת'.

(ישמח ישראל – פרשת נח אות ח)

משוך חסדיך ליודעיך אל קנא ונוקם. היינו שמיום רביעי שאומרים בו שיר של יום אל נקמות ה' אנו מבקשים ומצפים חסד ד' בהארת שבת הבא ג' ימים מקמי שבתא.

(בית אהרן – ליקוטים דף קנו ע"ב)

זכור ושמור להקם. יש בחי' זכור את יום השבת לקדשו (שמות כ, ח) ויש בחי' זכור את אשר עשה לך עמלק (דברים כה, יז). והוא כמשחז"ל (עי' רש"י בראשית כה, כג) לא נתמלאה צור אלא מחורבנה של ירושלים. כל כמה שיהודי מקיים יותר את מצות מחיית עמלק ועוקרו מן השורש, בה במדה הוא מרגיש יותר קדושת שבת. אשר קרך בדרך, שהכניס בך קרירות באמונה, וע"י הפגם באמונה נפגם שכלו להבין נגד דעת תורה, וכמו שמצינו בשאול שחם על מיטב הצאן ואמר אם אדם חטא בהמה מה חטאה (יומא כב:). המלחמה עם קליפת עמלק צריכה להיות עד חרבה. אסור לוותר לו אפי' כחוט השערה. וכמאמר מרן הס"ק הר"מ מלכוביין ז"ל לתלמידו הרה"ק ר' שלום מוויליקה ז"ל, שיכוון בברכת המינים: א וואו ס'איז דא א אדער פון מינות, זאהל ער אוים געריסן וועק'ן. וכל מה שהאמונה יותר בהירה, זוכים יותר לזכור את יום השבת לקדשו.

(דברי שמואל - ילקוט השבת פ"א אות ע)

שבת בשבתו

עניני שבת קודש בפרשת השבוע

לעשות תשובה קודם השבת כי יום שמחה וחדוה הוא

כי ביום הזה יכפר וגו' לפני ה' תטהרו שבת שבתון הוא לכם. ואפ"ל דהנה מעלת יום שבת קודש שוה למעלת יום הכפורים כמו שיוהכ"פ הוא עת רצון גדול יום סליחה וכפרה כמו כן יום שבת קודש כמאמרם ז"ל (שבת דף קיח:), והנה יום הכפורים אינו מכפר רק לשבים כמו שאמרו רז"ל (יומא דף פה:) וכן שבת קודש אינו מכפר רק עם התשובה כמו שכתב הטו"ז ריש הלכות שבת, ומי שרוצה לזכות לקדושת יום השבת ולהשיג מחילה על כל עונותיו בודאי צריך לשוב בתשובה שלימה מעבירות שבידו, ומובא שאצל רבינו הקדוש רבי ר' אלימלך זיע"א בעיר ליזענסק היה בכל ערב שבת קודש כמו יום הכיפורים שהיה מאסף ומקהיל כל היהודים מהעיר לבית הכנסת ואמרו תהלים בהתלהבות גדול ובבכי שהיה אומר מוסר גדול לפניהם. רק שביום הכיפורים התשובה הוא בעיצומו של יום ויותר שמתוודה ומפרט חטאיו הרי זה משובח, ובשבת קודש אסור להתוודה ולהזכיר עוון כי הוא יום שמחה וחדוה ואין עצב בו, וע"כ צריך להקדים התשובה מערב שבת קודש. ואפשר שזאת מרמזת התורה הקדושה בתיבת לפני ה' תטהרו וסמיך לי' שבת, רומז על שבת בראשית שיום שבת קודש יש בו כח לטהר אותנו ולכפר עלינו כמו יום הכיפורים ממש, והיינו לפני ה' תטהרו, רצה לומר לפני שבת קודש שהוא שמא דקודשא בריך הוא כדאיתא בזוה"ק (חלק ב' פח:) היינו שיקדים לטהר את עצמו מערב שבת קודש.

(בית אשר)

שמחם בבנין שלם באור פניך תבהיקם
ירווין מרשן ביתך ונחל ערבך תשקם

אמונה פשוטה

שמחם בבנין שלם, ש'בנין שלם' הוא האמונה הפשוטה בהשי"ת. שכן מי שדורש וחוקר אחר הידיעה באמיתות ה' בחקירות שכליות, יוכל לבא לידי מכשול וספיקות, אבל על ידי אמונה פשוטה ושלימה בלי שום חקירה, ניצב האדם בעמוד ברזל וכצור חלמיש, ונשלמת קומתו הרוחנית לבנין שלם. שהרי ככל שהיסוד חזק ואיתן, כן הבנין הנשען עליו עומד על תילו בכל גובהו ותפארתו, והאמונה הפשוטה היא היסוד לבניינו הרוחני של האדם.

ושבת היא הזמן המסוגל ביותר לבקש על אמונה זו, משום שעל ידי סעודות השבת הנקראים 'סעודתא דמהימנותא' אפשר לזכות לאמונה השלימה.

(ישמח ישראל - פרשת לך לך אות י)

'שמחם בבנין שלם', אמונה הוא בנין שלם, שהוא חק ולא יעבור, ושב"ק מורה על אמונה, וזוכה ע"י שמירת שב"ק לאמונה, שסעודות של שב"ק נקראים סעודתא דמהימנותא, שע"י הסעודות זוכים לאמונה, וזה שמחם ע"י השב"ק, בבנין שלם שהוא אמונה, 'באור פניך תבהיקם', היינו ע"י אמונה שמאמינים בלילות יזכו לאור פניך, שתאיר להם העינים באור התוה"ק, וישיגו השגות והסודות בתוה"ק, ויראו בעינא פקוחא חסדי ד', וכמש"נ (שמואל–ב כג, ד) וכאור בוקר יזרח שמש, וכד"א להגיד בבוקר חסדך ואמונתך בלילות, ע"י זכות האמונה שמאמינים בלילות יזכו להגיד בבוקר חסדך, להגיד חסדי ד' בעת אור בוקר, באור פניך הוא אמונה.

(ישמח ישראל – פרשת לך אות ח בד"ה אם חומה)

עזור לשובתים בשביעי בחריש ובקציר עולמים
פוסעים בו פסיעה קטנה סועדים בו לברך שלש פעמים

השי"ת עוזר לאלו השומרים הדיבור

שמעתי מכ"ק הוותני הרה"צ והק' ר' ירחמיאל משה מקאזניץ זצוקל"ה, שאמר בשם כ"ק הרה"צ והק' רשכבה"ג הרבי ר' ברוד"ל זצוקללה"ה, על הזמר כל מקדש, 'עזור לשובתים בשביעי בחריש', לאותם ששומרים השבת בחרישה, שאינם מדברים.

(אש קודש - פרשת וישב)

בשבת שותקים ובחול מקצרים

עזור לשובתים בשביעי בחריש ובקציר עולמים, 'חריש' הוא לשון שתיקה, וזהו 'לשובתים בשביעי בחריש', דבשבת צריך לשתוק, ו'בקציר עולמים', לקצר בדיבור זה צריך כל השבוע.

(בעש"ט הק', וכ"ה בשם עוד צדיקים זי"ע)

למכירים עצמם רק בשבת

הרה"ק רבי מנחם מנדל מקוסוב פירש בכוונת הפיוט, שיעזור הקב"ה אף לאלו שלא הכינו עצמם בכל ימי המעשה לפי שהיו טרודים 'בחריש וקציר', אך כשבאה השבת עומדים בושים מקדושתה, ומקבלים את השבת ביראה וענוה, ועליהם תחינתנו שיטעמו אף הם מקדושת השבת.

(אהבת שלום - בהקדמה)

בקשה על השובתים ממלאכה בלבד

פירש הרה"ק רבי משה מקוברין בכוונת הפיוט, שבקשתנו שיעזור ה' אפילו לאותם שאינם שובתים אלא מ'חריש וקציר' בלבד, ונעלם מהם אור השבת ואינם יודעים ומרגישים מקדושתה כלל.

(תורת אבות - שבת אות קפה)

שכר אף על פסיעה קטנה

'פוסעים בו פסיעה קטנה', פירש הרה"ק רבי ברוך ממזיבוז, שאף אלו שהם במדריגה פחותה, ו'פוסעים' בשבת רק 'פסיעה קטנה' לסעוד ולברך שלשה פעמים, אף על פי כן 'צדקתם תצהיר כאור שבעת הימים'.

(בוצינא דנהורא - שבת קודש עמוד יח / אור הגנוז - עמוד מו בשם הרה"ק מרוזין)

ע"י ענוה זוכים להארתה

וכעין זה פירש הרה"ק רבי משה מקוברין, שעל ידי שפוסעים פסיעה קטנה הרומזת על הענוה, אפשר לזכות לקדושת והארת השבת.

(אמרות משה – זמירות שבת בד"ה פוסעים)

על ידי הכנעה וענוה בא לידי הארת שבת

'פוסעים בו פסיעה קטנה', במה יכול לפסוע ולקבל עליו ההארה והקדושה של שב"ק, 'קטנה', היא ההכנעה והענוה, במידת הענותנות יכול לקבל עליו שבת, ולבוא לידי הארת וקדושת שבת.

(אור ישרים, קאברין – דף סד ע"ב)

יציאה מהקטנות

על ידי ש'פוסעים פסיעה' לצאת מבחינת קטנות ולהיכנס לבחינת גדלות, זוכים בשבת לקדושת שלש הסעודות, שהם שלשת המוחין הנשפעים לאדם בשבת.

(מאור עינים - פרשת כי תשא ד"ה כל)

הבא ליטהר מסייעין לו

הבא לטהר עצמו ולשוב בתשובה, אפילו שפוסע רק 'פסיעה קטנה' כפתח של מחט, 'סועדים בו לברך', מסייעים בידו מן השמים לתומכו, ונפתחים לו שערי אורה, כמאמר המדרש (שיר השירים רבה ה, ג), אמר הקדוש ברוך הוא לישראל, בני, פתחו לי פתח אחד של תשובה ואני אפתח לכם פתחים שיהיו עגלות וקרוניות נכנסות בו.

(דברי שמואל, סלאנים - שבת אות עג)

המשכת ברכה לימות החול מכח סעודות השבת

'סועדים בו שלש סעודות לברך שלש פעמים' יש לפרש על פי מאמר הזוה"ק (יתרו פח.) שכל ימות השבוע מתברכים מכח אכילת שלש סעודות לכבוד השבת, משום שאין הברכה מצויה על שלחן ריקן. והוא שיסד הפייט, 'סועדים בו' שלש סעודות 'לברך', להמשיך את הברכה והשפע של השבת לכל העולמות ולכל ימות השבוע.

(סידורו של שבת - ח"ב הדרוש התשיעי אות ח)

הנשמה יתירה נהנית מברכת המזון

הנה כתב בעל עשרה מאמרות, דהנשמה היתרה הבאה לאדם בשבת, נהנת מאוד מברכת המזון, כי היא מצוה מחודשת אצלה שאינה נוהגת בעליונים.

ונ"ל הטעם, כי הנשמה הניתנת לאדם בכל ימי חייו, הנה היא מתעסקת עם הגוף בכל ענייניו כמוני כמוהו, מה שאין כן הנשמה יתירה שבשבת אין לה השתתפות עם הגוף והיא כמלאכי רוה, ונהנית מאוד מהמצוה הזאת, והבן.

ובזה יתבאר לנו הפיוט דכל מקדש שביעי וכו', שיסד שם הפייטן 'סועדים בו לברך שלש פעמים', דלשון לברך הוא מיותר ובלי גיזרה, ולפי הנ"ל יצדק מאוד, דעיקר כוונת הסעודה להנות להנשמה מברכת המזון.

(אגרא דכלה – פרשת וירא)

יסד הפייטן בזמר כל מקדש 'פוסעים בו פסיעה קטנה', להיפך מבימי החול שפוסע פסיעה גסה, עתה בשב"ק זוכר ויודע היטב שכל חיותו וכוחותיו מד' המה, ואלמלא נפסק ח"ו שפעו רגע אחד הרי הוא כמת ממש, ולכך הילוכיו הוא בנחת ובישוב הדעת, ומכל פסיעה ופסיעה הוא בא לידי הכנעה, ונחלה בלי מצרים היינו בלי מצר וגבול, כי כשהתעוררות בא

מצדינו אשר אנחנו בעלי גבול ותכלית, אז כאשר ח"ו עברנו הגבול שגבלו התורה ולומדי', אין לנו מקום לבקש ולדרוש, אבל כאשר השב"ק הוא בלי אתדל"ת, ורק מכח הקב"ה, הבלתי בעל גבול, ובלתי בעל תכלית, ממילא הוא נחלה בלי מצר וגבול.

(ישמח ישראל - פרשת שמות אות א)

בשם הס"ק מהרא"ל משפאלע זי"ע. עזור לשובתים בשביעי בחריש ובקציר עולמים. אמר הפי' כך שאנו מבקשים מהשי"ת שיעזור לנו בזכות אותם שמכבדים את השבת במדת החרישה והשתיקה, כי ניכר בזה כבוד השבת, דאלו למעט בדיבור זה צריך בימי החול, ולזה מסיים ובקציר עולמים דהיינו לקצר בדיבורים זה שייך תמיד, אך היתרון לשבת לאחוז במדת השתיקה לגמרי.

(רזין דאורייתא – עמוד ו)

פוסעים בו פסיעה קטנה סועדים בו לברך שלש פעמים. י"ל עפ"י מ"ש בזוה"ק שבחול נחת רוח הש"י מברכת המזון שלנו לבד ובשבת קודש נ"ר הש"י אף מהנאתיני בגשמיות וז"ש פוסעים בו פסיעה קטנה שאנו נוהגים בקטנות ובענוה וכן הוא דרך ענוים בפסיעה דקטנות ואנו מחזיקים עצמינו בקטנות המדריגה שגם בשבת נ"ר הש"י הוא רק לברך שלש פעמים כי גם בשבת יש להש"י נ"ר גדול מברהמ"ז יותר מהנאותינו וכל מגמותינו לנ"ר על צד היותר טוב.

(מחזה אברהם, בוטשאטש – חזון למועד דרוש ב)

צדקתם תצהיר כאור שבעת הימים
ה' אלקי ישראל אהבת תמים
ה' אלקי ישראל תשועת עולמים

מתגלה אור הגנוז שאין כאן אחיזת החיצונים

צדקתם תצהיר כאור שבעת הימים, יש לפרש, שסיבת גניזת אור הגנוז היתה בכדי שלא יינקו ממנו החיצונים. אך בשבת שכל החיצונים בטלים, שוב מאירה קדושת השבת לאדם כמו אור שבעת הימים, והיא אהבה ודביקות בלי שום אחיזת החיצונים.

(שם משמואל – פרשת עקב תרעו בד"ה ויש)

צדקתם תצהיר כ'אור' שבעת הימים. היינו אור השב"ק, כי הוא זה האור הנמשך מקדושת הברית מדת היסוד, כי כן היה גם בראשית הבריאה אחר יום הששי שהוא מדת היסוד, נתגלה אור קדושת שבת, כי א"א לזה בלא זה, כמו שא"א להכנס לקדושת הברית בפועל המצות מילה, עד שיראה פני מטרונא תחילה הוא אור השב"ק, כן גם אור השב"ק א"א להתגלות רק להנאחזים בקדושת הברית מדת היסוד צדיק.

(תורת אמת, לובלין - פרשת בראשית תרל סעודת ליל שבת)

שבת בשבתו
ענייני שבת קודש בפרשת השבוע

לחדש חידושים בשבת כדי לקיים כיבוד אב ואם

איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו, איתא מהאר"י ז"ל שמחדש בתורה בשבת גורם כבוד גדול לאביו בעולם הבא כמו שכתוב בזוהר הקדוש (פר' שלח קעג.) וזהו שכתוב איש אמו ואביו תיראו לכבדם ע"י ואת שבתותי תשמורו.

(נחל קדומים)

תשועת השבת בזכות תמימות ימות החול

יש לפרש, שמי שהוא בימות החול בבחינת 'אהבת תמים', ומתקן את כל מעשיו שיהיו תמימים בלי מום, זוכה בשבת לתשועת עולמים.

(שם משמואל – פרשת מצורע תרעג בד"ה ויש לומר)

אהבה מתוך הסתר

לפי שאהבת ה' לישראל היא תמימה ונצחית, היה מן הראוי שכל איש מישראל ירגיש אהבה כזו להשי"ת, בבחינת 'כמים פנים אל פנים'. אלא ש'ה' אלקי ישראל תשועת עולמים', 'עולמים' מלשון העלם, שהבורא מעלים ומסתיר מאתנו את אהבתו כלפינו, והוא בכדי שיעורר האדם בקרבו אהבה לה' מתוך הסתר פנים, ומתוך כך יזכה לישועות גדולות. שכן עיקר הישועה באה לאדם מכח עבודתו מתוך העלם והסתר פנים.

(תורת אבות - שבת אות קפח בשם הס"ק מסלונים)

תשועה בכל העולמות

'ה' אלקי ישראל תשועת עולמים', כשיהודים מקבלים עליהם עול מלכותו באמת, נעשית מזה תשועה בכל העולמות.

(תורת אבות - שבת אות קפט בשם ר"מ מקוברין)

ה' אלקי ישראל אהבת תמים ה' אלקי ישראל תשועת עולמים. הנה ענין התמימות הוא בהיות האדם תמיד בדעתו להקדיש כל דעותיו רק לרצון הש"י אפילו בדברים שאין לו בהם שום תפיסא, ואף בדבר שאין דעתו סובלתו, הוא מוכן תמיד לכל אשר יגיע אליו מרצון השם יתברך, להשליך עליו יהבו ולהאמין שכל מה שיגיע לו בכל דרכיו הוא רק לטובתו.

ושלימות הקדושה הזו נשלמת בכל נפש מישראל לעולמי עד ע"י קדושת שבת, כמ"ש אל יצא איש ממקומו ביום השביעי, ואי' בזוה"ק (בשלח סג:) מאי מקומו, אתרא דאתחזי למהך והיינו בנ"ל, כי זהו מקומו של האדם התמים. אתרא דאתחזי למהך, היינו שהוא ברצון הש"י, ואם יהי' רצונו ית'

במקום אחר נעשה זה מקומו, ולזאת מנהג ישראל לשורר בכל שבת זמר הזה שסיומי הוא ה' אלקי ישראל אהבת תמים ה' אלקי ישראל תשועת עולמים, היינו כי השפעת הישועה הזאת להיות האדם אחוז בתמימות הזה לעולמי עד נמשך ממקור קדושת שבת, וזהו תשועת עולמים.

(אמרי אמת, איגר – פ' מטו"מ סעודת ליל שבת עמוד נ)

❧ טהורים יירשוה ויקדשוה / מעשי צדיקים ❧

טעם גן עדן בעת זמר כל מקדש

הרה"ק רבי דוד'ל בידערמראן זצ"ל אמר לפני הסתלקותו : 'איך זאל זוכה זיין, צו האבן א טעם אין גן עדן, אזוי ווי איך האב געהאט ווען דער אלטער רבי (הרה"ק בעל בית אהרן זללה"ה) האט געזאגט 'כל מקדש', מער דארף איך נישט'.

(שיח זקנים - ח"ז עמ' ט')

טהורים. יירשוה. ויקדשוה

בליל שבת קודש בעת שאמר הרה"ק בעל בית אהרן זצ"ל באש קודש 'כל מקדש שביעי', ואמר הכתוב 'טהורים' הפסיק לרגע (כמו בזקף קטן), והמשיך ואמר 'יירשוה', והפסיק מעט, (כנ"ל כזקף קטן), וגמר 'ויקדשוה' (כמו באתנחתא).

בעת ההיא עמד חסיד אחד, ונכנסו הדברים בלבו כגחלי אש, ומאז בכל עת שנזכר במילים אלו היה חוזר על תיבות אלו גם בימי החולף וכולם קראו לו בשם 'טהורים יירשוה', וכך כינו אותו תמיד, ולפלא היה בזקנותו ועת שהגיע שעתו, וכבר נתאספו סביב למיטתו בעת יציאת נשמתו, ניגש אליו אחד ולחש לו באזניו תיבות אלו 'טהורים יירשוה', אז כמו רוח נכנס בו ונתעורר מתוך רגש והתלהבות ונעמד על רגליו כאחד האדם וחזר על תיבות אלו כמה פעמים 'טהורים יירשוה ויקדשוה' בנוסח רבו הקדוש זי"ע.

(פרי ישע אהרן - עמ' קעה)

'מאי שבת', זאת אי אפשר להשיג רק בשבת קודש גופא

סיפר הרה"ק ר' העניך מאלכסנדר זי"ע כשהיינו בצעירותנו אצל היהודי הקדוש זצ"ל כשבא שבת קודש שאלנו את עצמנו מה זה שבת, וכי השטריימל על הראש עושה שבת, או הקוגעל שאוכלין הוא שבת, עד שנתוודע לנו מה שבת והידיעה הזאת נתעכבה אצלנו עד מוצאי שבת. וזה פירוש יום קדוש הוא - מבואו ועד צאתו. [היינו שיש השגה והרגשה בקדושת שבת שיודעים רק בשבת עצמה, וזה הוא עצם השבת, אך אי אפשר לבטאה במילין בימו החול בשום אופן, והיינו יום קדוש כו' מבואו ועד צאתו].

חשבה לטובה (אלכסנדר) - שבת עמ' נה

ריקודין בזמר כל מקדש

רביה"ק מטאהש היה מרקד בליל שבת זמן ארוך בהתלהבות עצומה, ובפרט בזמר 'כל מקדש', פעם באמצע הריקודין ב'כל מקדש' נתלהב רבינו בכל עוז עד כי רקד לחוץ הביהמ"ד לחצר החיצונה ולא חלי ולא מרגיש, ולפלא היה כי כל הקהל יצאו אחריו בריקודין, וכל בעלי השיר נמשכו בשיר מזמור ליום השבת.

(זמירות עבודת הלוי - עמ' קכ"ג)

קדושת הנשמה יתירה בשבת קודש
עוזרת ומסייעת בידינו להתגבר על חלקי האב והאם
ולהתקדש בקדושה של מעלה

קדושים תהיו, ובמדרש '**יכול כמוני תלמוד לומר כי קדוש אני, קדושתי למעלה מקדושתכם**', ואינו מובן מאי סלקא דעתך לדמות קדושת בני אדם שוכני בתי חומר לקדושתו של הקב"ה. **איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו אני ה' אלהיכם**, ויש להבין למה נסמכה מצות כיבוד אב ואם ושמירת שבת לפרשת קדושים תהיו.

ונראה בהקדם דברי הגמרא (נדה לא) תנו רבנן שלשה שותפין יש באדם הקב"ה ואביו ואמו, אביו מזריע עצמות וגידים אמו מזרעת עור ובשר והקב"ה נותן בו רוח ונשמה, וכתב **ב'אוהב ישראל'** בפרשתן כי הנשמה שהוא חלק הקב"ה היא קדושה ואינה חפיצה ברע ורק מחלק האב והאם בא האדם לידי עבירה חס ושלום, וזה שאמר הכתוב **קדושים תהיו כי יש בכם נשמה קדושה חלק אלוה ממעל אך איש אמו ואביו תיראו שכל אדם יירא מחלק אב ואם שיש בו שלא יבוא על ידי חלקים אלו לידי חטא חלילה** עכ"ד.

אכן לכאורה יש להתבונן דמכיון שיש לו לאדם שני חלקים מן האב ומן האם ורק חלק אחד מאת הקב"ה אם כן הרי עלול שיתבטל נפש הקדושה חד בתרי והאיך יהא **בכוחו** להגביר את חלקו של הקב"ה נגד שני חלקי האב והאם שהם הרוב.

אמנם י"ל על פי מה שאמרו חז"ל (ביצה טז) שבכל שבת ושבת זוכים ישראל לקבל נשמה יתירה מן השמים, **ובכן על ידי שהאדם מקבל ביום השבת נשמה יתירה שוב אין כאן רוב נגד נפש הקדושה, שהרי יש בו שני חלקים גם מאת הקב"ה, ובכח זה יכול להתגבר על חלקי אביו ואמו ולהשמר מידי עבירה ועון**. וזה שאמר הכתוב '**קדושים תהיו**' כי יש בכם נשמה קדושה חלק אלוה ממעל אכן '**איש אמו ואביו תיראו**' שצריך האדם להתייראי משני החלקים של האב והאם לבל יבא על ידיהם ליד חטא. ושמא תאמר איך יוכל האדם להגביר נפש הקדושה נגד חלקת אביו ואמו שהם הרוב, לזה אמר '**ואת שבתותי תשמורו**' כי בשבת קודש זוכה האדם לנשמה יתירה ועל יד זה יש בו שני חלקים מאת הקב"ה ויוכל להתגבר על שני החלקים של האב והאם.

והנה במס' פסחים דף ק"ב, תוד"ה רב מצינו מחלוקת **הראשונים** אם יש נשמה יתירה גם ביום טוב כי הרשב"ם סבירא ליה דביום טוב נמי איכא נשמה יתירה, אבל התוס' סבירא להו דביום טוב ליכא נשמה יתירה דאם כן אמאי לא תקנו בשמים במוצאי יום טוב על סילוק הנשמה יתירה כמו במוצאי שבת והכי איפסקא הלכתא בשולחן ערוך או"ח סימן תצ"א ס"א דאין מברכין על הבשמים במוצאי יום טוב, משום דביום טוב ליכא נשמה יתירה.

והנה קדושת השבת קביעא וקיימא מששת ימי בראשית **מקדושתו** של הקב"ה אבל הימים טובים מתקדשים על ידי ישראל בקביעת החדשים בבית דין, וזה שדרש המדרש '**קדושים תהיו - יכול כמוני**' דסלקא דעתך שגם הקדושה הבאה מכוחן של ישראל דהיינו קדושת הימים טובים תהא באותה מעלה כקדושת השבת שנתקדש על ידי הקב"ה בעצמו ויקבלו נשמה יתירה גם ביום טוב, תלמוד לומר '**כי קדוש אני, קדושתי למעלה מקדושתכם' כי מעלת השבת יתירה על מעלת המועדים**.

ואף שהמועדים גם הם מקראי קודש וכוחם יפה לקרב לבות ישראל לאביהם שבשמים, מכל מקום קדושת השבת מאד נעלה שבו זוכים בני ישראל לנשמה יתירה והיא עוזרת ומסייעת בידם להתגבר על חלקי האב והאם ולהתקדש בקדושה של מעלה, מה שאין כן ביום טוב ליכא נשמה יתירה.

(**ברך משה** - קדושים ד')

קהל יטב לב
ד'סאטמאר
קרית יואל יצ"ו

Cong. Yetev Lev
D'Satmar
Kiryas Joel

ביהמ"ד הגדול | ביהמ"ד אבני צדק | ביהמ"ד ישמח משה | ביהמ"ד אהל מיכא | ביהמ"ד ברך משה | ביהמ"ד בית ברוך | ביהמ"ד בית מרדכי | ביהמ"ד בית שמואל בנימין | ביהמ"ד עטרת זקנים | ביהמ"ד בית דוד | ביהמ"ד ויואל משה | ביהמ"ד דברי חיים | ביהמ"ד רב טוב | ביהמ"ד דברי יואל | ביהמ"ד בית שמואל | ביהמ"ד קדושת יו"ט | ביהמ"ד מהרש"א | ביהמ"ד בית אלעזר | ביהמ"ד בית מנחם זאב | ביהמ"ד בית חיים דוד | ביהמ"ד ליזענסק

Main Office: 16 Garfield Road | Monroe, NY 10950 | **Tel.** 845.774.4040

בעזהשי"ת **ל"ג בעומר תשפ"ג**

מודעה ובקשה

אין בעפאָרגרייטונג צום מעמד החאלאקעס פאר די צענדליגער

פּרחי החאַלאַקע

נאָכ'ן מעמד ההדלקה רבתי במעמד רבבות אנשי שלומינו

ל"ג בעומר הבעל"ט

בעט מען אַלע חשובע עלטערן

אַריינצורופן וואָס פריער אויפ'ן נומער

845.774.4040 #800

כדי צו באַקומען די פונקטליכע פּרטים און אָנווייזונגען

מיט די סדר און צייט פון די חאַלאַקע

און צו קענען צוגרייטן די מתנות א.ד.ג. עצהיו"ט

בכבוד רב

הנהלת הקהלה

פנימי הַיַּצַ"ד בלתי מוגה

משולחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ביקור אצל כ"ק אדמו"ר הגה"צ רבי מאיר יהוסף הלוי ראטטענבערג שליט"א מקאסאן

בביתו בעיר לינדען – ניו דזשערזי יצ"ו

מוצש"ק פרשת בשלח תשפ"ג לפ"ק

רבינו שליט"א נסע לעיר לינדען יצ"ו לפאר בראש מסיבת מלוה מלכה עם דינער הראשונה למוסדותינו חק' החדשים שע"י קהלתינו חק' שנתייסדה ע"י רבינו שליט"א בהאי שתא לחינוך הבנים והבנות, ונשא את דברו בדברו"ק לכבוד המאורע, בהקדם דברי דרוש ואגדה בענין 'דברה תורה כלשון בני אדם'. ואחר המסיבה חלך רבינו לבקר בבית האדמו"ר מקאסאן שליט"א ממייסדי הישוב שם, ונפתובבה השיחה בענין הנ"ל.

האדמו"ר מקאסאן: דער ישמח משה די וואכעדיגע סדרה, צייכנט אהן די מחלוקת צווישן דעם רמב"ן און דעם רמ"ע מפאנו צי דברה תורה כלשון בני אדם אדער נישט.

רבינו: דאס איז נאך א מחלוקה אין די גמרא און עטליכע פלעצער אין ש"ס (ברכות לא:, קידושין לא:, כריתות יא., נדה לב:, ועוד).

האדמו"ר מקאסאן: יא, אבער דער רמ"ע מפאנו זאגט אז דער רמב"ן נעמט אהן אזוי, ואני לא כן עמדי, ער האלט אז דברו בני אדם כלשון תורה, ווייל די תורה רעדט אין הימל, און מענטשן רעדן נאר נאך דעם שפראך, דער ישמח משה צייכנט עם אהן די מחלוקת.[1]

רבינו: אין די גמרא טרעפט מען א אינטערסאנטע זאך, ס'איז דאך א מחלוקת רבי ישמעאל מיט רבי עקיבא, צי דברה תורה כלשון בני אדם צי נישט, איז מ'טרעפט אז די גמרא אין ברכות (לא:) זאגט אז רבי ישמעאל האלט אז לא דברה תורה כלשון בני אדם און רבי עקיבא האלט פארקערט, און נאכדעם טרעפט מען פארקערט. ס'איז דא א משנה למלך (פ"ה מהל' דעות) איבער דעם, לגבי רבי ישמעאל מיט רבי עקיבא, אבער ס'איז אינטערסאנט אין די גמרא ווי מ'טרעפט אזוי א סתירה אין דעם.[2]

האדמו"ר מקאסאן: זעהט אוים זיי האבן אויך געהאלטן אז באמת ביידע קען זיין אמת, עס וועגדט זיך נאר ביי וואס, ווי

---

1 וז"ל שם (פ' בשלח קף ל"ב): והענין הוא כי הרמ"ע כתב במאמר חקור דין (חלק ג' פרק כ"ב), פירוש נפלא בפסוק (במדבר לג ב) ויכתוב משה את מוצאיתם וגו', עיין שם שהרמב"ן נמשך אחר מאמר דברה תורה כלשון בני אדם (ברכות ל"א ע"ב), והוא דיהיה אמר דברו בני אדם כלשון תורה, עיין שם והבן כי המה דברים נפלאים. והנה בין להרמב"ן ובין להרמ"ע, על כל פנים התורה מדברת גם כן מעליונים, אם כן אף אנו נאמר אם כמשמעו הפירוש בזיעת אפך וגו', קאי על לחם הגשמי, הנה באמת קאי גם כן על לחם התורה שנאמר (משלי ט ה) לכו לחמו וגו'. עיי"ש באריכות.

2 דהנה בברכות (לא:) איתא דסבר ר"ע שדברה תורה כלשון בני אדם, ובמסורת הש"ס אכן ציין דבסוטה הגירסא להיפך, ולגירסא דשם מבואר דר' ישמעאל הוא דס"ל דברה תורה כלשון בנ"א. ועי' בתוס' ישנים (כריתות דף י"א ד"ה ורבי ישמעאל) שכ' דבכל מקום דקאמר הניחא למ"ד דברה תורה כלשון בני אדם אלא למ"ד וכו היינו ר' ישמעאל ור' עקיבא, וכתבו שם דלר' ישמעאל דברה תורה כלשון בנ"א, ור"ע פליג עליה ודרש ריבויין, וכ"ה מבואר בירושלמי בכ"מ עד כדון ר' ישמעאל, אבל ר"ע דריש וכו'.

ועיין בס' יפה עינים (שם), ועי' בכל המפרשים שהקשו מגירסתינו בברכות שסובר כאן ר"ע דברה תורה כלשון בנ"א נגד שיטתו בכל מקום, עי' בחי' ר"ב רנשבורג, ובחי' ר"א מגריידיץ ועוד, ועי' בצל"ח ונשארו בצ"ע. ויש שאמרו שאמנם משום הא ראיה שהגירסא בסוטה היא העיקר, עיי"ש.

דער ישמח משה צייכנט עס אהן אוז ער איז נישט מכריע, ער גייט אריין אין א דרוש אז עס קען ארבעטן אויף ביידע וועגן.

רבינו: אויב איך זאג דברה תורה כלשון בני אדם זאגט מען ׳עד ולא עד בכלל׳.

אין שו״ע אין חושן משפט וועלט אזוי געפסק׳נט (סימן מ״ג סכ״ז) אז לשון בני אדם איז ׳עד ולא עד בכלל׳.[3]

האדמו״ר מקאסאן: למעשה אונז פסק׳ן מיר לגבי תפילת שחרית ׳עד ועד בכלל׳, איז לפי זה (עפ״י דברות קדשו מה שדרש רבינו שליט״א מקודם אצל מסיבת מלוה מלכה שם) קומט אויס אז אונז זעמיר נאך אין גלות אפצומאכן די ד׳ שעות פון יומו של הקב״ה.

רבינו: מ׳איז דאך נאך ליידער טאקע אין גלות.[4]

האדמו״ר מקאסאן: יא, לפי זה איז דאס טאקע משלים צו זיין די ד׳ שעות פון גלות מצרים.

רבינו: אין פארדעם האט זיי [המצריים] חרטה געהאט אז זיי האבן ארויסגעשיקט די אידן פאר די צייט.[5]

*

רבינו: מ׳זעהט דאס אמאך מאל אין די גמרא, וועט מ׳וויל דרש׳נען די כפילות הלשון, זאגט די גמרא, דברה תורה בלשון בני אדם.

---

3 וזהו לשון המחבר שם בשו״ע: ״ראובן הוציא שט״ח על שמעון שזמנו ה׳ בניסן, ושמעון הוציא שובר שנכתב בחמשה בניסן כתוב בו שמחל ראובן לשמעון כל תביעות שהיו עליו עד אותו היום, ראובן גובה שטרו, דבלשון העולם עד ולא עד בכלל״, עי״ש.

4 רבינו שליט״א הקדים את דבר״ק עפ״י מה שכתב בכסף נבחר (פ׳ ויצא עמוד סא), תמן תנינן בילקוט חדש (ערך גלות אות מז) גלות מצרים נגד תפלת שחרית. והיינו משום דקי״ל במס׳ ברכות (דף כו.) תפלת שחרית לרבי יהודה עד ארבע שעות, אם כן זמן תפלת שחרית הוא ג׳ שעות. ויומו של הקב״ה אלף שנה, והיום נחשב לי״ב שעות, אם כן שעה אחת מיומו של הקב״ה הוא פ״ג שנה ושליש שנה, ושלש שעות עולה ר״ן, לכך גזרה חכמתו יתברך להיות בגלות משך רד״ו שנה במצרים, ומ׳ שנה הלכו במדבר דנחשב גם כן לגלות, סך ר״ן שנים, נגד תפלת שחרית. אמנם בהא דאמר רבי יהודה עד ארבע שעות, בגמרא (ברכות כו:) איבעיא להו עד ועד בכלל או דלמא עד ולא עד בכלל. ולפי זה אי אמרינן עד ועד בכלל, י״ל דנמשך גלות מצרים ד׳ שעות מיומו של הקב״ה, ולא נשלם עדיין הגלות, וצריכין להיות בשאר גליות, עכ״ד.

5 ולהיבת הקודש נעתיק את המשך חלק הדרוש מתוך דברות קדשו של רבינו שליט״א עפ״י דברי הכסף נבחר הנ״ל: דהנה כתב בחות יאיר (דחש אור יקר אות ד) דהפלוגתא אם עד ועד בכלל או עד ולא עד בכלל, תליא במחלוקת (בבא מציעא לא:) אם דברה תורה כלשון בני אדם, כי כתב הר״ן (נדרים סא.) וכן נפסק להלכה בשו״ע (חו״מ סימן מ״ג סכ״ז) דבלשון בני אדם עד ולא עד בכלל, ואם כן אם דברה תורה כלשון בני אדם אז עד ולא עד בכלל, אבל אם לא דברה תורה כלשון בני אדם אז עד ועד בכלל, עכ״ד.

וכבר כתבו הקדמונים (הובא בשל״ה מסכת יומא פרק נר מצוה) חקירה אי מועיל תשובה בשלש עבירות החמורות עבודה זרה גילוי עריות ושפיכת דמים, וכתב בסמיכת חכמים (קישור מס׳ סוטה למס׳ קידושין) שזה תלוי בפלוגתא אי אמרינן עד ועד בכלל, דהנה כתיב (תהלים צ ג) תשב אנוש עד דכא, דכא נוטריקון דם כופר אשת איש (של״ה מסכת יומא פרק נר מצוה), ומעתה אי אמרינן עד ולא עד בכלל, לא מהני תשובה על שלש עבירות החמורות, ואי אמרינן עד ועד בכלל, מהני תשובה אף על השלש החמורות, עכ״ד.

והנה כתיב (בפ׳ ויחי) פחז כמים אל תותר, וכן נאמר בכתובים (דברי הימים-א ה א) ובני ראובן בכור ישראל כי הוא הבכור ובחללו יצועי אביו נתנה בכורתו לבני יוסף בן ישראל. הרי שהבכורה ניתנה ליוסף בשביל שראובן נכשל במעשה בלהה, והגם שראובן עסק בשקו ובתעניתו (כ״ר פפ״ד סי״ט), ועל כרחך דאמרינן עד ולא עד בכלל, ועל כן לא הועיל לו התשובה על מה שחטא באחת מהנה משלש עבירות החמורות, ולכן ניטלה ממנו הבכורה.

וזה שאמר המדרש, הים ראה וינס, מה ראה, ארונו של יוסף ראה, כי מבואר במדרש (ילקוט בשלח רמז רמ״א) שמעון שר של ים שעדיין לא נשלם הזמן, שהרי צריך להיות הגלות נגד תפלת שחרית והיינו ארבע שעות, ולזה אמר ארונו של יוסף ראה, שהיה הבכור במקום ראובן, משום שלא הועיל התשובה לראובן לכפר חטאו לגמרי, שמע מינה דעד ולא עד בכלל, וסגי הגלות להיות ג׳ שעות, והן רד״ו שנה במצרים ומ׳ במדבר, ולכן נס הים ונקרע מפניהם.

והנה איתא במס׳ בבא מציעא (דף לא:) העניק תעניק (דברים טו יד), אין לי אלא שנתברך הבית בגללו מעניקים (דהכי כתיב אשר ברכך ה׳ אלהיך תתן לו), לא נתברך הבית בגללו מנין, תלמוד לומר העניק תעניק מכל מקום, ולרבי אלעזר בן עזריה דאמר נתברך הבית בגללו מעניקין לו, לא נתברך הבית בגללו אין מעניקין, תעניק למה לי, דברה תורה כלשון בני אדם, עכ״ד. ולפי זה כתב בזרע ברך שלישי (פ׳ ויגש) במה שאמרו חז״ל (ספרי פ׳ ראה) שביזת מצרים הגיע להם מדין הענקה, שזה דוקא לתנא קמא דס״ל דלא דברה תורה כלשון בני אדם ואפילו לא נתברך הבית בגללו מעניקין, הלכך שפיר מגיע להם הרכוש משום הענקה, הגם שהמצריים לא נתברכו בגללם, וכמבואר בגמרא (סוטה יא.) דמה שעבדו ישראל בפיתום ורעמסס נבלע באדמה, וגם נלקו המצריים בגללם בעשר מכות, ולמה הוכרחו להעניקם, ועל כרחך דלא דברה תורה כלשון בני אדם, עכ״ד. הביאו החיד״א בראש דוד (פ׳ בא).

ומעתה יתבארו דברי רשיז״ל, נהפכו לרדוף אחריהם בשביל ממונם שהשאילום, וטעם אחד הוא עם טעם המפורש בתורה כי שלחנו את ישראל מעבדנו, דלכאורה איזה טענה יש להם כי שלחנו את ישראל מעבדנו, וכי נגזר עליהם שעבוד עולמית, הלא שיעור גלות מצרים הוא ארבע מאות שנה או מאתים ועשר, ולמה נהפכו לרדוף אחריהם, לזה כתב רשיז״ל בשביל ממונם שהשאילום, שלקחו רכוש מצרים מדין הענקה ואפילו לא נתברך הבית בגללם, הרי מוכח דלא דברה תורה כלשון בני אדם, ואם כן אמרינן עד ועד בכלל, ושיעור השעבוד הוא עד ד׳ שעות של הקב״ה ועד בכלל, ולא נשלם עדיין הגלות, שזמנו יותר מר״נ שנים, אם כן למה שלחנו את ישראל מעבדנו.

האדמו"ר מקאסאן: אויב איך געדענק גוט, איז אין של"ה אויך משמע אז די ווארט דברה תורה כלשון בני אדם מיינט צו זאגן 'באילו' עס איז לשון בני אדם, ס'איז נישט באמת לשון בני אדם, די תורה רעדט נאר העכערע זאכן, ס'איז נאר 'באילו' לשון בני אדם.[6]

רבינו: דער רמב"ם (הל' יסודה"ת פ"א ה"ט) זאגט דאך בכלל, וואס הייסט דאס 'אזני' ה', 'עיני' ה', דער אויבערשטער האט דאך נישט קיין אברים, די גאנצע זאך פון 'יד' ה', און אזוי אלעס, ס'איז דאך נישט שייך די אלע מושגים, כי ה' אלוקיך אש אוכלה הוא (דברים ד, כד), ער זאגט למשל דער חלק פון די השגחה ווערט אנגערופן 'עין', און ביי אונז איז דאס א לשון מושאל אויף א אויג, צו דעם האט מען דאס גענומען, אזוי איז יעדע זאך.[7]

האדמו"ר מקאסאן: אלע פון די אברים, אזני ה', עיני ה'.

רבינו: יא, נו וואס איז דאס? זאגט ער דאס איז געוויסע כוחות, רוחניות'דיגע כוחות, און דאס וואס ס'איז דא ביי א מענטש איז נאכגעמאכט, און דאס רופט מען אהן לויט דעם מיט'ן שם המושאל.

דאס זאגט דער של"ה הק', עס איז דאך נישט שייך ביים אויבערשטן בכלל די אלע זאכן, ולא ישיגוהו משיגי הגוף, איז עס דאך נישט שייך ביים אויבערשטן כפשוטו.

די השגחה פונעם אויבערשטן דאס איז 'עיני' ה' דער אויבערשטער איז משגיח, ביי קריעת ים סוף האט מען גיעזעהן די השגחה פונעם אויבערשטן. זיי ברענגן צו, עס שטייט פון אלשיך און נאך (אלשיך תהלים צט, אפיקי יהודה דרוש ל"ב), ער טייטשט דעם פסוק רם על כל גוים ה', וואס איז דער חילוק צווישן 'גדול' מיט 'רם'?, 'רם' איז טייטש א זאך וואס איז אין די הייעך, און 'גדול' איז טייטש גרויס, דאס מיינט פון אונטן ביז ארויף, די גוים זאגן אז דער אויבערשטער איז אין די הייעך, און ער האט עס איבער גענגעבן, עס פאסט אים נישט זיך אפצוגעבן מיט דעם עולם השפל, 'רם על כל גוים ה' על השמים כבודו', אבער אונז זאגן מיר 'מי כה' אלקינו' כאטש 'המגביהי לשבת' איז 'המשפילי לראות בשמים ובארץ', אז דער אויבערשטער איז משגיח. און ער האט באוויזן די נסים פון יציאת מצרים.

האדמו"ר מקאסאן: דאס שטימט מיט דעם וואס יתרו האט געזאגט 'עתה ידעתי כי גדו"ל ה' מכל האלהים'.

רבינו: יא, אז דער אויבערשטער איז 'גדול', אז ער האט געהאלטן קודם אז ער איז 'רם', און יעצט זעהט ער אז ער איז 'גדול'.

האדמו"ר מקאסאן: דאס שטימט אויך מיטן פסוק גדו"ל ה' ומהולל מאוד ולגדולתו אין חקר.

רבינו: אזוי טייטשט מען,[8] אז דער אויבערשטער איז א 'גדול' און נישט קיין 'רם'.

ה' בציון גדו"ל ור"ם הוא על כל העמים (תהלים צט, ב), די אומות העולם האלטן אים פאר א ר"ם, אבער ה' בציון גדו"ל, דער אויבערשטער איז א גדול.

האדמו"ר מקאסאן: די גדלות איז אז ער קען זיך אראפ לאזן אפילו צו ברואים שפלים אויך.

רבינו: דאס איז במקום גדולתו אתה מוצא ענוותנותו, אז ער לאזט זיך אזוי אראפ צו אונז מכח זיין ענוה.

דער טאטע ז"ל ברענגט אמאך דעם אלשיך אין ברך משה, אויף חנוכה ברענגט ער עס, און נאך.[9]

---

6 וזה לשונו הק': ...ובאמת יש להקשות לפום ריהטא על דרך הנ"ל מה שארז"ל דברה תורה כלשון בני אדם כדי לשבר האזן, ולדידי הוא להיפך שבו יתברך השמות אמיתיים, ודברי לשון בני אדם הם הנקראים כך דרך שאלה, אמנם הפירוש הוא כך, התורה היא מדברת אלו התוארים באדם כאלו היה לשון בני אדם בעצמם ולא בשאלה, ובאמת אינם לשון בני אדם, אלא לשון קודש, והיה להתורה להזכירם באדם בענין אחר, ועל זה השיבו כדי לשבר את האוזן... עכ"ל.

7 וז"ל הרמב"ם: .. מה זה שכתוב בתורה, ותחת רגליו, יד ה', עיני ה', אזני ה', וכיוצא בזה, הכל לפי דעתן של בני אדם, שאינן מכירין אלא הגופות, ודברה תורה כלשון בני אדם... הכל משל ומליצה, על הכל אמרו חכמים, דברה התורה כלשון בני אדם... וכן איתא במורה נבוכים (ח"א פ"א צלם ודמות).

8 עיי' בס' ברכת כהנים שי"ל ע"י הגאון הדרשן רבי ברוך הכהן זצ"ל באמסטערדאם שנת תקפ"ח שמביא דרושים נחמדים המיוסדים על דברי האפיקי יהודה, ובדרוש ל' מביא דברי האפיקי יהודה הנ"ל ומפרש את כל הפסוקים הנ"ל.

9 עי' בברך משה לחנוכה מאמר חנוך לנער (אות א): "מנהג ישראל (הובא בכני יששכר לחנוכה מאמר ב אות כה בהגה) בימי חנוכה משחקין הנערים בחתיכת עץ מרובעת הנקרא אצלינו דרייד"ל, ועליו חקוקין אותיות גשנ"ה, והוא ראשי תיבות נס גדול היה שם. וראוי להתבונן בטעם המנהג, גם לבאר מהו ענין נס גדו"ל.

ויבואר על פי מה שכתבו הקדמונים (אלשיך תהלים צ"ט, אפיקי יהודה דרוש ל"ב) החילוק שבין תואר גדול לתואר רם, כי גדול פירושו דבר המתפשט בגדלו ממטה למעלה, כמו אילן המוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, יאמרו עליו שהוא אילן גדול, אבל רם פירושו דבר שהוא נעלה ונשא במקום גבוה, כמו כוכב בשמים שהוא רק למעלה ולא למטה, יאמרו עליו שהוא רם.

ופירשו בזה מאמר הכתוב (תהלים צט ב) ה' בציון גדול ורם הוא על כל העמים. כי אומות העולם כופרים בהשגחה, ואומרים שהקב"ה שוכן

הרה"ג ר' אליעזר מרדכי סופר שליט"א, רב דקהלתינו בלינדען: דער ישמח משה זאגט די וואך אז דער נס ביי קריעת ים סוף איז געווען ווייל ס'האט נישט געקענט זיין קיין הכנעה, ווייל די אידן זענען געגאנגען בקומה זקופה, ווייל די גלים איז די טבע אז מ'ביגט זיך קען מען אדורך גיין.

רבינו: על כל גל וגל שעמד עלי נעניתי לו ראשי (יבמות קבא.). אז מ'זאל נישט זאגן אז ס'איז געווען מכה הסגולה.[10]

בעליונים ואין כבודו להשגיח בתחתונים, והוא בחינת רם שהוא רק למעלה ולא למטה, אבל בני ישראל מאמינים כי במקום גדולתו שם ענוותנותו, וממכון שבתו השגיח אל כל יושבי הארץ, והוא בחינת גדול מלמעלה למטה. וזהו אומרו ה' בציון גדו"ל, כי בבני ישראל הקב"ה בבחינת גדול, ור"ם הוא על כל העמים, כי אצל העמים הוא בבחינת רם, עכ"ד. (ועיין בדברינו להלן מאמר זאת חנוכה אות יב).

ועל פי זה נשכיל ונבין את אשר שימה בפיהם של ישראל קדושים לכנות את השי"ת בתואר דע"ר גרויסע"ר באשעפע"ר, כי בבני ישראל השי"ת הוא בבחינת גדול, לאשר מאמינים באמונה שלימה כי משמים הביט ה' ראה את כל בני האדם, ומשגיח בהשגחה פרטית על כל הברואים הקטנים עם הגדולים, ואין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא אם כן מכריזין עליו מלמעלה, ולכן אנו אומרים גרויסע"ר באשעפע"ר, שפירושו גדול אדוינו בשמים ובארץ למעלה ולמטה.

והנה בנס חנוכה הגדיל ה' לעשות עמנו, ונמסרו גבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים, וראו כל אפסי ארץ שהבורא ית"ש משגיח בתחתונים להושיעם ולהצילם. ולזה אנו אומרים בהודאה, ולך עשית שם גדו"ל וקדוש בעולמך, כי בעת ההוא ראו הכל שהשי"ת מנהיג עולמו בבחינת גדול להשגיח בתחתונים. וזהו אמרינו וקבעו שמונת ימי חנוכה אלו להודות ולשבח לשמך הגדו"ל, כי תכלית ההלל וההודאה למען יכירו וידעו שהשי"ת הוא בבחינת גדול לשום עין השגחתו בתחתונים.

וזהו הענין מה שמשחקין הנערים בימי חנוכה בחתיכת עץ שכתוב עליו נס גדו"ל היה שם, להורות שעל ידי נס חנוכה נתגלה שהשי"ת מנהיג עולמו בבחינת גדול ומשגיח בתחתונים. ולכן משחקין בזה דייקא הנערים הקטנים, למען ישמעו ולמען ילמדו שאף הקטנים והפעוטים השי"ת משגיח עליהם בעינא פקיחא, ובמקום גדולתו שם ענוותנותו להשגיח ממכון שבתו על כל הברואים הקטנים עם הגדולים.

10 וז"ל שם: ויאמרו לאמר אשירה לה' וגו' (שמות טו א). על פי דברי הגאון בעל ווי העמודים בהמדרש (שמו"ר פכ"ג י"ב) על הפסוק (תהלים מ ג-ד) ויקם על סלע רגלי (תהלים מ ד) ויתן בפי שיר חדש, מדבר בים, ויקם על סלע רגלי, העמידני בקומה זקופה בים בחרבה ויתן בפי שיר חדש תהילה לאלקינו, הדה"ד אז ישיר משה, עכ"ל. דהנה לכאורה יפלא מאי קמשמע לן המדרש בזה. ופירש הגאון הנ"ל על פי דאיתא במדרש (ב"ר פנ"ד ב') ונשתחוה ונשובה אליכם (בראשית כב ה), הכל בזכות השתחויה, המתים אין חיין אלא בזכות השתחויה וכו', ללמדך שאין דבר גדול מן השתחואה, עד כאן. ולפי זה קשה למה לא מצינו השתחואה גבי שירת הים, מאחר דהוא גדול כל כך. אמנם בגמרא (יבמות קבא.) משמע גבי כל גל וגל שעמד עלי נעניתי לו ראשי, שזה מצד הסגולה לנענע ראש

רב דקהלתינו בלינדען: אבער דא איז דאך געווען כי גאה גאה, און אעפ"כ האט זיך דער ים געשפאלטן.

רבינו: מ'זאגט נאך פונעם רבי'ן פון לובלין אז ער האט געזאגט, אויף פרשת בא אז ס'איז א בחינה פון די ערשטע טעג פסח, פרשת בשלח איז די צווייטע טעג, און יתרו איז שבועות.[11] קומט אויס דאס איז געהויבענע וואכן.

האדמו"ר מקאסאן: כ'האב נאכגעזאגט הערשט, וואס דער אמרי יוסף ברענגט אז ער האט געהערט פונעם רבי'ן פון זידיטשויב (הרה"ק מהרי"א ז"ל), אז ער האט געזאגט אז ס'איז דא עולם שנה נפש, איז לאמיר זאגן שבועות איז מתן תורה אין שנה, און יתרו איז בנפש, האט דער זידיטשויבער

לעומת הגלים, ולזו הכונה לא השתחוו ישראל, כי היו בלב ימים ויאמר החולק שאין גבורותיו של הקב"ה בכך, אלא מצד הטבע שהשתחוו להגלים, לכך עמדו ולא השתחוו, והבן. וזה דברי המדרש ויקם וגו', ר"ל העמידני בקומה זקופה ולא רצה ממנו השתחואה, כדי ויתן בפי וגו' תהלה לאלקינו, דהיינו דמזה נצמח התהלה לאלקינו כי מעשה ידיו היא ההצלה, עד כאן דבריו הביאו השבט מישראל (בסימן צ"ה). והנה המבואר משם, כי השירה לה' נצמח על ידי שלא רצה השתחואה רק קומה זקופה, כי בזה הורה כי לא ניצולו בסגולה ובטבע של הכנעה, רק בישועת השי"ת, כי בלא זה היה מקום לומר כי אלו ניצולו על ידי הסגולה, ואלו לא ידעו מהסגולה לכך נטבעו. והנה נחזי אנן בדרך השי"ת תמיד לשכון את דכא, ולהראות חסדו על ידיהם, ועל ידי זה ה' מלך גאות לבש (תהלים צג א), כי מתקלס בעולם, אבל בגאים אין מתגאה כי מסלקים כביכול שכינתו, כדאיתא בסוטה (דף ה' ע"א) אמר הקב"ה אין אני והוא וכו', שנאמר (שם תהלים קא ה) גבה עינים וגו', וקומה זקופה היא גאוה, ועליו אמרו רז"ל (ברכות מ"ג ע"ב) כאלו דוחק וכו'. וכאן רצה דוקא בגאות דקומה זקופה, ועל ידי זה התגאה ועשה ניסים. ועל פי זה מבואר אז ישיר וגו' כדברי המדרש הנ"ל, ויאמרו לאמור, ור"ל כי יש מגדיל בכוח אדונו בהראות סימני הכנעה, כמ"ש בתהילים (תהלים צה ו) בפסוק בואו נשתחוה, ויש בפה, ויש בשתיהם, וכאן לאמור צריך, כי אין להראות סימני הכנעה, והטעם כי אשירה לה' כעין תהלה לאלקינו, כי גאה גאה ארי מתגאה על גוותניא, ר"ל דוקא שלא כדרכו יתברך תמיד, דהיינו עשה להם נס שהוא גאותו ית' דוקא בהראות סימני גאות וסוס ורוכבו וגו', ומזה נודע ה' עשה והשירה לה', והבן כי נכון הוא בס"ד.

11 עיי' בס' פרי צדיק (אות י"א) ...שמעתי בשם רבינו הרה"ק מלובלין זצוק"ל שאמר ששבת פרשת בא הוא כעין ימים ראשונים של פסח, בשלח ימים אחרונים של פסח, יתרו שבועות, והוא כמו שאמרנו במה שנאמר שבת בשבתו, שכל שבת יש לו קדושה מיוחדת והיינו דקדושת הפרשה שקורים בו זהו קדושת השבת, ובכל שבת קריאה מחודשת ובשבת זה קורין יציאת מצרים ובשלח קריעת ים סוף ויתרו מתן תורה... ע"ש.

ועיי' בס' ספרן של צדיקים שהרה"ק רבי ירחמיאל משה מקאזניץ ז"ל אמרו בשם צדיקים זיע"א, ע"ש. וכן מבואר בשמו של הרה"ק ממונקאטש ז"ל בס' חיים ושלום (פר' ויצא).

רבי געזאגט אז ווען ס׳איז בנפש איז א העכערע בחינה ווי ס׳איז בשנה, ממילא קומט אויס אזוי אז בשלח איז קריעת ים סוף בנפש, איז יעצט אויך גרעסער ווי קריעת ים סוף בפועל.[12]

רבינו: ביים שינאווער רב איז געווען, ער איז אמאל געווען אין צאנז פרשת יתרו, און דער דברי חיים האט געליינט די עשרת הדברות, האט ער געהערט קולות וברקים, דער שינאווער רב האט זוכה געווען צו הערן קולות וברקים, האט ער ביי זיך געטראכט אויב דאס איז פ׳ יתרו, וועט דאך יו״ט שבועות אוודאי זיין אסאך מער, איז ער געפארן צום טאטן אויף שבועות אויך, און עם איז געקומען שבועות און ער האט נישט געהערט דאס וואס ער האט געהערט אים פ׳ יתרו. האט ער געפרעגט דעם פאטער, וואס איז געווען יתרו אז ער האט געהערט און יעצט נישט אזוי, האט ער אים געזאגט אז נישט אין די צייט, אין פרשת יתרו, איז נאך א העכערע מדריגה.[13]

האדמו״ר מקאסאן: דער קאמארנער (פרשת ואתחנן) ברענגט דאך דאס אז מ׳קען הערן תורה מיט קולות וברקים כנתינתן מסיני, אז דאס האבן זוכה געווען רש״י ובניו, דער בעש״ט הק׳, דער אר״י הק׳, זיי האבן זוכה געווען צו הערן, קול גדול ולא יסף, זאגט ער, ׳ולא יסף׳ וועגדט זיך ביי וועמען, רעגנט ער אוים די עטליכע וואס זיי האבן געהערט תורה ווען זיי האבן געלערנט ממש מיט קולות וברקים, אזוי אז ווען זיי האבן געלערנט תורה איז עם געווען כנתינתן מסיני.[14]

רבינו: יעצט קומט דאך פרשת יתרו, האלט מען ביי די פרשה פון קבלת התורה.

האדמו״ר מקאסאן: יא, כ׳האב אנגעהויבן פריער צו זאגן דעם אמרי יוסף, ער ברענגט א ראיה אז ווען מ׳ליינט עם אין די תורה איז חשוב׳ער, זאגט ער, אז די הפטרה פון יתרו איז די מרכבה פון ישעי׳, און די הפטרה פון שבועות איז יחזקאל, וואס ער איז געווען ווי א בן כפר אקענען ישעי׳ הנביא, זעהן מיר דאך אז מ׳האט מחשיב געווען די עשרת הדברות ווען מ׳ליינט עם אים פ׳ יתרו, מער ווי שבועות. און הוא הדין יעצט שבת שירה לגבי קריעת ים סוף.

רבינו: עם איז דא אן אינטערסאנטער רמז די וואך פונעם ראזוואדאווער רב,[15] ער זאגט אז, א״ז ישי״ר מש״ה ובנ״י ישרא״ל א״ת השיר״ה, איז בגימטריא תקיע״ה שברי״ם

---

12 וז״ל שם: והר סיני עשן כולו. נ״ל לומר בפי׳ הפסוק ע״פ מה שקיבלתי מרבותי אשר כל דבר ודבר הוא בסוד עולם שנה נפש. והוא סוד הענין של השבתות האלו, דהיינו שבת שירה וכן פרשת יתרו שקורין באמצע החורף, והוא כי כל דבר הוא בעולם שנה נפש, דהיינו ״קריעת ים סוף״ כאשר האדם בא אל הים שנקרע לפני ישראל, יוכל להרגיש ההארה של שביעי של פסח שהוא הארה של קריעת ים סוף [והראיה לזה דמבואר בגמ׳ ברכות (דף נד.) הרואה מעברות הים צריך ליתן הודאה ושבח לפני המקום], וזה הוא בסוד עולם, וכאשר בא יום שביעי של פסח מרגיש ג״כ הארה נפלאה מזה, והוא בסוד שנה, וכן כאשר קורין בתורה פרשת בשלח יוכל להרגיש ג״כ הארה זו, והוא בסוד נפש. וכעין דבר זה הוא בהארה של ״מעמד הר סיני״ - כי בעולם הוא כאשר בא האדם אל הר סיני, יוכל להרגיש הארה זו, ובשנה הוא כאשר בא חג השבועות זמן מתן תורה, ובנפש הוא בשבת קודש כשקורין בפרשת יתרו, וכעין דבר זה הוא בכל ענין וענין... ושמעתי ממורי הקדוש (הה״ק רב יצחק אייזיק מויידישוים) זצללה״ה, כי בסוד הנפש, שהוא ע״י התורה, הוא יותר גבוה במעלה מן הזמן – שהוא בשנה, עד כאן שמעתי ממורי. והבאתי ראיה לדבריו הק׳, כי הרי בשבועות מפטירין במרכבת יחזקאל, ובפרשת יתרו מפטירין במרכבה שראה ישעי׳, ומבואר בגמרא (חגיגה יג:) כי יחזקאל הוא כבן כפר וישעי׳ כבן כרך..., הרי כי בסוד הנפש הוא יותר במעלה, וכמ״ש מורי זצוקללה״ה, שהרי מפטירין בפרשת יתרו הפטורה שהיא יותר במעלה מההפטורה שמפטירין בשבועות וכנ״ל, ומבואר בספה״ק כי עש״ן הוא נוטריקון ע׳ולם ש׳נה נ׳פש... לפענ״ד נראה לומר עפ״י פשוטו, דקאי על הר סיני, אשר הענין של מעמד הר סיני הוא בסוד עולם שנה נפש וכמ״ש לעיל, וזה שאמר ׳והר סיני עש״ן׳, כנ״ל.

13 בס׳ **דברי מנחם** (מהרה״ק ר׳ מענדעלע מסטראפקוב ז״ל בנו של הרה״ק בעל דברי שלו׳ ז״ל בנו של הגה״ק בעל דברי יחזקאל משינאווא ז״ל) מובא בזה״ל: עובדא ידענא שזקינו הרה״ק הדברי יחזקאל משינאווא סיפר שפע״א הי׳ בפרשת יתרו בצל קדושת אביו הגה״ק בעל דברי חיים זי״ע ובקראו את עשרת הדברות ראה ממש קולות וברקים כמו בשעת קבלת התורה על הר סיני [ואמר על עצמו] ולא בדמיון ראיתי אלא בפועל ממש ראיתי בעיני את הקולות וברקים של מתן תורה, ואח״כ חשבתי אם כך זכיתי לראות בלי ההכנה לזה א״כ אשתדל להכין עצמי בקדושה ובטהרה ושמירה יתירה וכן עשיתי עד חג השבועות עבדתי על זה עבודת הקודש ונסעתי על חג השבועות לאבי והנה אז לא זכיתי לראות והבנתי שמה שזכיתי לראות בפרשת יתרו הי׳ מפני שאבי רצה להראות לי בכח קדושתו מה שהצדיקים יכולים לראות. עוד סיפר הגה״ק משינאווא שבעת שקרא אביו הק׳ את עשרת הדברות הי׳ לו התפשטות הגשמיות ממש כמו במעמד הר סיני [ועי׳ בברך משה פרשת יתרו (עמוד קנא) מש״כ בזה].

14 עיין בספה״ק והכיכל הברכה להרה״ק מקאמארנא זצוק״ל (פר׳ ואתחנן) שכתב שדבר ידוע שכל תלמידי הבעל שם טוב היו שומעים את הקולות וברקים של מעמד הר סיני. - ועוד דבר פלא כתב שם שכל יוצאי חלציו רש״י יש להם סגולה לשמיעת אלו הקולות, כי ברור שרש״י עצמו כשכתב שקולו חזק וקיים לעולם בודאי היה שומע את הקולות.

15 הגה״ק רבי משה הורוויץ ז״ל אבד״ק ראזוואדוב יצ״ו בן הגה״ק רבי אליעזר׳ל מדזיקוב ז״ל והדב״ע הגה״ק מרן הייטב לב ז״ל.

תרוע"ה תקיע"ה, אזוי זאגט דער ראזוואדאוועך רב (מובא בשמו בהגדש"פ זרע קודש ראפשיץ). זעהט מען עם האט א גרויסע שייכות מיט ראש השנה.

האדמו"ר מקאסאן: מילא די ערשטע טעג פסח, מצה מיט ראש השנה האבן א שייכות, שטייט 'היום אתה יוצאים בחודש האביב'.

רבינו: יא, דאס איז א דברי יחזקאל, דער שינאווער רב זאגט אזוי, 'היום' איז דאך ראש השנה (זוה"ק פ' בא לב:), אז ראש השנה גייט מען ארויס זכאי בדין בזכות פון מצה וואס מ'עסט בחודש האביב, ס'האט א גרויסע שייכות ראש השנה מיט פסח.[16]

האדמו"ר מקאסאן: עם שטימט אויך מיט דעם וואס דער ראפשיצער רב האט געזאגט אז ווען ער לייגט צו די אויערן צום אפיקומן הערט ער שוין דעם שופר.

רבינו: אזוי זאגט מען נאך פונעם ראפשיצער רב (הובא בהגדה זרע קודש עמוד קיד),[17] אז מ'וועט צולייגן דעם אויער צום אפיקומן וועט מען הערן תקיעת שופר.

שוין אסאך פשטים געזאגט געווארן אויף די מימרא.[18]

האדמו"ר מקאסאן: יא, און מ'קען פארשטיין אפשר דעם רמז פון תקיעת שופר צו קריעת ים סוף, ווייל תקיעת שופר איז דאך אויך א בחינה פון נסירה, איז אויך מ'שפאלט.[19]

---

16 וזל"ק בדברי יחזקאל (פ' בא) היום אתם יוצאים בחודש האביב, איתא בזוה"ק (פ' תצוה קפג:) דבזכות מה שישראל אוכלים מצות בפסח ניצולין בדין בראש השנה. וזהו היום, דא ראש השנה (זוה"ק פ' בא לב:), אתם יוצאים בדימוס, בחודש האביב, בזכות המצה שאוכלים בחודש ניסן בפסח, עכ"ד. וביאור דבריו הוא על פי מה דאיתא בגמרא (ראש השנה טז:) למה תוקעין ומריעין כשהן עומדין ותוקעין ומריעין כשהן עומדין כדי לערבב השטן, ופירש"י שלא ישטין כשישמע ישראל מחבבין את המצוות מסתתמין דבריו. והנה אין לך חביבות המצות מזהירות וחומרות שיש לבני ישראל בחג הפסח בביעור חמץ ואכילת מצה, וכאשר השטן רואה החומרות וחביבות המצוה שיש לבני ישראל במצות מצה הוא מתבהל ואינו יכול לקטרג. ולזה אמר היום אתם יוצאים בחודש האביב, דבזכות החומרות שעושין באכילת מצה יוצאין זכאי בראש השנה כי השטן מתבהל מזה.

17 עי' שם מה שמובא בזה"ל: "אם ירכין אדם אזנו כשלוקח האפיקומן מתחת הכר, ישמע קול שופר של ראש השנה".

וראוי להעתיק כאן גרגיר נאה מה שביאר מרן שליט"א את מימרא הנ"ל מהרה"ק מראפשין ז"ל, וז"ל: "על פי מאמר הרה"ק מזלאטשוב זללה"ה (הובא באמרי יהודה פ' בשלח) בטעם מדוע בראש השנה משליכין העוונות למים, ובימי ניסן המים הוא חשיבות ונוטלין ממנו למצות מצוה. כי בתשרי הם ימי דין ועובדים את ה' מיראה ופחד מאימת הדין, ובחודש ניסן שהוא חודש הרחמים עובדי מאהבה, ואמרו חז"ל (יומא פו:) תשובה מיראה זדונות נעשות שגגות תשובה מאהבה זדונות נעשות זכיות, ועל כן בראש השנה שהעונות הוי עדיין כשגגות משליכין אותן למים כי אין בהם צורך, אבל בניסן שעושין תשובה מאהבה והעונות נעשין זכויות, אז לוקחין את המים ומבקשין העונות בחזרה כי עתה נתהפכו לזכויות, עכ"ד. וכ"כ בדברי יואל (ראש השנה אות עז).

ובזה יתפרש מה שאמר הרה"ק מראפשיץ ששומעין קול שופר של ראש השנה מתחת הכר של אפיקומן, דהנה במצה של אפיקומן יש בו מים שלנו שלקחו לבקש בחזרה העוונות שעשו עליהם תשובה מיראה בראש השנה על ידי תקיעת שופר, ועל כן היה שומע מתחת הכר קול השופר, היינו התשובה מיראה, שעכשיו נתהפכו הזדונות לזכיות.

ופ"א ביאור מרן שליט"א מימרא הנ"ל על פי מה שכתב בקרן לדוד (לראש השנה אות יד) בשם אחיו הערוגת הבשם זללה"ה על מה שאנו מבקשים בתפלה לזכור לנו עקיד"ת יצחק, עקידתו דוקא, על פי המבואר במדרש (ב"ר פנ"ו ס"ה) בשעה שבקש אברהם לעקוד את יצחק בנו, אמר לו אבא בחור אני וחוששני שמא יזדעזע גופי מפחדה של סכין ואצערך, ושמא תפסל השחיטה ולא תעלה לך לקרבן, אלא כפתני יפה יפה, מיד ויעקד את יצחק, הרי שגם בחיר ה' אבינו יצחק חשש אולי לא יעמוד בנסיון, ומה יעשו איזובי קיר ומה יפלא עכשיו כשאין ביד אנוש פעוט כח להתגבר על יצרו ונכבוש תחת ידו, והיינו שאנו מתפללין שהוא ית"ש יזכור לנו זכות העקיד"ה, עכ"ד. ובזה פרשתי מאמר הפייטן (ומר אל מסתתר) פחד יצחק משפטינו האירה, הכוונה דמפחד יצחק מה שירא בעת העקידה וביקש שיכפתו אותו יפה יפה, משפטינו האירה, שזה יהיה לנו למליצה ישרה אם יצחק נתיירא מיצרו, מכל שכן אנחנו שיש לנו התנצלות בזה.

והנה אפיקומן הוא פרוסה ממצה האמצעי, וידוע (גבורות ה' פרק ס') מצה האמצעי הוא נגד יצחק, ולכן פורסין אותה, להורות שזכותו של עקידת יצחק עמדה לנו להגאל ממצרים [עיין בתפארת יהונתן פ' וירא שבני ישראל בארץ מצרים ניצולו ממכת בכורות בזכות עקידת יצחק], וכן בתקיעת שופר בראש השנה מתעורר זכות עקידת יצחק (ראש השנה טז.), ולכן אם ירכין אדם אזנו כשלוקח האפיקומן ישמע קול שופר של ראש השנה, כי תכלית שניהם שוים כדי לעורר המליצה ישרה מכח עקידת יצחק.

18 עיין בהגדה של פסח (י"ל בלשבועה שנת תרס"ח) שמביא אריכות גדולה בשם הרה"ק מראפשין ז"ל ברמז הנ"ל וכמה ביאורים בדברי קדשו, ע"ש.

19 להבנת הדברים במעט קט נעתיק דברי הפרע"ח (שער ר"ה פרקים א-ב) ...הנה בכל שנה בעת הגיע עת התהוות הדבר חוזר הדבר למציאותו הראשון, והנה בתחלת הבריאה יצאו זעיר ונוקביה אבא אימא דו פרצופים, וגרם זה מה שלא המתין אדה"ר את הזווג עד לילל שבת, כי אז היה יורה הכל מתוקן, והמאציל העליון עשה כן שיצאו אבא אימא כדי שלא יתאחזו הקליפות באחור, כי בפנים אין להם אחיזה, והנה בתשרי נברא העולם וחזר הדבר לקדמותו, לכן צריך הנסירה.

וענין הנסירה הוא ליתן לנוקבא כל הדינין וישאר זעיר אנפין כולו רחמים, והנה ביום א' הראש השנה ננסרין כל הדינין אשר מכתר של זעיר אנפין עד סיום התפארת שלו, ואז נמצא כי הזעיר אנפין נסר בחכמה בינה דעת חסד גבורה תפארת ואילו הנוקבא לא ננסרה אלא בכתר שלה

רבינו: איך האב היינט געקלערט אזוי. ס׳שטייט אין חתם סופר (דרשות לפסח דף רסט.) ער זאגט דארט פשט ווען מ׳האט געזאגט שירה, רש״י זאגט דא אין די פרשה [בשלח] אז מ׳האט געזאגט שירה שביעי של פסח, און ביי די פרשה פון ציצית זאגט רש״י אז ס׳איז דא אכט פעדימער פון ציצית אקעגן דעם וואס מ׳האט געזאגט שירה דעם אכטן טאג פון ווען מ׳איז ארויס פון מצרים. איז דא וואס זאגן אז מ׳האט צוויי מאל געזאגט שירה, מ׳האט געזאגט שביעי של פסח איינמאל, און מ׳האט נאכדעם נאכאמאל געזאגט שירה דעם אכטן טאג.[20] לויט דעם פארשטיי איך דעם שייכות, ווייל ביי תקיעת שופר איז אויך תוקעין וחוזרין ותוקעין, מ׳בלאזט צוויי מאל. אזוי האב איך היינט געקלערט דאס קען זיין דער רמז א״ז ישי״ר מש״ה ובנ״י ישרא״ל א״ת השיר״ה איז בגימטריא תקיע״ה שברי״ם תרוע״ה תקיע״ה, אז מ׳האט צוויי מאל געזאגט שירה, בלאזט מען צוויי מאל שופר.

האדמו״ר מקאסאן: מיט דעם קען זיין אז וועגן דעם זאגט מען טאקע די שירה חזן וקהל, מ׳זאגט דאך איבער די שירה נאכ׳ן בעל תפילה. אונז טוהען מיר אזוי א גאנץ יאר, יעדן שבת.

רבינו: אזוי איז געווען אינדערהיים אין אסאך מקומות.[21]

האדמו״ר מקאסאן: נישט איבעראל, אין זידיטשויב איז אזוי געווען.

רבינו: אין סיגוט אויך.

האדמו״ר מקאסאן: דאכט זיך מיר אז דער ייטב לב האט דאס אהיים געברענגט אמאל פון זידיטשויב.

רבינו: כ׳מיין אז אין צאנז איז אויך געווען אזוי.[22] שבת שירה זיכער.[23]

האדמו״ר מקאסאן: צאנז וויים איך נישט.

רבינו: עכ״פ איך וויים אז אין סיגוט איז אזוי געווען,[24] כ׳האב נישט געוואוסט אז ער האט עס געמומען פון זידיטשויב.

לבדה, שהרי כתרה הוא נגד התפארת של אנפין, וכל אותן הדינין כולם מתקבצים בכתר שלה, ביום ב׳ נשארין חלק הדינין המגיעין אל כתר שלה מצד הכתר של הזעיר אנפין ונשארין בכתר שלה, ושאר המוחין שמחכמה של הזעיר אנפין ולמטה יורדין בחכמה שבה, ואז נכסרין החלק ראשון של נצח של הזעיר אנפין שהוא כנגד חכמה שלה, ואז נמצאת חכמה שלה נסורה.

ועי׳ ביצה פנים לד״ה (מאמר אבני זכרון את נ״א, נ״ב נ״ג) בענין ר״ה בסוד הנסירה. וגם קריעת ים סוף בסוד הנסירה, כמ״ש בעטרת ישועה (פ׳ בשלח את ה) ולשביעי של פסח (את ו ואת ט ועוד) בשם ברית כהונת עולם (מאמר מצות משחים פרק ו).

20 ועי׳ בדברי יואל פ׳ בשלח דף שפ״ח ועוד, ובדבר״י לחג הפסח שמבאר בכמה אופנים על אמירת ב׳ פעמים שירה.

21 סעד וסמך נכון על המנהג לומר את השירה פסוק בפסוק, היינו שהחזן מתחיל ואח״כ עונים הקהל אחריו שהיא כסדר קריאת השירה ששרו משה ובני ישראל על הים, וכה ביאר הגאון רבי יחיאל מיכל היבנער זצ״ל אבד״ק ניזנוב (בספרו שו״ת נהלה לישראל סי׳ י׳ את נ״ו) ...הארכתי לדבר מעניני מנהגי התפלה של רבינו הקדוש רבי יהודה צבי מטטרעטין זצ״ל, ועדיין יש לדבר ממה שהי׳ המנהג שם לאמר השירה בלהבות אש מתלקחת פסוק בפסוק, וכן המנהג עוד בכמה מקומות, ובכמה מקומות אומרים כל השירה ביחד, הלא דבר הוא. ונראה דזה תלוי בפלוגתת התנאים בסוטה (דף ל:) דר׳ אליעזר ס״ל שם דאמרו השירה בקטן המקרא את ההלל, דישראל ענו את משה כל מה שהי׳ אומר משה אמר אשירה לה׳ והן אומרים אשירה לה׳, משה אמר כי גאה גאה והן אומרים כי גאה גאה, ור׳ נחמיה ס״ל דאמרו כסופר הפורס על שמע דמרע״ה התחיל השירה ואח״כ שרתה שכינה על כולם, וכיונו יחד את כל השירה, כפרש״י כסופר מלמד תינוקות והוא תדיר בביהכ״נ, ופורס על שמע לעשרה הנועדים מתחיל בברכות שלפני ק״ש, והן עונין אחריו וקורין כולן יחד, וכך שרתה רוח הקודש על כולם וכיונו יחד את השירה ככתבה, על כן המנהג של רוב המקומות דאומרים כל השירה ביחד היא כדעת ר׳ נחמי׳, והמנהג שאומרים פסוק בפסוק היא כר״א בנו של ריה״ג.

אולם לפי זה יש מכאן יסוד למה שראיתי המנהג באיזהו מקומן של שבחים דהחזן מתחיל כל פסוק ואח״כ עונים הקהל אחריו, וזה ממש כדעת ר׳ אליעזר הנ״ל.

ברם, בעוד שברוב המקומות נהגו לומר השירה פסוק בפסוק, היינו שהחזן מתחיל הפסוק והקהל עונין אחריו, הרי מצינו בזה גם מנהג הפוך, שהקהל מתחיל כל פסוק ואח״כ עונה החזן אחריהם, וכן הי׳ נוהג הרה״ק רבי יהודא צבי מסטרעטין זצ״ל.

טעם למנהגו ביאר הגרי״מ מגיזוב בספרו (שם): ואולי יש ליתן טעם למנהגו של רבינו ז״ל כדי שישראל יוסיפו לו כח באמירת הפסוק, ע״ד תנו עוז לאלקים (תהלים סח לה), כדי שיאמרו בהתלהבות יותר גדול ואמיץ, ע״כ אמרו הקהל הפסוק מקודם ואח״כ השמיענו את קולו בכח והדר, או כדי להעלות את הדיבורים לשורשם, עכ״ל.

22 עיין בספר דרכי חיים (דף ט, את ס״ד) שכתוב בזה״ל: ...בשב״ק בבוקר לערך שעה חצי עשירית הי׳ משלח רבינו הק׳ לביהמ״ד שיעמדו להתפלל ושלא להמתין עליו, והיו מתפללים בחיות עצום ובשמחה רבה, ושירת הים הי׳ אומרים פסוק בפסוק בקו״ר, עי״ש.

23 עיין בספר דרכי חיים (הנהגות אות קי״ח) על מנהגו בקודש של הרה״ק בעל דברי חיים מצאנז זצ״ל איתא שם בזה״ל: בשבת שירה התפלל רבינו הקדוש לפני העמוד פסוקי דזמרה, ואמר שירת הים פסוק בפסוק, וכאשר אירע לפעמים שרביה״ק לא הי׳ מוכן עוד להתפלל אז העמיד איזה אדם חשוב לפני העמוד להתפלל, וכאשר הגיע לשירת הים אז הלך רביה״ק לפני העמוד ואמר השירה בקול רם עם העולם, ולנשמת חזר הבעל תפלה לפני העמוד... עכ״ל.

האדמו"ר מקאסאן: אזוי האב איך געהערט, אז ער איז געווען איינמאל אין זידיטשויב און עם האט אים זייער געפעלן, האט ער דאם אהיים געברענגט.

אויך דאם נישט זאגן תחנון פרייטאג האט ער געמוטן פון דארט.

---

24 מן הראוי להעתיק כאן מה שמסופר בזמירות ברך משה המפואר החדש בענין זה, כדלהלן:

"למען ידעו דור אחרון צדיק מה פעל ברוב עוז ותעצומות לחזק עמוד התפלה בשבת ויום טוב. ומעשה שהיה כך היה, פעם אחת בתחילת השנה לאחר הימים נוראים, ביום שבת קודש לפני קריאת התורה פנה רבינו אל א' מהמשמשים בקודש [ה"ה הרה"ח המפואר מוה"ר שלמה זלמן שטיין הי"ו שזכה לעמוד לימין צדיק רבות בשנים במסירות ונאמנות עד יומו האחרון עלי אדמות], והתמרמר לפניהם שאינו שבע רצון מסדר התפלה בבית המדרש הגדול, (בהיות כי בימים מקדם הה רביט הדבר יואל נכנס למה"ד בשעה מאוחרת, ועזה שיתחילו להתפלל פסוק דזמרה בלעדיו, לק הרגל נעשה קבע שלא האריס בפסוקי דזמרה), והרי הוא מעלה על זכרונו תפלות שבת קודש בעיר סיגעט, איך שכל הציבור חסידים ואנשי מעשה התפללו בצוותא חדא בנעימה קדושה וברשפי אש, ואמרו הלל הגדול ושירת הים פסוק בפסוק, ופסוקי דזמרה היה מתארך יותר משעה. ואחז רבינו בדיוקנא קדישא דיליה ואמר: הנה נא זקנתי, מאד מאד הייתי חפץ להרגיש עוד פעם בחיי, הטעם המתוק של התפלה ההוא. וביקש רבינו שיקבצו אליו עשרים אברכים המתפללים במתינות ובהתלהבות (בלשון קדשו דאוועגרס) ומיום שבת הבא יבואו אליו לבית המדרש שבביתו ויתפללו ביחד כחסידי קמאי, ואמר רבינו: הלא גם אבא מארי זצ"ל הלך לבית הכנסת שבעיר רק פעם אחת בחודש בשבת מברכים, ובשאר שבתות השנה התפלל בבית המדרש שבביתו, ובכן אעשה כן גם אני. אמרו לו המשמשים מדוע לא ידבר רבינו אל טובי הקהל, אולי יוכלו לעשות שינוי לטובה בסדר התפלה בבית המדרש הגדול. ונקראו אל הקודש פנימה גבאי בית המדרש הותיקים שהיו עוד מדור הקודם, ורבינו שפך שיחו לפניהם, הלא אתם אנשים חסידים מהדור הישן, ובודאי אתם זוכרים האיך התפללו פסוקי דזמרה בעירינו סיגעט בנעימות ובהתלהבות, וגעה רבינו בבכי ואמר 'איך בין דאך שוין נישט קיין אינגערמאן, איך האב דאך שוין א ווייסע בארד, איך וואלט ווען נאכאמאל געווואלט אזוי דאוועגען, אפשר קען מען דא אזוי איינפירן', כראות הגבאים איך שהדבר נוגע לנפשו עמדו והכריזו בבית המדרש, כי מהיום והלאה יתפללו פסוקי דזמרה במתינות ויאמרו הלל הגדול ושירת הים פסוק בפסוק, ואכן התחילו להתפלל פסוקי דזמרה באופן זה, ולאחר מכן במשך השנה בימי החנוכה ובל"ג בעומר האריך רבינו בדברות קדשו לעורר את לבב הציבור להתאזר ולהתפלל תפלות שבת כדת כראוי וכנכון, וצוה שיהא סדר התפילה באופן זה אף בזמן שהוא אינו מתפלל בבית המדרש, וכאשר נסע רבינו למקום הנופש התקשר תיכף ביום ראשון שלאחריו על הטעלעפאן אל הנ"ל לשמוע האם התפללו כך, וכאשר אמר לו שכן עשו, היה לו קורת רוח גדול. סדר התפלה הלזה היה נמשך והולך במשך הרבה שנים בשבתות וימים טובים עד סוף ימיו של רבינו, זכור נזכור ותשוח נפשינו מי יתנני ירחי קדם.

רבינו: דאם האב איך געהערט אז ער האט געזומען פון זידיטשויב,[25] אבער נישט זונטאג, דאם האט ער נישט אנגענומען,[26] נאר אויף פרייטאג.[27]

ער האט אויך געזומען פון זידיטשויב צו זינגען 'שיר המעלות' ביי שלש סעודות.

ושאל רבינו: ביי איך זינגט מען 'שיר המעלות' ביי שלש סעודות?

האדמו"ר מקאסאן: יא, מ'זאגט עם, די צוויי 'שיר המעלות'.[28]

רבינו: דאם האט ער אויך געברענגט פון זידיטשויב.[29]

דער ייטב לב איז געווען זייער שטארק פארקאכט אינעם עטרת צבי, ער רופט אהן אין די ספרים דעם עטרת צבי 'רבינו' אלעמאל, 'רבינו הקדוש', אדער 'רבינו', ער האט זיך שטארק געהאלטן מיטן עטרת צבי.

אין ייטב פנים (לסוכות) ברענגט ער א תורה בשם זיין פאטער דער זיידע ז"ל רבי אלעזר ניסן (אבד"ק דראהביטש) וואס ער האט געהערט פונעם עטרת צבי אויף 'מותר האדם מן הבהמה אין', אז א מענטש איז מער חשוב פון א בהמה מיט

---

25 עי' בליקוטי מהרי"ח (סדר עש"ק חף ד') שהביא מנהגו של מרן הגה"ק הייטב לב ז"ל כנ"ל, ומתב שם טעמא אחרינא במילתא זו בדרך אפשר. ועי' בסידור מנהגי רומא (ויניציאה) שא"א תחנון בכל ערב שבת מפני כבוד השבת,

ובספר לקט הקמח החדש (סקנ"ה) כתב ששמע מהרה"ק רבי שלום אליעזר מראצפערט זי"ע שגם בצאנז לא אמרו תחנון ביום ו' עש"ק.

26 ביום ראשון לא אמרו בזידיטשוב תחנון, הובא בליקוטי מהרי"ח (שם). אך יש לציין שבספר דברים נחמדים (מבעל הבני יששכר על ענין תפילה) כתב דמה שיש נוהגין שלא לומר תחנון ביום ו' וביום א', יש לבטל המנהג ההוא, וכדאמרינן בגמ' (תענית יז:) שבתות ויו"ט דאורייתא ולא צריכין חיזוק עיי"ש.

27 ובהזדמנות אחרת אמר רבינו כדלהלן: "דאס וואס דער ייטב לב האט נישט געזאגט קיין תחנון פרייטאג, איז דא אין דעם נאך א סיבה, ווייל ער האט שפעט געדאוונט, און דעמאלטס - ביי תחנון זאגן - האט שוין געקענט זיין חצות, וועז ער האט געהאלטן נאך די הויכע שמונה עשרה איז געווען כחצות, און וועגן דעם האט ער נישט געווואלט זאגן קיין תחנון" [כמ"ש הפמ"ג (בסי' רס"ו משב"ז סק"א) ועיי"ש דאפי' אחר מנחה גדולה אחר חצות אין נופלין על פניהם עוד, וכ"כ בספר דרכי חיים ושלום (אות קצ"ב) דבעי"ש אם הגיע לתחנון אחר חצות היום, לא אמר עוד תחנון מפני כבוד ש"ק].

28 עיי' בס' שבת שבתון (עמ' ק) שכן נהג הרה"ק החקל יצחק מספינקא ז"ל וכן הוא מנהג זידיטשויב.

29 עי' בס' ילקוט מהרי"א מנהגי זידיטשויב עמוד קע"ח.

דעם וואס מ׳קען זאגן פארן יצר הרע ׳אֵין׳. דאס איז א ווארט פונעם עטרת צבי, און רבי אלעזר ניסן האט עם געהערט פון אים.[30]

דער ייטב לב איז געבוירן אין דראהביטש, דראהביטש איז אין די זידיטשויבער געגענט, עס איז נישט ווייט, דארט איז געווען אסאך זידיטשויבער חסידים.[31]

אזוי אז ער איז געבוירן געווארן אין דראהביטש, און דראהביטש איז געווען שטארק זידיטשויב, איז ער געווען שטארק מיט זידיטשויב.

האדמו״ר מקאסאן: דא איז געווען א איד ר׳ יעקב חיים אמסעל, דער רבי האט אים געקענט?

רבינו: יא, כ׳האב אים געקענט.[32]

האדמו״ר מקאסאן: האט ער פארציילט אז ער האט אמאל געפרעגט דעם סאטמאר רב (רביטו הק׳ הדבר״י ז״ל) פארוואס דער ייטב לב ברענגט שטענדיג צו דעם עטרת צבי מיטן נאמען ׳רבינו׳, האט ער געזאגט, אין יענע תקופה האט יעדער גערופן דעם עטרת צבי ׳רבי׳. ווייל אין יענע תקופה איז ער געווען דער רבי פון אלע רבי׳ם אין יענעם דור, אזוי האט ער אים געזאגט.

רבינו: יא, בפשטות איז דאס פאר דעם, ווייל ער איז געבוירן אין דראהביטש און דארט אין יענע געגענט איז געווען דער עטרת צבי דער רבי (כנ״ל).

דער קדושת יו״ט איז געווען ביי רבי אייזיק׳ל זידיטשויבער, אמאל ווען דער קדושת יו״ט איז נאך געווען רב אין טעטש איז געווען א איד וואס איז געפארן קיין זידיטשויב, און ער האט געזאגט פארן רב, אז דער רב וויל נעם איך מיט דעם רב מיט מיר קיין זידיטשויב, איז ער געפארן אויף שבת, און ער איז געזיצן ביים טיש, און ס׳איז אים זייער געפעלן, האט ער געטראכט ביי זיך אז עם וואלט גוט געווען ווען ער זאל קענען בלייבן דא אויף נאך א שבת, אבער וואס זאל ער טוהן דער איד וואס האט אים געברענגט פארט דאך אהיים. ווען ס׳איז געקומען צום בענטשן האט דער זידיטשויבער רבי אים געזאגט, טעטשער רב איהר בלייבט דאך דא נאך א שבת, איהר וועט בענטשן די אנדערע וואך, אזוי האט ער אים געזאגט.

נאך שבת איז ער ארויסגעגאנגען צום זידיטשויבער רבין – און ער פרעגט פונעם קדושת יו״ט צי ער האט פארשטאנען די תורה?, האט ער געזאגט ער האט נישא פארשטאנען, האט דער זידיטשויבער רבי געפרעגט פארוואס, האט ער געזאגט ׳מ׳האט עם זייער שנעל געזאגט, און מ׳רעדט דאך סתרי תורה, האב איך עם נישט פארשטאנען׳, פרעגט ער אים ׳נו היתכן טאקע?׳, האט ער קדושת יו״ט געענטפערט ׳אין לי עסק בנסתרות׳, האט ער אים געזאגט ׳דאס איז אויך א חלק אין די תורה, דאס דארף מען אויך לערנען...׳, און איך וועל לערנען מיט אייך׳, און ער האט ארויס געגומען א ציץ (ספה״ק עץ חיים) און האט געלערנט מיט אים אינעווייניג, האט מען געזאגט אז דאס איז געווען אזוי ווי אן ענין פון געבן סמיכה.

נאכדעם איז דא נאך א מעשה – לכאורה איז דאס אויך דעמאלטם געווען (באותו נסיעה), דער קדושת יו״ט איז דעמאלטם געווען דארטן די צוויי שבתים, און כ׳האב נישט געהערט אז ער זאל מער זיין אין זידיטשויב – איז געווען א מעשה אז ס׳איז געווען א איד אין טעטש, מרדכי האט ער געהייסן, מ׳האט אים גערופן מאטיע, און ער האט געזאגט אז דער רב פארט קיין זידיטשויב צום רביץ – ער איז אויך געווען א זידיטשויבער חסיד – זאל אים דער רב מזכיר זיין דער רבי זאל אים אינזון האבן.

דער קדושת יו״ט האט נישט געווואוסט אז אין זידיטשויב איז עם א קפידה אז מ׳זאל נישט שיקן א שליח,[33] און ווען ער איז געווען דארט האט ער געזאגט פארן זידיטשויבער רביץ ׳מאטיע האט מיך געבעטן אז איך פאהר צום רביץ, זאל איך אים מזכיר זיין, דער רבי זאל אים אינזון האבן...׳, איז רבי

---

30 עי׳ בייטב פנים (מאמר קדישין אות מה) וז״ל ׳שמועתי מפי אבא מארי זללה״ה משמיה דרבינו הק׳ מהרצ״ה בעל המחבר ספר עטרת צבי לפרש הכתוב (קהלת ג יט) ומותר האדם מן הבהמה אי״ן, כי עיקר המותר שיש לאדם על הבהמה הוא בחינת אין, כלומר שאם האדם מתאוה וחושק לאיזה תאוה וחפץ לעשותו, בידו לשבור טבעו ולומר אין וימנע מלעשותה, אבל בהמה מה שלבה חפץ ויכולה לעשותו היא עושית, ואין בידה להמנע שלא לעשותה׳, עכדה״ק.

31 עיין בס׳ צבי לצדיק (פט״ו אות י״א) שבעיר דראהביטש התגורר קדוש ומקובל הרב מרדכי לעפניר זצ״ל בעממוח״ס מאמר מרדכי עה״ת והיה תלמיד מובהק מהעטרת צבי, והוא הפליג בשבח תלמידו, וכותב לו מכתב בענין תפילין דשימושא רבא, וכותב לו שיוהיר את כל החברים והיראי ה׳ המתגוררים בעיר דראהביטש בענין התפילין, עיי״ש.

32 מחשובי מרביצי תורה ויראה בקרב מוסדותינו הק׳ בוויליאמסבורג, ומחבר ספרים נאים ׳נחלת יעקב׳ על מועדי השנה.

33 עי׳ בס׳ פאר יצחק (פרק כ״ה, אות ו) מעשה באריכות ששלחו להזכיר חולה מסוכן, וכולם נתייראו למסור השליחות להרה״ק מזידיטשויב ז״ל, ובנו הרה״ק רבי אלי׳ ז״ל היה למוסרו לאביו הק׳, ובעוד כמה ימים שלחו עוה״פ להזכיר, ורבי אלי׳ סידב ואמר שלח נא ביד תשלח, כי נתיירא לדפוק בכל יום על דלתי אביו, עיי״ש המשך הסיפור.

אייזיקל אויפגעציטערט געווארן, 'אויף דעם בין איך געקומען אויף דעם עולם, מאטיע אינזין צו האבן? דעם בורא כל עולמים האב איך אינזון..., אז מאטיע וויל איך זאל אים אינזין האבן, זאל ער אליינס קומען'.

דער קדושת יו"ט איז געווען איבערראשט, ווייל ער האט נישט געווואוסט אז אין זידיטשויב איז געווען א קפידה אויף דעם.

כ'האב געהערט פונעם טאטן ז"ל אז ווען דער זידיטשויבער רבי ר' אייזיקל איז נפטר געווארן תרל"ג, איז געווען א איד וואס איז געווען א זידיטשויבער חסיד, און ער פלעגט צו פאהרן צו רבי אייזיקל זידיטשויבער, נאכן הסתלקות איז דער איד געפארן קיין צאנז, ס'איז דאך נאך געווען דריי יאר פון ל"ג ביז ל"ו (היינו משנת תרל"ג שאז נסתלק הגה"ק מהרי"א מזידיטשויב ז"ל, עד שנת תרל"ו שאז נסתלק הגה"ק מצאנז ז"ל) און ער האט זיך געזעגנט מיט א קוויטל ביים דברי חיים, ער האט געהייסן שמואל בן לאה, אזוי איז געווען זיין פולע נאמען, און ער האט געשריבן אזוי אין קוויטל שמואל בן לאה, און דער דברי חיים האט געלייגט דאם קוויטל, זאגט ער אים, 'דו הייסט שמואל בן לאה?' זאגט ער יא, זאגט דער דברי חיים 'דו הייסט דאך שמואל בן יוטא לאה', אזוי זאגט אים דער דברי חיים, ער שטייט און קוקט אים אהן, דער דברי חיים זאגט אים ווי אזוי 'זייך' מאמע הייסט, זאגט אים דער דברי חיים, כ'וועל דיר זאגן א סימן, שבי"ל איז די ראשי תיבות ש'מואל ב'ן י'וטא ל'אה.

ווען ער האט דאם געהערט האט ער זיך דערמאנט אז אלעמאל ווען ער האט זיך געזעגנט ביי רבי אייזיקל זידיטשויבער, האט אים דער רבי געזאגט 'שבי"ל', ער האט קיינמאל נישט פארשטאנען וואם דער רבי זאגט, ער האט זיך נישט געטרויעט איבער צו פרעגן, עס איז געווען גרויס פחד אין זידיטשויב,[34] ער האט נישט געפרעגט וואם דער רבי מיינט, נאר יעצט שפעטער ווען ער איז געקומען קיין צאנז און דער דברי חיים האט אים געזאגט כ'וועל דיר געבן א סימן, דו הייסט ש'מואל ב'ן י'וטא ל'אה, וויייל שבי"ל איז די ראשי תיבות ש'מואל ב'ן י'וטא ל'אה, האט ער זיך געכאפט אז דער זידיטשויבער רבי האט אים דאם אלעמאל געזאגט.

האדמו"ר מקאסאן: מ'זאגט דאך אז רבי נפתלי חיים דעם אמרי נועם'ס זוהן (הגה"ק רבי נפתלי חיים הורוויץ ז"ל בעמח"ס מנחה חדשה על מסכת הש"ס ועוד), ער איז דאך ארום געפארן צו אלע רבי'ס, און ער האט נישט געוואלט מ'זאל וויסן ווער ער איז, האט ער אריין געשריבן אינעם קוויטל 'נח' די ראשי תיבות פון זיין נאמען בן זיין מאמע'ס נאמען, האט ער געזאגט אז צוויי רבי'ס האבן געכאפט ווער ער איז, זאגט ער, קודם אין זידיטשויב, ווי אזוי וויייסט ער, וויייל דער רבי האט אים געהייסן אויפרופן אן עליה, האט ער געהייסן אים אויפרופן 'נפתלי חיים בן מורה מורינו הרב רבי מאיר', האט ער געזעהן אז ער וויייסט ווי אזוי ער הייסט, אפילו ער האט געשריבן נאר 'נח'. און דער אנדערער האט ער גיזאגט איז געווען דער סאדיגורער, רבי אברהם יעקב, ער האט גלייגט דאם קוויטל, און נאכאמאל גלייגט, נאכדעם זאגט ער אים, 'ווי אזוי הייסט איר?', האט ער געזעהן אז ער האט גלייך געכאפט אז דאם איז נישט דער נאמען...[35]

זיי האבן געהאט אנדערע ברילן...

וכיבד את רבינו לברך על היין

וברכו רבינו: לחיים, דער אויבערשטער זאל העלפן מ'זאל קענען דינען דעם אויבערשטן מיט הרחבת הדעת דא, דער אויבערשטער וועט העלפן ס'וועט אי"ה זיין א שיינע אידישע שטאט דא, און א גרויסע אידישע שטאט מיט אסאך ערליכע אידן.

---

34 עיי' בס' זכר צדיק לברכה (ח"ב) שבשנת תשי"ג ערך רביה"ק בעל הדבר"י את ליל הסדר בבית מדרשו, ובשע שולחן עורך נדחפו החסידים מבחוץ ברצונם להכנס לחזות בעבודת הקודש, והדלת נפרצה, ורביה"ק נזדעזע לראות חילול יו"ט וגידש את כולם מהביהמ"ד, ולמחרת כשדיבר בכאב מהחילול יו"ט נענה ואמר שבזידיטשויב לא היו מעיזים לגעת בהדלת מחמת פחד והרדת קודש, ולא היו צריכים להעמיד שומר שלא להיכנס.

ועיי' בס' פאר יצחק (פרק כ"א) וז"ל: בחג הסוכות עברה יראתו וקדושתו כל גבול אנושי כמעט יותר מבימים הנוראים, ואם היה בכל השנה כולה נורא על כל סביביו, הנה בימי חג הסכות היתה ישיבתו בתוך הסוכה רק בידאת ה' כל היום, שאפילו בניו היו יראים מגשת אליו, בכל יום ויום מימי החג ערב וכקר היה מסיב בסעודה יחד עם הצבור, וארכבותיהם של המסובים היו דא לדא נקשן ונשמרו לנפשותם שלא לעשות תנועה כל שהו שלא לבטל אותו מדבקותו, ע"ש.

35 עי' הסיפור שם בס' פאר יצחק (פי"ב אות ה) הרה"צ ר' נפתלי חיים זצ"ל בנו של הרה"ק מהר"מ זצ"ל מדזיקוב רצה להתוות על קנקנם של צדיקי דורו, פשט את החלוקה דרבנן מעליו, והתחפש כאחד מן העם, ובא לראשונה אל רבינו שרעשה או הארץ מרוח קדשו, ומסר לו פתקא שכתב בה את שמו נח בן דבורה, שינה את שמו בכוונה לראות אם ירגיש רבינו בכך, [נח ר"ת נפתלי חיים], ויהי כאשר רק נתן לרבינו את פתקאתו, שאל אותו ומה שמך, השיב ר' נפתלי חיים, והמשיך ואמר: יותר איני צריך רציתי רק לראות כיצד רבינו קורא פתקאות וזה מספיק לי. ואח"כ נסע עוד לצדיקים שונים וכשחזר ממסעיו, אמר שרק רבינו והרה"ק ר' אברהם יעקב זצ"ל מסאדיגורא שאלוהו לשמו.

רב דקהלתינו בלינדען: דער רבי זאל וויסן, ס׳קומט אויס וועז אונז קומען ארויף דא צום קאסאניער רבי׳ן, אסאך מאל, מ׳איז אונז זייער שיין מקרב, די סאטמאר׳ע קהילה.

רבינו: [הודה לו ע״ז, ואמר] יא, ב״ה ס׳מאכט׳זיך א שיינער ישוב, עם וועט זיין אי״ה א שיינע אידישע שטאט.

ס׳איז אזוי, וואס איז די שיינקייט דא, עס איז געקומען אהער וואוינען חסידישע אידן, אהן קיין מאדערנע אידן, אוז ס׳קומען נאך צו אהער דא נאך חסידישע אידן, זאל דער אויבערשטער העלפן ס׳זאל אזוי בלייבן, חסידיש אוז ערליך, א שיינער ישוב.

האדמו״ר מקאסאן: אמן, א ישר כח.

וליהי את רבינו החוצה ונפרדו לשלום בברכת א גוטע וואך

*

ולחיבת הקודש נעתיק כאן מתוך דברות קודש שהשמיע כ״ק מרן רבינו שליט״א במסיבת מלוה מלכה למוסדותינו חק׳ החדשים שבעיר לינדען יצ״ו במוצש״ק הנ״ל אחרי שהאריך בדברי דרוש לכבוד המאורע:

געפין מיר אין פסוק אין פרשת שמות, וירא אלקים את בני ישראל וידע אלקים, זאגט דער מדרש, ידע שעתידין לומר זה קלי ואנוהו עמד וגאלן, דער אויבערשטער האט געוואוסט אז זיי וועלן זאגן ״זה קלי ואנוהו׳ האט ער אויסגעלייזט די אידן.

וואס מיינט דאס ״זה קלי ואנוהו׳, מ׳האט דאס היינט געליינט אזוי אין די שירה, וואס איז ״זה קלי ואנוהו׳? רש״י ברענגט פון תרגום אונקלוס, ׳ואנוהו׳ איז א לשון פון וואוינען, מלשון ״וזה שאנן״, א דירה, וואס איז די דירה? ״ואבני ליה מקדשא״, איך וועל בויען פאר׳ן באשעפער א בית המקדש, זעהט מען אז די אידן זענען ארויס געגאנגען פון מצרים, לכאורה זענען זיי דאך געווען עירום ועריה, זיי האבן נישט געהאט קיין זכותים, אבער זיי זענען ארויס געגאנגען ווייל זיי האבן געזאגט ״זה קלי ואנוהו׳ אונז גייען מיר בויען א ביהמ״ק, און פאר׳ן טראכטן און זאגן אז זיי גייען בויען א ביהמ״ק, האט מען שוין זוכה געווען צו יציאת מצרים, זעהט מען וואספארא געוואלדיגע זאך דאס איז ווען כלל ישראל נעמט זיך אונטער, מ׳זאגט ״זה קלי ואנוהו, איך גיי בויען א ביהמ״ק, אפילו ס׳איז חלילה את עירום ועריה, דער זכות וואס כלל ישראל איז זיך מקבל אונז גייען מיר בויען א ביהמ״ק, דאס איז אזא זכות עד אין לשער, מ׳האט זוכה געווען צו נסים פון יציאת מצרים און קריעת ים סוף.

אונז זענען מיר זיך צוזאם געקומען דא דעם מוצאי שבת, מקיים צו זיין ״זה קלי ואנוהו׳, דעם ״ואבני ליה מקדשא׳, אונז קענען מיר נישט זאגן אז אונז גייען מיר בויען דעם ביהמ״ק, אבער א מקדש מעט גייט מען בויען, אונז גייען מיר בויען דא, אונזער קהילה דא אין לינדען, עס האט זיך אויפגעשטעלט א שיינע קבוצה פון חסידישע יונגעלייט וואס האבן זיך ארויס געצויגן אהער אידן, מ׳דארף בויען א בית המדרש, מ׳דארף א בויען א תלמוד תורה, מ׳דארף בויען א מיידל שולע א בית רחל, ואבני ליה מקדשא, עתידין בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל שיקבעו בארץ ישראל, דאס וועט גיין קיין ארץ ישראל, און עס שטייט אז נישט נאר עס וועט גיין קיין ארץ ישראל, נאר עס וועט נקבע ווערן לעתיד אין בית המקדש, ואבני ליה מקדשא, מיר בויען יעצט א מקדש מעט, וואס דאס וועט אריינקומען און עס וועט ווערן אי״ה אין ביהמ״ק. זה קלי ואנוהו, מ׳בויעט א שיינעם בנין.

עס האבן זיך באזעצט דא אין לינדען, אנשי שלומינו, חברי קהילתינו, תלמידי ישיבתינו הק׳, חשוב׳ע בעלי בתים, און טייערע יונגעלייט. וועז כ׳הייב אהן צו רעדן פון לינדען דארף מען דערמאנען לטובה דעם קאסאניי׳ער רבי וואס ער איז געווען דער יסוד, דער ערשטער וואס איז דא ארויס געקומען קיין לינדען, לכבוד אים האבן זיך צוזאם געקומען נאך אידן דא און ארויס געקומען וואוינען דא, און עס איז געווארן א חסידישער ישוב, דער ישוב וואס מ׳זעהט היינט, וואס לויט ווי מ׳האט מיר געזאגט וואוינען דא היינט פיר הונדערט חסידישע משפחות, פיר הונדערט משפחות אינדערהיים, אין דער אלטער היים, איז דאס געווען א שיינע חסידישע שטאט.

ס׳איז אזוי, עס האבן זיך צוזאם געקומען דא פון פארשידענע קרייזן, צוזאם געקומען פון די גרויסע שטאט און האבן זיך ארויס געצויגן אהער אידן, און ס׳איז געווארן - אזוי ווי מיר האבן געזאגט - א ישוב נאה פון חשוב׳ע בעלי בתים און בע׳טעמ׳טע יונגעלייט פון כמה קהילות קדושות בישראל, צווישן די אלע איז אויך אונזער קהילה, א שיינע קבוצה מבקשי ה׳, בעזר שמו יתברך האט מען מייסד געווען דא א קהילה נאה וחסודה פאר אנשי שלומינו, עס איז שוין דא א ביהמ״ד - מ׳פארשטייט אז דאס ביהמ״ד איז א צייטווייליגער ביהמ״ד - אבער עס איז דא א ביהמ״ד וואו מ׳לערנט און מ׳דאווענט מיט א חסידישע ווארימע אטמאספערע, א אויר פון תורה, א אויר פון אידישקייט, א ווארימער אויר אזוי ווי עס דארף צו זיין א חסידישער ביהמ״ד אויף דעם וועג וואס ס׳איז מקובל פון אבותינו ורבותינו הקדושים, אלעס אונטער די הנהלה פונעם חשוב׳ן רב פון אונזער קהילה דא אין לינדען.

די קהילה איז נאך יונג ווי יעדער פארשטייט, במילא איז כל התחלות קשות, עס איז דא א שטארקער געברויך, מ׳דארף בויען צי קויפן א בנין וואו עס זאל זיין א שיין גרויס ביהמ״ד מיט א מקוה, עס זאל זיין רחבת ידים, ברוך ה׳ עס איז דא חשוב׳ע עסקנים וואס זיי האבן זיך אריין געלייגט ראשם ורובם, עס איז דא חשוב׳ע עסקנים און עס איז דא די חשוב׳ע מתנדבים בעם, מ׳האט דאס פריער אויסגערעכנט דא די וואס האבן זיך געלאזט קאסטן גרעלט, מ׳טוט אין פעלד פון חינוך, מ׳האט אויפגעשטעלט א תלמוד תורה פאר יונגלעך, פאר יונגע קינדער,

און אויך א בית רחל פאר די בנות ישראל, אלעס אויף דעם וועג וואס אונז האבן מיר מקובל, אהן א שום שינוי.

כ'בין שוין געווען דא, עס איז דא א בנין הת"ת מיט א בית רחל, אבער יעדער איינער פארשטייט אז דאס איז אויך נאר צייטווייליג, עס איז ענג, עס קומען צו קינדער אין ת"ת און אין בית רחל, עס וואקסט, יעדעס יאר קומט צו, א נייער יאר מיינט א נייע קלאס, אזוי אז מ'קוקט דעם עתיד וועט מען דארפן קויפן אדער בויען א געהעריגער בנין סיי פאר די תלמוד תורה און סיי פאר די בית רחל.

אז ישיר, זאגט רש"י עלה בלבו שישיר, עס וואלט געדארפט שטיין 'אז שר', וואס איז דער 'ישיר'? דאס איז די מחשבה טובה, די עסקנים האבן גוטע מחשבות לרומם בית אלקינו, עס זאל זיין א שיין ביהמ"ד, א גוטער בנין פאר די תלמוד תורה, און א גוטער בנין פאר די בית רחל. מ'פארשטייט אז דאס קאסט אסאך געלט, אויסער די טעגליכע הוצאות וואס דאס קאסט שוין אויסצוהאלטן די תלמוד תורה מיט די בית רחל און דאס ביהמ"ד, אבער ס'איז צו האפן אז אנשי שלומינו בכל אתר ואתר אין אנדערע מקומות, יעדער וועט זעהן ארויס צו העלפן, זיי וועלן פארשטיין דאס חשיבות, אז עס בויעט זיך א נייע קהילה מיט נייע מוסדות, און זיי וועלן צולייגן א בריישע האנט ברוח נדיבה אזוי ווי ס'פאסט, אזוי ווי עס דארף צו זיין.

זאל דער אויבערשטער העלפן, ישלח עזרו מקודש, אז דער חשוב'ער רב מיט די חשוב'ע בעלי בתים דא, און אלע עסקנים זאלן מצליח זיין אין אלע ענינים, דער רב זאל קענען מרביץ תורה זיין און מרחיב זיין די גבולי הקדושה מיט הרחבת הדעת תמיד בכל זמן.

און פאר די בני הקהילה וויל איך גענט א ברכה, דער אויבערשטער זאל העלפן זיי זאלן געבענטשט ווערן ממקור הברכות, דער אויבערשטער וועט העלפן עס וועט נתרחב ווערן די גבולי הקדושה אין די מוסדות אין ביהמ"ד, און עס וועט אי"ה זיין א קהילה גדולה וחשובה, א קהילה גדולה וחשובה בכמות און באיכות, קהילה קדושה קהל יטב לב אין לינדען, וואס עס וועט ווערן גענפירט אזוי ווי אלע אנדערע קהילות פון אונז פון איבראל, אלע מנהגים פון אונזער קהילה, מיט א שטארקן דגוש אויף שם לשון ומלבוש, סיי אין מענער שוהל, און סיי אין עזרת נשים וואס איז נוגע אין צניעות, און צניעות מיינט מען פון קאפ ביז פוס, אהן קיין שום קולא.

די קהילה איז א יונגע און א נייע קהילה, וויל איך זאגן דא פאר די בני הקהילה, הכל בתר רישא גריר, וואספארא יסוד מ'שטעלט אראפ אזוי וועט דאס זיין, אז מ'שטעלט אראפ א יסוד, א פעסטער יסוד, א הייליגער יסוד, אז יסוד אז די קהילה איז גארנישט אנדערש ווייניגער ווי אונזערע אנדערע קהילות, אויפן זעלבן הויכע דרגה אין אלע ענינים, דעמאלטס אז מ'שטעלט דאס אזוי אראפ מיט א הייליגן פעסטן יסוד, איז וואס עס וועט צוקומען, אלעס וועט זיך צובויען, אלעס וועט ניתוסף וועלן, און ס'וועט זיין א שיינע ערליכע קהילה. וועגן דעם וויל איך זאגן נאכאמאל, חלילה וחלילה מקיל זיין אין עפעס, וועט עס וויל זיך אנשליסן אלץ א חבר אין די קהילה, צי וועט עס וויל ארויס שיקן א קינד מחנך זיין אין אונזער מוסדות, אויב ער איז אן ערליכער חשוב'ער יונגערמאן בכבוד גדול, אבער ער מוז זיך צושטעלן צו די דרגה פונעם מוסדות, נישט חלילה אראפ שלעפן. עס איז דא פארשידענע דרגות אין אידישקייט, מ'קען נישט מתקן זיין די גאנצע וועלט, אבער מ'דארף זיך זעהן צו האלטן.

דארף מען זעהן דאס ביהמ"ד זאל זיין געבויעט אויף די ג' עמודי עולם, תורה עבודה וגמילות חסדים, תורה מיינט מען שיעורי תורה, עס זאל זיין שיעורים אין ביהמ"ד פאר בעלי בתים און פאר יונגעלייט, פאר יונגעלייט וואס מ'דארף פאר יונגעלייט, און בעלי בתים וואס מ'דארף פאר בעלי בתים. עבודה איז עבודה שבלב מיינט מען תפילה, צו זיין א וואירמער חסידישער דאוונענען, מ'זאל דאוונענען אויפן קול מיט א ברען, מ'דארף צו וויסן א חסידישער יונגערמאן גייט אין מקוה שבת און אינדערוואכן, מ'דאוונט מרישא ועד גמירא, מ'קומט אהן צום אנהייב פון דאוונענען. און גמילות חסדים, טוהן חסד איינער מיטן צווייטן, און אויף דעם יסוד דארף צו זיין געבויעט די קהילה, און דאס איז דער פעסטער יסוד, א הייליגער יסוד אויפן עתיד. א ערליכע הנהגה, א הנהגה טובה וישרה אין שטוב, עס זאל זיין א ערליכע אפגעהיטענע שטוב, ריין פון אומריינע זאכן, אזוי ווי מ'איז מדקדק אין אלע אונזערע קהילות בכל מקום ומקום, מדקדק צו זיין בקלה כבחמורה אין אלע ענינים.

דער אויבערשטער זאל העלפן עטץ זאלט'ס מצליח זיין, און די קהילה זאל מצליח זיין לחומם קרן התורה, מ'זאל קענען מחנך זיין חינוך הבנים און חינוך הבנות, אויף דעם וועג וואס איז מקובל מאבותינו ורבותינו דער פעטער ז"ל און דער טאטע ז"ל אהן א שום שינוי.

כ'וויל נאר זאגן אזוי, אז מ'קומט אהער קיין לינדען, לינדען איז היינט ניו דזשורזי ווי מ'רופט דאס אזוי, אין ניו יארק איז דא אביסל עגמת נפש אין עניני חינוך, דא אין ניו דזשורזי ב"ה איז עס נישטא, עס איז א געוואלדיגע זאך אז עטץ האטס נישט די פראבלעמען וואס ניו יארק האט יעצט יא פראבלעמען, דא אין ניו דזשורזי איז א בעסערע פלאץ, כי עתה הרחיב ה' לנו ופרינו בארץ, דער אויבערשטער זאל העלפן מ'זאל נישט מוזן גאנץ ניו יארק אריבער ציען קיין ניו דזשורזי, אבער ביז דערווייל זעהט מען אז אין ניו יארק איז דא עגמת נפש, און אין ניו דזשורזי ב"ה איז נישטא, זאל דער אויבערשטער העלפן עטץ זאלטס מצליח זיין, אך טוב וחסד ירדפוכם כל ימי חייכם, ביז דער אויבערשטער וועט העלפן מיר וועלן אלע זוכה זיין מקבל צו זיין פני משיח צדקינו במהרה בימינו אמן.

מסיבת לחיים קודם עליה לציון
ביומא דהילולא של רביה"ק בעל ברך משה זי"ע

יום ב' פרשת תזריע-טהרה תשפ"ג לפ"ק
בהיכל בית מדרשינו הגדול בקרית יואל יע"א

דער מדרש ברענגט צו די וואך דעם פסוק (תהלים קלט, ה) 'אחור וקדם צרתני ותשת עלי כפכה'. אחור וקדם, מ'פרעגט די קשיא, קודם וואלט געדארפט ווען שטיין 'קדם' און נאכדעם 'אחור', יעדער פארשטייט אז 'קדם' דאס איז מוקדם און נאכדעם איז 'אחור'.

נאר דאס ענין קען זיין אזוי, די גמרא זאגט אין מסכת שבת פרק במה מדליקין (דף לא:) כל אדם שיש בו תורה ואין בו יראת שמים, ער האט תורה און האט נישט קיין יראה, איז א משל צו איינעם וואס מ'האט אים איבער געגעבן די מפתחות הפנימיות, און מ'האט אים נישט געגעבן די מפתחות החיצוניות, בהי עייל, ווי אזוי קען ער אריין גיין, זעהט מען אז די גמרא נעמט אהן אז יראה דארף צו זיין קודם, אז מ'האט תורה אהן יראת שמים האט מען די מפתחות הפנימיות און מ'האט נישט די מפתחות החיצוניות, מ'קען נישט אריין גיין אהין, איז דער פשט אז יראה דארף זיין קודם וואס דאס איז די מפתחות החיצוניות וואס דאס איז קודם, און אזוי שטייט דאך אין די משנה (אבות ג, ט) כל מי שיראת חטאו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת.

דער טאטע ז"ל האט געטייטשט (ברך משה פ' לך עמ' נח) דאס וואס מ'זאגט (בברכת החודש) 'חיים שיש בהם יראת שמים ויראת חטא', און מ'זאגט נאכאמאל 'חיים שתהא בנו אהבת תורה ויראת שמים', זעהט מען ס'שטייט צוויי מאל יראת שמים, זאגט ער אזוי, ס'איז אמת קודם דארף צו זיין יראה, דאס דארף מען האבן קודם, אז ס'איז נישטא קיין יראה האלט זיך נישט די תורה, די יראת שמים דאס איז די מפתחות החיצוניות, יראת ה' טהורה עומדת לעד, עס מוז זיין יראת ה' הקדומה, מ'דארף דאס מקדים זיין, אבער נאכדעם וואס מ'לערנט תורה דעמאלטס דארף די תורה הקדושה משפיע זיין אז מ'זאל וויסן אז די פריער'דיגע יראת שמים איז נישט גענוג געווען, מ'דארף צו האבן פרישע יראת שמים, א העכערע מדריגה אין יראת שמים, ס'איז טאקע 'חיים שיש בהם יראת שמים ויראת חטא', ס'הייבט זיך מיט דעם אהן, 'חיים שתהא בנו אהבת תורה', נאכדעם וואס ס'איז דא אהבת תורה, נאכדעם 'ויראת שמים', ערשט נאכדעם הייבט זיך אהן פריש יראה, נאכן לערנען תורה הייבט זיך אהן פרישע יראת שמים.

וועגן דעם זאגט דער מדרש אחור וקדם צרתני, 'קדם' דאס מיינט מען יראת שמים, וואס דאס איז יראת ה' הקדומה, דאס דארף צו זיין קודם, אבער 'אחור וקדם צרתני', דער אויבערשטער האט געמאכט אז נאכדעם וואס מ'האט געלערנט תורה האט מען פריש פון די יראת ה' הקדומה, ערשט דעמאלטס פארשטיי איך אז מ'דארף האבן יראת שמים, א פרישע בחינה פון יראת שמים, א העכערע בחינה.

דאס דארפן די בחורים צו וויסן, אוודאי מ'דארף לערנען תורה, אבער איידער מ'לערנט תורה דארף מען צו זיין א ירא שמים, מ'דארף מורא האבן פון עבירה, מ'דארף מורא

האבן פארן באשעפער, אבער נאכדעם וואס מ׳לערנט תורה, די תורה דארף צו הייבן דעם מענטש אז מ׳זאל וויסן אז די פריער־דיגע יראת שמים איז נישט גענוג געווען, נאכן לערנען תורה איז א העכערע בחינה אין יראת שמים, א פרישע בחינה, אחור וקדם צרתני, נאכדעם הייבט זיך אהן א פרישע מדריגה אין יראת שמים.

די ווערטער פונעם טאטן ז״ל דאס איז געזאגט געווארן פאר יעדן איינעם, פאר יעדן אינציגן איד, און בפרט פאר בחורים וואס זיצן און זענען עוסק בתורה, זיי דארפן צו וויסן אידער מ׳הייבט אהן צו לערנען דארף מען מורא האבן פארן באשעפער, מורא האבן צו טוהן אן עבירה, עס דארף צו זיין יראת שמים, און וועמ׳איז זוכה עוסק צו זיין בתורה דארף מען ערשט פריש האבן א פרישע בחינה אין יראת שמים.

האב איך געקלערט אזוי, א איד שטייגט יעדעס יאר, אנהייב יאר וועמ עס הייבט זיך אהן די יאר, א בחור קומט אריין אין די ישיבה און הייבט אהן א נייע יאר, דארף מען אנהייבן מיט א פרישע מדריגה אין יראת שמים, און נאכדעם זאל עס אים אויפהייבן ער זאל צוקומען צו די מדריגה פון תורה. און וועמ עס גייט אדורך שוין א האלבע יאר, און עס הייבט זיך אהן דער זומער זמן, די צווייטע חלק פונעם יאר, דעמאלטס דארף מען שוין צוקומען אז די תורה דארף אים שוין צוברענגען צו א פרישע מדריגה אין יראה, יעצט הייבט זיך אהן דער זומער זמן איז שוין ״אחור וקדם צרתני״, דארף ער שוין צוקומען אז יעצט דארף ער שוין האלטן ביי דעם, מ׳האט דאך געלערנט תורה ביז יעצט, אז די תורה וואס מ׳האט געלערנט במשך פונעם ווינטער זאל צוברענגען אז יעצט איינעם זומער זמן זאל זיין א פרישע בחינה אין יראה, נישט די זעלבע יראת שמים וואס מ׳האט געהאט אידער מ׳האט געלערנט, נאך וואס מ׳האט געלערנט תורה איז עס אינגאנצן א אנדערע בחינה, אסאך א העכערע בחינה.

עס איז היינט די יארצייט פונעם טאטן ז״ל, ער האט משפיע געווען פאר אידישע קינדער תורה און יראת שמים, יראת ה׳ הקדומה, ער האט משפיע געווען השפעות אין תורה און יראת שמים, אז די תורה זאל ברענגען צו א העכערע מדריגה אין יראת שמים.

אחור וקדם צרתני, אז מ׳איז זיך מתבונן איז דא יונגע בחורים און ס׳איז דא עלטערע בחורים, די יונגע בחורים דאס איז ״קדם״, די עלטערע בחורים וואס זיי זענען שוין אביסל עלטער, דאס איז ״אחור״, א אנדערע מדריגה. בחורים אין די יונגע יארן, מ׳גייט נאך - ווי מ׳רופט עס היינט - אין די ישיבה קטנה, אמאל האט אלעס געהייסן ישיבה, אזוי איז געווען אין דער אלטער היים, אלעס האט געהייסן א ישיבה בחור, דא האט מען עס איינגעטיילט, די יונגע בחורים עקסטער און די עלטערע בחורים עקסטער, די יונגע בחורים הייסט ישיבה קטנה, נאכדעם ווערט מען עלטער גייט מען אין די גרויסע ישיבה, אין ישיבה גדולה.

ס׳איז דא א ריין צו גיין אין פארשידענע ישיבות, ברוך ה׳ אונז האבן זייער פיינע ישיבות קטנות, אויסגעצייכנטע ישיבות, און פאר די ישיבה גדולה אויך, **אבער ס׳איז דא אזא ווינט מ׳דארף גיין לערנען, מ׳האט עס א נאמען געגעבן ״ברענד־נעים״ ישיבות, עפעס אזא נאמען, מ׳רעדט זיך איין אז דאס איז עס, אביסל איז דאס בעל־בתי־שקייט וואס דאס ברענגט, און אביסל איז עס דאס גאות וואס דאס ברענגט, אביסל איז דאס איינרעדעניש, איך בין ספעשל, איך בין נישט אזוי ווי יעדער איינער, איך גיי אין א ספעשל ישיבה, מ׳גייט אין פארשידענע ישיבות,** דאס איז דער מציאות דא, מ׳פארט אוועק אין ניו יארק אין שטאט צו ישיבה פלוני אדער צו ישיבה פלוני, און עס שטעלט זיך אויס אז די ישיבה איז גאנץ פיין, איך גיין נישט קריטיקירן קיין שום אנדערע ישיבות.

דאס איז ביז מ׳ווערט עלטער, וועמ מ׳ווערט עלטער זאגט מען עד כאן אומרין בשבת הגדול, ס׳איז גענוג געווען, מ׳הייבט זיך אהן צו צוגיין, **דער עיקר איז ביי די אכצן־ניינצן יאר פארט מען קיין ארץ ישראל. די וואך וואס קומט יעצט און די אנדערע וואך גייען פארן פון ניו יארק קיין ארץ ישראל, איך קען זאגן, א צוויי טויזנט ערוואקסענע בחורים!**, עס איז נישט קיין גוזמא. צוויי טויזנט בחורים וועלן פארן קיין ארץ ישראל אין פארשידענע ישיבות, און איך רעד פון צוויי טויזנט ערוואקסענע בחורים.

וואס עס גייט פאר אין ארץ ישראל מיט די ערוואקסענע בחורים איז ה׳ ישמרנו! דאס הפקירות איז איום ונורא. אבער מען פארט.

ער פארט קיין ארץ ישראל. פארוואס פארט ער? ווייל א צווייטער פארט, ווייל א דריטער פארט. **דער שוואנג איז צו פארן פארט מען. און מען גייט צוגרונד!**

דאס יראת שמים וואס מען האט קונה געווען אין די יונגע יארן, אין וועלכע ישיבה עס זאל נאר נישט זיין, אז מען קומט אן קיין ארץ ישראל וועמ מען נתקרר! אפאר וואכן האלט מען זיך נאך איין, מ׳איז נאך צוריק געהאלטן, אבער

שפעטער לאזט מען שנעל נאך, ווייל דער חבר טוט אזוי, דער חבר גייט דא, דער גייט דארט. **וואו גייט מען? איבעראל! מ׳גייט איבעראל, און מ׳קומט אהן איבעראל. פלעצער וואו מ׳קען זיך גארנישט פארשטעלן. די עלטערן שטעלן זיך נישט פאר וואו די בחורים געפינען זיך אלץ,** אינדערוואכן און שבת, בייטאג און ביי די נאכט.

ברוך ה׳, פון אונזער גרויסע ישיבה איז כמעט נישטא וואס זיי פארן קיין ארץ ישראל, כ׳זאג כמעט, איך קען נישט זאגן גארנישט, אבער ס׳איז כמעט נישטא, מ׳זארגט זיך פאר די בחורים וועז זיי זענען יונג, מ׳זארגט זיך וועז זיי זענען אין די מיטעלע יארן, וועז זיי זענען עלטער, און אפילו גאר שפעטער, ביז צו די חתונה, און פאר אלע מיני סארט בחורים, מ׳זארגט זיך פאר די בחורים. ערגעץ אנדערש איז טאקע נישט אזוי, פארדעם פארן טאקע בחורים קיין ארץ ישראל.

דער חתם סופר טייטשט, די גמרא זאגט (תמיד לב.) איזהו חכם הרואה את הנולד, האט ער געזאגט, עס וואלט געדארפט שטיין הרואה את ׳הילוד׳, נולד איז דער פשט וואס איז שוין געבוירן געווארן, איזהו חכם הרואה את ׳הילוד׳ וואס עס גייט געבוירן ווערן, זאגט ער, א חכם קוקט וואס איז געבוירן געווארן, און פון דעם פארשטייט ער וואס עס גייט געבוירן ווערן, וואס עס גייט זיין, ער קוקט דעם עבר, און דורך דעם פארשטייט ער דן צו זיין דעם עתיד.

וועז מ׳טראכט צו גיין אין ישיבות, און מ׳קוקט דעם עבר, די וואס האבן פארשטאנען אז מ׳דארף גיין אין ישיבה פלוני און ישיבה פלונית, און דריי-פיר יאר שפעטער ענדיגט זיך דארט יענע ישיבה, און מ׳פארט קיין ארץ ישראל, דער טאטע איז שוין נישט בעל הבית, דער בחור פארט, ער וויל פארן און ער מעלדט אין פארן פאטער איך פאר, איך פאהר וויל מיינע חבר פארט, מיינע חברים פארן, און ס׳איז דא א ריין צו פארן, און מיין יצר הרע הייסט מיר אויך פארן, און דער פאטער איז שוין נישט קיין בעל הבית אויף אים, ער איז נאר בעל הבית ביי די פערצן-פופצן יאר, דעמאלטס איז ער נאך יא בעל הבית, ער זאל אים נישט שיקן אין קיין ישיבה וואו מ׳וועט אנקומען דארט אז מ׳וועט מוזן אנקומען קיין ארץ ישראל.

כ׳האב אזוי געקלערט ׳אחור וקדם צרתני׳, נאך פאר ׳קדם׳, דארף מען שוין אינזין האבן דעם ׳אחור׳, וועט ס׳איז נאך פאר ׳קדם׳ דארף מען שוין אינזין האבן וואו קומט ער אהן? וואו איז דער ׳אחור׳? וואו קומט מען אהן? איזהו חכם הרואה את הנולד, ער וויל פארשטיין דעם ׳קדם׳ זאל ער קוקן אויפן ׳אחור׳, זאל ער זעהן וואו מ׳קומט אהן.

דאס איז היינט דער מצב. יעדער איינער וויסט דעם אמת, מ׳קען אמאל רעדן, אבער טוהן טוט מען ווייניג. ווערטער איז איין זאך, און מעשים איז א צווייטע זאך. אפילו מ׳רעדט ווערטער אבער קיין מעשה קומט נישט ארויס דערפון. מ׳טוט נישט מסדר צו זיין עלטערע בחורים אז מען זאל נישט פארן קיין ארץ ישראל. ממילא פארט מען.

וויל איך יעצט זאגן פאר די יונגע בחורים, אחור וקדם צרתני, מ׳בלייבט נישט קיין יונגער בחור, עס גייט אדורך אפאר יאר און מ׳זעהט זיך א עלטערער בחור, איזהו חכם הרואה את הנולד, מ׳זאל זיך נישט איינרעדן מיט די ריין, אז איך פארשטיי, איך וויים, איך זוך דעם דרך הלימוד, ער וויסט ניטאמאל וואס דאס מיינט א דרך הלימוד, אבער איך דארף פאר מיין זוהן א דרך הלימוד, ער פארשטייט נישט וואס דאס איז אפילו, **און מ׳שיקט בחורים אין ישיבות וואו מ׳קומט אהן קיין ארץ ישראל, איז נישט דעמאלטס קומט ער אהן קיין ארץ ישראל, נאר היינט פארט ער שוין קיין ארץ ישראל, מ׳האט אים ארויף געזעצט אויף א שיף וואס דער שיף וועט אנקומען קיין ארץ ישראל, און דאס איז הפקירות,** אחור וקדם צרתני, זכה נוחל ב׳ עולמות, דער וועלט מיט יענע וועלט, און אויב חלילה נישט מ׳מאכט זיך חרוב אויף דער וועלט און מאכט זיך חרוב אויף יענע וועלט, דין וחשבון, נאכדעם איז מען עתיד ליתן דין וחשבון.

כ׳וויל וואונטשן פאר די בחורים, האט׳ס הצלחה אין די יונגע יארן, האט׳ס הצלחה אין די עלטערע יארן, האט׳ס הצלחה אויפן גאנצן לעבן, דער אויבערשטער זאל העלפן דער זכות פונעם טאטן ז״ל זאל מגין זיין אויף אלע בחורים, אויף אלע בעל בתים, און אויף יעדן איינעם, כל הקהל הקודש הזה, מ׳גייט ארויף אויפן ציון מתפלל זיין, זאל מען אויספועלן כל מילי דמיטב פאר זיך פאר די עלטערן פאר די משפחה און פאר גאנץ כלל ישראל.

און אז איך רעד צו בחורים, **ס׳הערשט א שווערע גזירה אויף אלע ישיבות, דער אויבערשטער זאל העלפן, לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי, זיי זאלן נישט האבן קיין שליטה אויף די תלמוד תורה׳ס און אויף די ישיבות,** דער אויבערשטער זאל העלפן מ׳זאל קענען מחנך זיין אידישע קינדער בניקל לתורה לחופה ולמעשים טובים, ביז דער אויבערשטער וועט העלפן מיר וועלן זוכה זיין מקבל צו זיין פני משיח צדקינו במהרה בימינו אמן.

קהל
יטב לב
ד'סאטמאר
נתיסדה ע"י כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק
מחולל ע"ב ושקלאזה"ק
משיאה
כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א
Cong. Yetev Lev
D'Satmar
Kiryas Joel
קהל יטב לב
ד'סאטמאר
קרית יואל יצ"ו
Main Office: 16 Garfield Road | Monroe, NY 10950 | Tel. 845.774.4040
עֲשֵׂה וְמֹאזְנַיִם חָק וְעַכְבְּרֵי אָבֶן
בס"ד
תאו ואיתכנשו
להילולא דבר יוחאי
בחדוה ובהתרוממות דקדושה הננו להודיע לכל הקהל הקודש, שבכמדי שנה בשנה
יתאספו ברוב עם הדרת מלך בקול רנה ותודה המון חוגג, אצל
מעמד הנהדר
הדלקה רבתי
בליל ל"ג בעומר הבעל"ט
יום ב' פרשת בהר הבעל"ט
שיתקיים במעמד רבבות אנ"ש שיחיו כולם באו נקבצו לך
עם שלומי אמוני ישראל מרחבי ניו יארק רבתי
בשטח הענקי רחבת ידים
בחצר ביהמ"ד הגדול
דקרית יואל יצ"ו
תפלת ערבית בביהמ"ד הגדול בשעה 9:13 – ותיכף אח"כ המעמד
ישישו וישמחו כל הקהל הקודש זקנים עם נערים בתופים ובמחולות
בנהורא עילאה וברשפי אש קודש לכבוד התנא אלקי רשב"י זי"ע
אשרי עין ראתה כהן בעבודתו, בהדלקת המדורה ע"י
כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א
קול חוצב להבות א"ש:
לפני מעמד ההדלקה ישמיע כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א
דברי הכנה והתעוררות בגודל קדושת וסגולת היום
ויהי רצון שזכותו הגדול של התנא אלקי הרשב"י זי"ע ישפיע שפע רב בכל
העולמות, ויתברכו כולם ממעין הברכות, וכדאי הוא רבי שמעון לסמוך עליו
להתברך בכל משאלות לבכם לטובה, אבי"ר.
הנהלת הקהלה
בשעת הריקודין של שמחה יתקיים מעמד
החאלאקעס
ע"י כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א
לילדי אנשי שלומינו מרחבי ניו יארק רבתי וסביבותי'